

DE BOER OP

PROFESSIONALISERING VAN DE OMKADERING VOOR EDUCATIE OP
KINDERBOERDERIJEN

**PROJECTVERSLAG
INTERDISCIPLINAIR PROJECT
OPLEIDINGS- EN ONDERWIJSWETENSCHAPPEN**

Projectteam: Ine De Locht, Eveline Janssenswillen, Pieter Schutijser, Lennart Spittaël, Bram Van Cauteren, Annelies Vervaet

Procesbegeleider: dr. Jelle Boeve-de Pauw

Projectbegeleiders: Jan Pille, Willem Labeeuw, Jessica Minten, Veerle Callebert

DANKWOORD

Dit project is voor elk van ons een enorme leerschool geweest. Niet alleen hebben we geleerd om de theorie die we vanuit onze opleiding meekregen om te zetten in de praktijk, we hebben vooral ook geleerd om samen te werken, vanuit een gezamenlijke doelgerichtheid, verschillende rollen op te nemen en samen tegemoet te komen aan de eisen van een externe opdrachtgever.

We willen onze opdrachtgevers hierbij bedanken voor hun enthousiasme en bereidwillige medewerking. Dankzij hun bereidheid om op regelmatige tijdstippen samen te zitten en ons te voorzien van de nodige feedback, kunnen wij een goed en kwalitatief product afleveren. Een woordje van dank is zeker ook op zijn plaats voor Tom Lazou. Hij zorgde voor de ontwikkeling van de website en de nodige ondersteuning deze volledig in orde te krijgen. Tom leverde dus een zeer grote bijdrage aan dit project, waarvoor onze dank! De kinderboerderijen verdienen hier ook hun plekje. Zonder hun medewerking, het invullen van de vragenlijst, de openheid in de interviews en het aanleveren van informatie voor de staalkaart, stonden we nergens.

Daarnaast willen we tevens dr. Jelle Boeve-De Pauw bedanken. Ook zijn feedback en aanwezigheid bij onze overlegmomenten hebben een zeer grote meerwaarde voor ons project. Ook tijdens zijn verblijf in het buitenland bleef hij voor ons beschikbaar. Wij nemen dit niet als vanzelfsprekend! Een welgemeend dankjewel!

Tot slot richten we ook een woordje van dank aan al onze lesgevers, professoren en assistenten. Zij leverden, weliswaar onrechtstreeks, een zeer grote bijdrage aan dit project dankzij hun kennis en expertise die ze de voorbije jaren met ons deelden.

Tot onze families en gezinnen moeten we ook nog een woordje van dank richten. Zij hebben in de loop van dit project heel wat geduld moeten oefenen. Al die uren dat wij vergaderden, de baan opgingen of naarstig aan het schrijven waren, moesten zij het zonder ons stellen. Hun steun en vertrouwen gaven ons het nodige doorzettingsvermogen. Hen mogen we dan ook niet vergeten!

Ine, Eveline, Pieter, Lennart, Bram, Annelies

INHOUD

DEEL 1: BESCHRIJVING VAN HET PROJECT

1	Inleiding.....	1
1.1	Situering opdrachtgever.....	1
1.2	Probleemstelling	1
2	Projectdoelstellingen.....	3
3	Methodologie	5
3.1	Inleiding	5
3.2	Analyse.....	5
3.2.1	Verkennend beleidsinterview.....	5
3.2.2	Literatuurstudie.....	5
3.2.3	Vragenlijst.....	6
3.2.4	Semigestructureerde interviews	6
3.2.5	Website.....	7
3.2.6	Toolbox.....	8
3.3	Vorbereiding.....	9
3.4	Planning.....	11
3.5	Uitvoering	14
3.5.1	Verkennend beleidsinterview.....	14
3.5.2	Vragenlijst.....	14
3.5.3	Semigestructureerde interviews	15
3.5.4	Website.....	15
3.5.5	Toolbox.....	16
3.6	Evaluatie.....	17
3.7	Transformatie.....	18
4	Analyse.....	19
4.1	Verkennend beleidsinterview	19
4.2	Literatuurstudie	22
4.3	Vragenlijst	28
4.4	Semigestructureerde interviews.....	70
5	Resultaten.....	90
5.1	Onderzoeksvraag 1: Welke kenmerken maken het mogelijk kinderboerderijen te groeperen zodat ze van elkaar kunnen leren?.....	90
5.2	Onderzoeksvraag 2: Hoe kan de Federatie kinderboerderijen ondersteunen op educatief vlak?	91
5.3	Onderzoeksvraag 3: Voor welke uitdagingen en concrete acties staat de Federatie om te evolueren naar een professionelere organisatie?.....	93
5.4	Ontwikkeloelstelling 1: Website.....	97
5.5	Ontwikkeloelstelling 2: Toolbox	98
6	Conclusie	124
7	Referenties.....	126
8	Bijlagen	130

DEEL 2: REFLECTIES OP HET PROCESVERLOOP

9	Projectactiviteiten en projectplanning.....	159
10	Reflecties op projectverloop.....	162
11	Reflecties op het groepsproces.....	163
11.1	SWOT-analyse groepsproces.....	163
11.2	Resultaten en bespreking peerassessment.....	163
12	Reflecties op de workshops.....	164
12.1	reflectie op de workshop 'efficiënt en Effectief vergaderen'.....	164
12.2	Reflectie op de workshop 'Groepsdynamica en conflicthantering'.....	169
12.3	reflectie op de workshop 'Rapporteren met effect'.....	174
12.4	Reflectie op de workshop 'Integriteit'.....	177
13	Leerpunten en conclusies.....	180
13.1	Reflectie op projectverloop.....	180
13.2	Reflectie op groepsproces.....	180

DEEL 1

BESCHRIJVING VAN HET PROJECT

1 INLEIDING

1.1 SITUERING OPDRACHTGEVER

De Federatie van Kinder-, Jeugd- en Gezinsboerderijen (vanaf nu de Federatie) omschrijft zichzelf als de Vlaamse koepel van kinderboerderijen. Als koepel streeft ze ernaar de belangen van de verschillende kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen, verder doorheen dit rapport benoemd als kinderboerderijen, te behartigen en de noden van de verschillende projecten in kaart te brengen. De Federatie zet zich onder meer in om op geregelde tijdstippen activiteiten te organiseren voor verantwoordelijken, personeel, vrijwilligers en geïnteresseerden van kinderboerderijen. De Federatie wil ook de kennis en de expertise van de verschillende projecten bundelen en uitwisselbaar maken. Ook voor diverse inlichtingen of specifieke informatie omtrent kinderboerderijen kun je bij iemand van de Federatie terecht.

Bij de eerste kennismaking vernamen we dat de Federatie bestaat uit gemotiveerde vrijwilligers die hun taken bij de Federatie ter harte nemen naast hun drukke dagtaak. Het is daardoor moeilijk voor hen om alle doelstellingen te realiseren. Vandaar dat ze een project hebben ingediend bij de Universiteit Antwerpen. Bij aanvang van het project waren er enkel vrijblijvende contacten tussen de Federatie en de kinderboerderijen, voornamelijk telefonisch en via mail. Bovendien bevatte de website van de Federatie slechts beperkte informatie en was er weinig tot geen respons op initiatieven die door de Federatie werden genomen. De leden van de Federatie hebben wel een gezamenlijke visie maar kregen deze voor de start van dit project niet op papier. Dit alles betekent dat dit project een mooie uitdaging vormde voor de projectgroep.

1.2 PROBLEEMSTELLING

In de projectaanvraag lezen we dat kinderen en jongeren, maar eigenlijk ook mensen in het algemeen, zeker in stedelijke omgevingen, steeds minder vaak in contact komen met de natuur en het leven op de boerderij of met de landbouw. Zo hebben veel kinderen de voeling verloren met de natuur en kennen ze vaak de link tussen wat er op hun bord verschijnt en de realiteit niet. Natuur- en milieueducatie kan hierin een belangrijke rol spelen.

Kinderboerderijen zijn projecten die op verschillende plaatsen in Vlaanderen – en elders in België, Europa en de wereld – zijn ontstaan vanuit die educatieve dynamiek. Namelijk om kinderen, jongeren en gezinnen op een actieve en ervaringsgerichte manier in contact te brengen met verschillende hoevedieren, de gewassen en alle afgeleide producten en ambachten. Op die manier willen kinderboerderijen bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Enerzijds willen kinderboerderijen de vertrouwdheid van kinderen en jongeren met het leven in en rond een boerderij en de natuur (opnieuw) opbouwen. Anderzijds willen de kinderboerderijen het draagvlak voor het belang van de landbouw als een speler in duurzame ontwikkeling verbreden.

Dé kinderboerderij bestaat echter niet. Ieder heeft zijn eigenheid en zijn accenten. Die verscheidenheid maakt het voor de Federatie moeilijk om een goed zicht te krijgen op de noden en uitdagingen waar al deze kinderboerderijen voor staan. Aangezien de Federatie op dit ogenblik op vrijwillige basis geleid wordt door de verantwoordelijken van vier kinderboerderijen, hebben zij noch de tijd, noch de middelen om hier onderzoek rond te voeren. Toch zijn zij er van overtuigd dat heel wat kinderboerderijen nood hebben aan ondersteuning en gebaat zouden zijn bij meer samenwerking tussen de kinderboerderijen en eventuele andere partners.

De resultaten van dit onderzoek kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een stevige basis waarop de Federatie kan verder bouwen om een solide partner te zijn voor de aangesloten kinderboerderijen. Deze resultaten kunnen leiden tot de verdere professionalisering van de Federatie en dus ook van elk van de bestaande en nog op te richten kinderboerderijen.

2 PROJECTDOELSTELLINGEN

De Federatie van kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen heeft te maken met een verminderde werking. Enerzijds krijgt de Federatie weinig reactie van de kinderboerderijen en anderzijds heeft de Federatie het vermoeden dat er ook tussen de kinderboerderijen onderling weinig interactie is. Om die redenen heeft de Federatie drie doelen vooropgesteld.

Onderzoeksdoelstelling 1

Als eerste stelt de Federatie, tegen eind mei 2015, een staalkaart met kinderboerderijen van Vlaanderen en Brussel voorop. De Federatie is een jong en gemotiveerd team dat met een dergelijke staalkaart aan de slag wil. De staalkaart vormt immers een overzicht van kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Dankzij de staalkaart kunnen o.a. kinderboerderijen met gelijkaardige kenmerken gegroepeerd en samengebracht worden zodat ze van elkaar kunnen leren. Verder kan het ook dienst doen als argument om niet-aangesloten kinderboerderijen te overtuigen wel lid te worden van de Federatie.

Onderzoeksdoelstelling 2

Als tweede doelstelling wil de Federatie, tegen eind mei 2015, een overzicht van de educatieve noden van de kinderboerderijen. De Federatie wil met dat overzicht aan de slag om de kinderboerderijen de nodige ondersteuning te kunnen bieden in hun werking. Hierbij willen zij ook zicht krijgen op hoe kinderboerderijen educatieve projecten aanpakken zodat zij als Federatie ook hier op kunnen inspelen met de nodige ondersteuning.

Onderzoeksdoelstelling 3

Het in kaart brengen van de uitdagingen voor het professionaliseren van de Federatie is de derde doelstelling. Om hieraan tegemoet te komen formuleren we, o.b.v. de resultaten uit de vragenlijst en de interviews, verworven kennis uit de opleiding, literatuur en praktijkervaring van de groepsleden, adviezen voor het professionaliseren van de Federatie en het uitvoeren van wederkerende taken. We doen dit tegen eind mei 2015.

Deze drie doelstellingen hebben we vertaald in drie onderzoeksvragen.

Onderzoeksvraag 1

Welke kenmerken maken het mogelijk kinderboerderijen te groeperen zodat ze van elkaar kunnen leren?

Onderzoeksvraag 2

Hoe kan de Federatie kinderboerderijen ondersteunen op educatief vlak?

- Welke (educatieve) noden ervaren de kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel?
- Hoe pakken kinderboerderijen educatieve projecten aan?

Onderzoeksvraag 3

Voor welke uitdagingen en concrete acties staat de Federatie om te evolueren naar een professionelere organisatie?

Na overleg met de Federatie hebben we, als projectgroep, twee ontwikkeldoelstellingen opgesteld. De producten die het gevolg zijn van deze ontwikkeldoelstellingen zullen de Federatie helpen om, na afloop van dit interdisciplinair project, zelf het professionaliseringsproces verder te zetten.

Ontwikkelingsdoel 1

We willen een medium ontwikkelen dat kennismanagement binnen de Federatie en tussen haar leden onderling mogelijk maakt. Een dergelijk medium biedt ook ruimte voor het publiceren van de staalkaart van de kinderboerderijen en bovendien kunnen de kinderboerderijen er educatieve projecten uitwisselen.

Ontwikkelingsdoel 2

Dit ontwikkelingsdoel richt zich specifiek op het proces dat de Federatie wil doorlopen om te professionaliseren. Om de Federatie te ondersteunen bij het implementeren van de adviezen (zie onderzoeksvraag 3) stellen we een toolbox samen met tien tools met concrete instructies en een basis van theoretische kaders.

Het eindresultaat dat de opdrachtgevers verwachten is tweeledig. In eerste instantie verwachten ze een rapport met concrete (cijfer)gegevens waarop ze zich kunnen baseren bij het opmaken van een subsidieaanvraag of een overheidsrapport. Daarnaast verwachten ze een overzicht met de uitdagingen waar ze voor staan en concrete acties die ze kunnen ondernemen om zich als organisatie te kunnen professionaliseren.

3 METHODOLOGIE

3.1 INLEIDING

Voor het uitwerken van deze IP-opdracht werd gekozen om aan de slag te gaan met het APPRET-kader (Demarteau, 1991; Goossens, Van Hoeck, Van Den Ouweland, Reale, & Huygelberghs, 2013). Het is de bedoeling om via dit methodologisch kader ons project stapsgewijs te beschrijven. Het gebruikte kader bestaat uit volgende fases: Analyser (analyseren) – Preparer (voorbereiding) – Planifier (plannen) – Realiser (uitvoeren) – Evaluator (evaluatie) – Transformer (ontwikkelen). Deze fases werden systematisch doorlopen.

Aangezien zowel de leden van de Federatie als deze van de projectgroep steeds een drukke agenda hadden, besloten we bij aanvang van het project de agenda's samen te leggen. Om de vlotte communicatie te bewaken, legden we maandelijks een datum voor een bijeenkomst vast. Afhankelijk van de situatie werden de vastgelegde momenten al dan niet benut, of werden extra momenten ingelast. De bijeenkomsten vonden steeds op één van de kinderboerderijen plaats, waardoor we een beeld kregen van de variëteit aan kinderboerderijen.

3.2 ANALYSE

3.2.1 VERKENNEND BELEIDSINTERVIEW

Op 15 oktober 2014 werd er een interview afgenomen van de Federatie. Over de vragen voor dit interview werd vooraf gebrainstormd binnen de projectgroep. Er werd vertrokken van het projectvoorstel en de vooropgestelde doelstellingen. Hierbij werd ook rekening gehouden met tips uit de workshop projectmanagement van het interdisciplinair project, zoals het vooropstellen van de vraag: 'Droom eens over 2020: hoe ziet de ideale Federatie er dan uit?'. Het interview werd opgenomen en er werd een verslag uitgeschreven als feedback naar de overige leden van de projectgroep. We kozen ervoor om hoofdzakelijk open vragen te stellen, omdat we bijkomende informatie wilden vergaren over de Federatie zelf. Daarnaast wilden we aftoetsen waar ze concreet heen wilde met de vooropgestelde doelen, om ons ervan te vergewissen dat de neuzen in dezelfde richting wezen.

3.2.2 LITERATUURSTUDIE

Alle leden van de projectgroep gingen in de literatuur op zoek met termen als 'kinderboerderijen', 'city farm' en 'petting zoo'. We zochten zowel binnen de databanken die gekoppeld zijn aan de bibliotheekwebsite van de Universiteit Antwerpen als op het internet. Doorheen het hele project zijn we blijven zoeken naar literatuur, hoofdzakelijk met betrekking tot het educatieve luik van de kinderboerderijen.

Daarnaast gingen we gericht in boeken en cursussen op zoek naar literatuur, vertrekkende van de doelstellingen van dit project. Hierbij werden theorieën rond kennismanagement, management en strategische sturing, zelfevaluatie, omgaan met weerstand... onder de loep genomen. We trachtten hierbij zoveel mogelijk informatie mee te nemen om een zo breed mogelijk kader te scheppen waarbinnen we een antwoord konden zoeken op onze onderzoeksvragen. Tijdens het uitschrijven van ons project zou waar nodig geschrapt worden in de gekozen theorieën, in functie van onze doelstellingen en onderzoeksvragen, zodat enkel diegene overbleven waarmee we daadwerkelijk aan de slag zijn gegaan. We bundelden onze literatuur in een document, wat we steeds als 'handboek' hanteerden bij het maken van keuzes in zowel de methodologie als vervolgstappen in ons onderzoek.

3.2.3 VRAGENLIJST

In de omschrijving van het projectvoorstel kwam als eerste vereiste naar voor dat we een kwantitatief onderzoek zouden uitvoeren naar de verschillende soorten kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Daarom besloten we een vragenlijst op te stellen en deze af te nemen bij de kinderboerderijen die opgelijst werden door de Federatie. Een vragenlijst heeft het voordeel dat een grote hoeveelheid informatie eenvoudig kan worden verzameld.

Bij het opstellen van de vragenlijst werd rekening gehouden met de aanbevelingen van Cohen, Manion en Morrison (2011) uit het hoofdstuk 'Questionnaires'. Zo is het volgens Cohen et al. (2011) belangrijk om de vragen te rangschikken volgens graad van moeilijkheid. Bij het begin van de bevraging kwamen zo voornamelijk eenvoudige, gesloten vragen voor terwijl er naar het einde van de vragenlijst toe heel wat open vragen aan bod kwamen. Wij waren voor ons onderzoek immers op zoek naar zowel de pure feiten als rijke, beschrijvende informatie. We zorgden voor een eenvoudige, uitnodigende lay-out en zorgden voor duidelijke instructies bij de vragen. Ook geven Cohen et al. (2011) aan dat het belangrijk is om de doelstellingen van het onderzoek om te zetten naar concrete onderzoeksvragen en specifieke doelstellingen. Ook aanbevelingen m.b.t. het duiden van de betrouwbaarheid, het belang van het onderzoek en een aanmoediging om te antwoorden, werden mee vanuit de literatuur opgenomen.

Met deze aandachtspunten in het achterhoofd, kwamen we tot onze vragenlijst (zie bijlage B). Deze werd opgesplitst in vier delen: 'algemene gegevens', 'educatieve projecten', 'educatieve en andere noden' en 'professionalisering van de Federatie'. De inhoud van deze vragenlijst werd ontwikkeld in nauw overleg met de opdrachtgevers en de procesbegeleider.

De selectie van de specifieke doelgroep van deze vragenlijst hing samen met de informatie die bij aanvang van het project bij de Federatie aanwezig was. De geselecteerde respondenten voor deze vragenlijst waren dus alle kinderboerderijen waarvan de Federatie bij aanvang van het project weet had dat ze in zekere mate een educatieve functie vervulden. Uiteindelijk werd de vragenlijst voorgelegd aan 56 kinderboerderijen.

De vragenlijst werd gedigitaliseerd a.d.h.v. het online programma Qualtrics, zodat de respondenten deze online konden invullen. Op deze manier werd ingespeeld op de geografische spreiding van onze respondenten. De voornaamste reden waarom we de vragenlijst digitaal afnamen, was echter omdat dit de meest efficiënte manier van dataverzameling is. Het gebruik van Qualtrics zorgde ook voor een vlotte analyse van de responsen. Aangezien alle data online werd ingevuld, kon er onmiddellijk gestart worden met het analyseproces en ging er geen data verloren. Ook werden verwerkingsfouten op deze manier zo goed als uitgesloten. Qualtrics reikt trouwens ook een mooi arsenaal aan tools aan om de data op een overzichtelijke manier weer te geven en te voorzien van grafische ondersteuning.

3.2.4 SEMIGESTRUCTUREERDE INTERVIEWS

Het doel van de semigestructureerde interviews was om kinderboerderijen met verschillende kenmerken te bevragen naar de manier waarop zij werken en de noden die zij ervaren. De Federatie heeft hiervoor acht kinderboerderijen met verschillende kenmerken geselecteerd. Om deze interviews structuur te geven, hebben we een leidraad opgebouwd rond drie open vragen. Ook hebben we, op aangeven van de Federatie, een vraag over vrijwilligers toegevoegd.

Het opstellen van de interviewleidraad gebeurde met de projectdoelstellingen in het achterhoofd. Ook werd rekening gehouden met de tips van Cohen et al. (2011) uit "Research Methods in Education". De interviewleidraad werd vormgegeven conform de door hen voorgeschreven indeling. Bovendien werd regelmatig teruggekoppeld met de Federatie en de procesbegeleider.

Er werd op zoek gegaan naar krachtige open vragen die een antwoord konden bieden op de vooropgestelde onderzoeksvragen. Per kernvraag werden enkele bijvragen opgesteld om ervoor te zorgen dat de interviewer kon opvolgen of elk onderwerp aangehaald werd zodat de rijkst mogelijke data verkregen werd. De interviewleidraad staat in bijlage (zie bijlage D).

3.2.5 WEBSITE

In eerste instantie stelde de Federatie ons het doel om zicht te krijgen op de verschillende types kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Deze gegevens werden verzameld door middel van een vragenlijst. Doorheen het project is dit doel bijgestuurd en was het niet de typologie die belangrijk was, maar eerder het verzamelen van de algemene gegevens van de kinderboerderijen en het delen van deze gegevens met de andere kinderboerderijen om zo elkaar te kunnen leren kennen.

We hebben dan ook gebrainstormd over de mogelijkheden om dit te realiseren en zijn uitgekomen bij het delen van deze gegevens via een platform dat voor iedereen, op elk ogenblik en vanaf overal toegankelijk is, namelijk een website. Het eerste idee voor deze website was dus gericht op het maken van een staalkaart, een kaart waarop de kinderboerderijen zijn aangeduid met daarbij een link naar een fiche per kinderboerderij met de algemene informatie (de kenmerken) van deze kinderboerderij. Deze staalkaart zou dan ook werken als een portaalwebsite en geeft bezoekers van de website zicht op de kinderboerderijen die zij kunnen gaan bezoeken in een bepaalde omgeving, met een bepaalde doelgroep, met een specifiek thema zoals bepaalde dieren, samen tuinieren ...

Daarnaast geeft deze website de kinderboerderijen de mogelijkheid om andere kinderboerderijen te kunnen opzoeken die werken met bepaalde dieren of doelgroepen om zo hun eigen netwerk uit te bouwen. Ook hier is de factor toegankelijkheid het belangrijkste aspect om te kiezen voor een website. De website wordt door de Federatie ook gezien als één van de redenen om nieuwe leden over de streep te trekken aangezien deze website voor gratis reclame en zichtbaarheid zorgt.

Naast de mogelijkheid om elkaar te leren kennen, zetten we de website in voor kennisdeling. We voorzien een module waarop leden van de Federatie, na inloggen, hun educatieve pakketten kunnen delen. Het grote voordeel van het online plaatsen van deze materialen, is dat kinderboerderijen te allen tijde op zoek kunnen naar bestaande materialen. Dit maakt dat ze bij het opstarten van een nieuw educatief project niet van nul moeten beginnen. Ze krijgen een beeld van hoe andere kinderboerderijen dit aanpakken en kunnen hierop verder bouwen. Ook bij bestaande projecten is het interessant om na te gaan hoe andere kinderboerderijen dit aanpakken, zo moet niet elke kinderboerderij het warm water opnieuw uitvinden. Ze kunnen hierdoor ook sneller van start gaan, ze kunnen sneller evalueren en verbeteren. Daardoor werken ze aan de kwaliteit van de educatie op de kinderboerderij.

Naast de educatieve pakketten kan deze functie ook gebruikt worden om de materialen van de vormingen, die de Federatie organiseert, te delen. Dit geeft kinderboerderijen die niet aanwezig konden zijn op de vorming toch de mogelijkheid om te leren uit de vorming.

Bij de educatieve pakketten wordt ook steeds de herkomst van de materialen vermeld. Hierdoor kan er steeds contact worden opgenomen met de ontwikkelaars om vragen te stellen, ideeën uit te wisselen ... om zo van elkaar te leren. We creëren dus een win-win situatie voor alle betrokken kinderboerderijen.

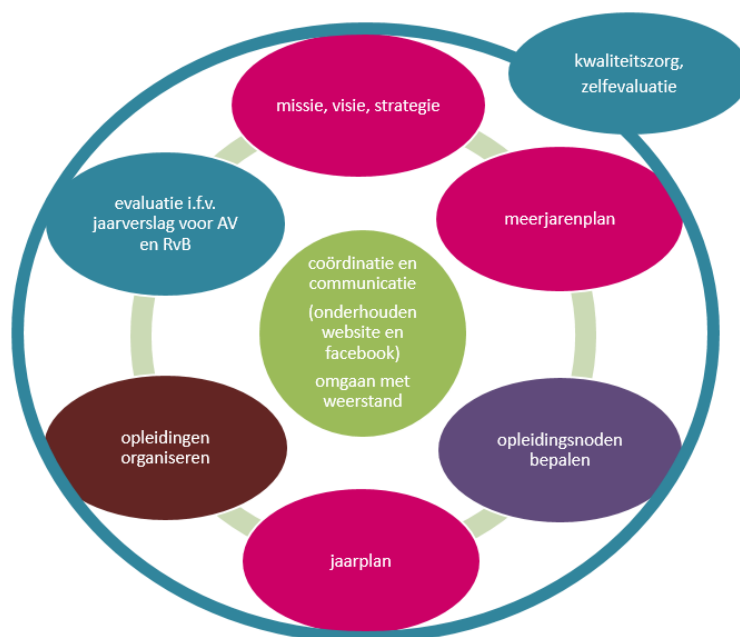
3.2.6 TOOLBOX

Met de derde onderzoeksdoelstelling willen we de Federatie tonen welke uitdagingen en concrete acties ze moeten aangaan en ondernemen om te kunnen evolueren naar een professionelere organisatie. Bij de realisatie van deze derde doelstelling hadden we ervoor kunnen kiezen om de Federatie met onze adviezen aan de slag te laten gaan. We willen echter meer meegeven dan enkel onze adviezen. Dit doen we door de Federatie praktische tools mee te geven zodat de medewerkers van de Federatie geen tijd verliezen met het opzoeken van achtergrondinformatie, praktische middelen die ze kunnen gebruiken enz. De tools die we hebben ontwikkeld zijn de uitdagingen die wij zien als de prioriteiten waar de Federatie als eerste op zou moeten inzetten.

De tools die we ontwikkelden zijn:

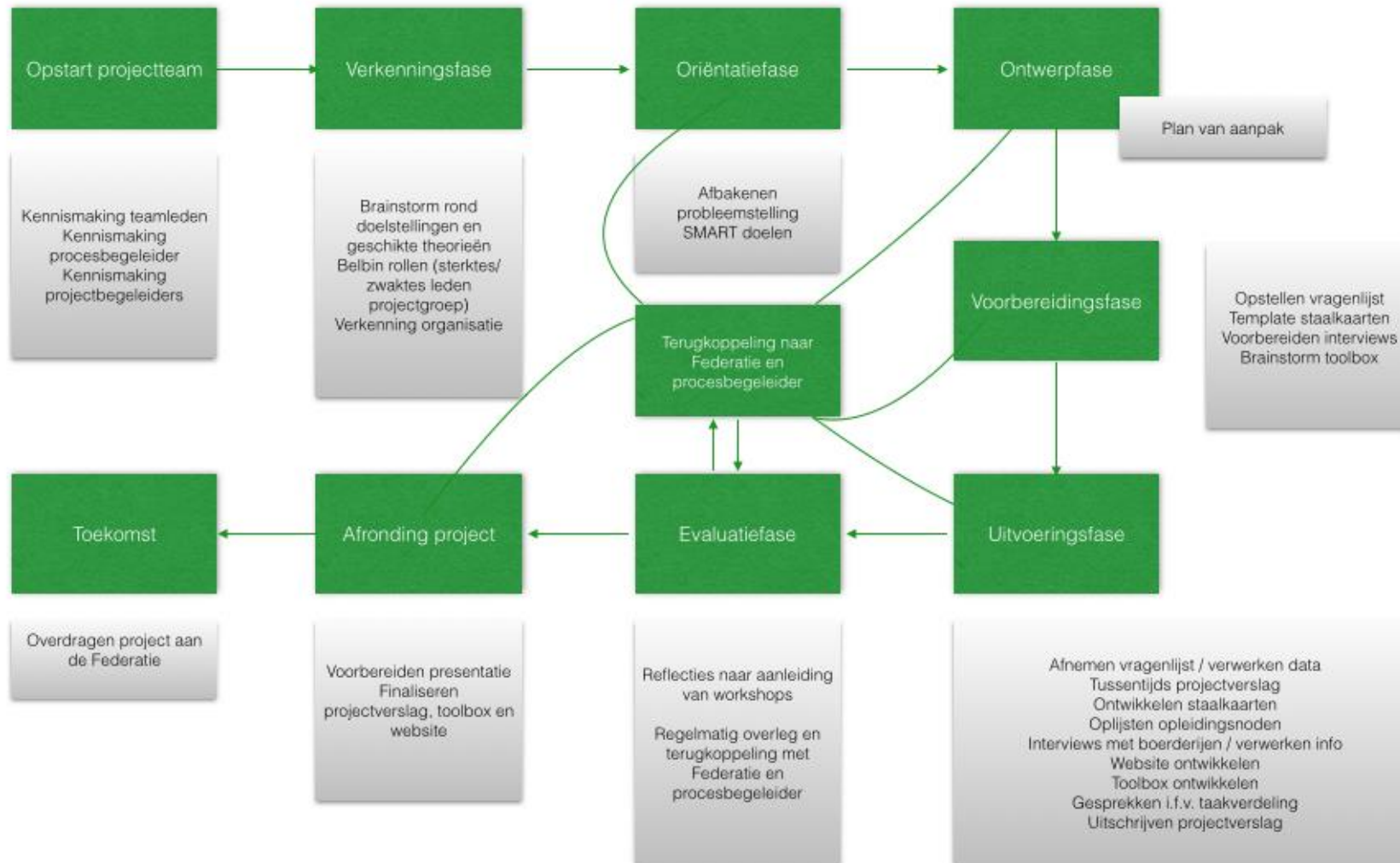
- missie, visie, strategie, planning;
- taakverdeling;
- opleidingsnoden bepalen;
- opleidingen organiseren;
- educatieve projecten organiseren;
- communicatie;
- onderhouden website;
- omgaan met weerstand;
- kwaliteitszorg;
- zelfevaluatie.

Om de samenhang tussen deze tools duidelijk te maken en een beeld te geven van de frequentie en volgorde van de uit te voeren taken, ontwikkelden we een 'Almanak'. Deze bestaat enerzijds uit een verbeter-/ ontwikkelcyclus en anderzijds uit een planning met daarin welke taken wanneer uitgevoerd moeten worden om de Federatie te ondersteunen in de groei naar een professionele organisatie. In de planning maken we onderscheid tussen een kalender met taken die op korte termijn zouden uitgevoerd moeten worden en een kalender die ze jaarlijks kunnen gebruiken als leidraad.

Figuur 1: Verbeter- / Ontwikkelcyclus

3.3 VOORBEREIDING

Figuur 2: Schematisch overzicht van het projectproces

Tijdens de opstart van het project maakten de teamleden kennis met elkaar en met de procesbegeleider. Hier volgde een verkenningsfase, waarin werd gebrainstormd rond de doelstellingen van het project en onmiddellijk getracht werd hieraan passende theorieën te koppelen. Er werden meteen afspraken gemaakt rond de verschillende rollen die zouden moeten opgenomen worden en er werd hieromtrent een doorschuifstelsel voorzien.

Alle leden van de projectgroep gingen aan de slag met de Belbin-rollen om zo een beeld te krijgen van de sterktes en zwaktes binnen het projectteam. Vervolgens werd in een verkennend beleidsinterview kennis gemaakt met de opdrachtgevers. Belangrijk hier was het verkennen van de organisatie en het concretiseren van de doelstellingen. Er werd nagegaan of de neuzen in dezelfde richting wezen. In de oriënteringsfase werden de doelstellingen SMART geformuleerd (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden). Deze werden vervolgens teruggekoppeld naar de Federatie en onze procesbegeleider.

In de ontwerpfase werd een plan van aanpak uitgeschreven om vervolgens in de voorbereidingsfase concreet aan de slag te gaan met de ontwikkeling van de vragenlijst en een template voor de fiches die samen de staalkaart vormen. Hier werd ook al nagedacht over de interviews die zouden afgenomen worden met de verantwoordelijken van de kinderboerderijen. Deze werden geconcretiseerd na afname en verwerking van de vragenlijst. Zowel voor het opstellen van de vragenlijst als voor de interviewleidraad werd feedback gevraagd aan de Federatie en de procesbegeleider.

In de uitvoeringsfase werd de vragenlijst afgenomen en werd de verzamelde data ervan verwerkt. Er werd een tussentijds verslag uitgeschreven. De fiches werden ontwikkeld en de opleidingsnoden geïnventariseerd, op basis van de resultaten van de vragenlijst. Daarnaast werden interviews afgenomen met de verantwoordelijken van de kinderboerderijen die werden voorgedragen door de Federatie. De data uit deze interviews werd verwerkt in een verslag waardoor de Federatie een overzicht krijgt op de manier van werken en de noden van deze kinderboerderijen.

In overleg met de Federatie en webmaster werd de structuur van de website bepaald. De website zelf is op de moment van dit schrijven nog in ontwikkeling en zal verder vorm krijgen tegen de presentatie van dit project.

Een laatste stap in deze uitvoeringsfase was het beantwoorden van onze onderzoeksvragen op basis van al de verzamelde data. Om de Federatie te ondersteunen in de evolutie naar een professionelere organisatie, werd voor hen een toolbox ontwikkeld met 10 tools die de link leggen tussen theorie en praktijk.

In de afrondingsfase van het project, rest ons het eindverslag te schrijven en de resultaten te presenteren. Met de antwoorden op de onderzoeksvragen en de ontwikkelde producten hopen we tegemoet te komen aan de verwachtingen van de Federatie.

3.4 PLANNING

Actie	Tijdsplanning	Status
1. Opstart projectteam		
Kennismaking teamleden	02 oktober 2014	100%
Kennismaking procesbegeleider	02 oktober 2014	100%
Kennismaking projectbegeleiders	15 oktober 2014	100%
2. Verkenningfase		
Doornemen projectopdracht	08 oktober 2014	100%
Brainstorm projectopdracht	08 oktober 2014	100%
Voorkeur teamrollen Belbin van leden	31 oktober 2014	100%
Selecteren geschikte theoretische kaders	08 oktober 2014	100%
Uitwerken handboek kaders	15 oktober 2014	100%
Verkenning organisatie	15 oktober 2014	100%
3. Oriëntatiefase		
Afbakenen probleemstelling	30 oktober 2014	100%
Doelstellingen SMART formuleren	30 oktober 2014	100%
Goedkeuring doelen door procesbegeleider en opdrachtgever	06 november 2014	100%
4. Ontwerpfase		
Activiteiten vastleggen	30 oktober 2014	100%
Plan van aanpak schrijven	05 november 2014	100%
Planning in gantt-chart	05 november 2014	100%
Goedkeuring en feedback op plan van aanpak door procesbegeleider en opdrachtgever	06 november 2014	100%
Bijsturing Plan van aanpak	12 november 2014	100%
Bijsturing Planning in gantt-chart	12 november 2014	100%

5. Voorbereidingsfase		
Procesevaluatie 1: formatief en Feedback	01 november 2014	100%
Opstellen vragenlijst	06 november 2014	100%
Goedkeuring en feedback op vragenlijst door procesbegeleider en opdrachtgever	06 november 2014	100%
Bijsturing vragenlijst	06 november 2014	100%
Opstellen template voor opmaak staalkaarten	februari 2015	100%
Opstellen interviewleidraad	februari - maart 2015	100%
Goedkeuring en feedback op interviewleidraad door procesbegeleider en opdrachtgever	februari - maart 2015	100%
Bijsturing interviewleidraad	februari - maart 2015	100%
Brainstorm toolbox	Februari 2015	100%
6. Uitvoeringsfase		
Afnemen vragenlijst bij kinderboerderijen	november - december 2014	100%
Verwerken data uit de vragenlijsten	december 2014 - januari 2015	100%
Schrijven van tussentijds projectverslag waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord o.b.v. kaders uit de master OOW	december 2014 - januari 2015	100%
Opstellen staalkaarten o.b.v. data uit vragenlijsten	februari - maart 2015	100%
Oplijsten opleidingsnoden o.b.v. data uit vragenlijsten	februari - maart 2015	100%
Indienen tussentijdse rapportage	24 januari 2015	100%
Feedback door procesbegeleiders en projectbegeleiders	februari 2015	100%
Interviews afnemen kinderboerderijen	maart - april 2015	100%
Verwerking van interviews	maart - april 2015	100%
Procesevaluatie 2: formatief + Feedback	01 februari 2015	100%
Uitwerking van instrument voor kennisdeling	januari - april 2015	100%
Gesprekken met opdrachtgevers om zicht te krijgen op de taken van de Federatie	maart - april 2015	100%
Uitwerking van taakverdelingsmatrix voor Federatie	maart - april 2015	100%
Analyse Federatie a.d.h.v. theoretische kaders	maart - april 2015	100%

Ontwikkelen website	Januari - juni 2015	75%
Ontwikkelen toolbox	april - mei 2015	100%
Formuleren adviezen	april - mei 2015	100%
Procesevaluatie 3: formatief + Feedback	april 2015	100%
Schrijven van projectverslag waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord o.b.v. kaders uit de master OOW	april - mei 2015	100%
7. Evaluatiefase		
1e vorderingsgesprek		100%
2e vorderingsgesprek	Niet uitgevoerd	100%
Tussentijdse feedback van procesbegeleider en opdrachtgevers	september 2014 - mei 2015	100%
Reflectieverslag workshop 2	oktober 2014	100%
Reflectieverslag workshop 3	november 2014	100%
Reflectieverslag workshop 4	december 2014	100%
Reflectieverslag workshop 5	maart 2015	100%
8. Afronden project		
Presentatie ontwikkelen	mei - juni 2015	50%
Reflectie vragen beantwoorden	april - mei 2015	100%
Inleveren projectverslag	24 mei 2015	100%
Presentatie uitvoeren	17 juni 2015	0%
Procesevaluatie 4: summatief	17 juni 2015	0%
Overdragen project aan organisatie	juni 2015	0%
9. Workshop		
workshop 1: projectmanagement	02 oktober 2014	100%
workshop 2: efficiënt en effectief vergaderen	22 oktober 2014	100%
workshop 3: groepsdynamica en conflicthantering	05 november 2014	100%
workshop 4: strategisch communiceren en rapporteren	10 december 2014	100%
workshop 5: integriteit en ethische/deontologische aspecten bij projectwerk	18 maart 2014	100%

3.5 UITVOERING

3.5.1 VERKENNEND BELEIDSINTERVIEW

Twee leden van de projectgroep spraken af in Kinderboerderij Rivierenhof met drie medewerkers van de Federatie. Het interview werd opgenomen en later werd hiervan een verslag bezorgd aan de andere leden van de projectgroep. Tijdens het eerstvolgende overlegmoment van de projectgroep werd het interview ook nog eens mondeling toegelicht.

3.5.2 VRAGENLIJST

Zoals eerder gezegd, was er bij het ontwikkelen van de vragenlijst een sterke terugkoppeling naar de Federatie en de procesbegeleider. Aangezien de medewerkers van de Federatie dagelijks actief zijn op een kinderboerderij, beschouwden wij hun input als relevant en verrijkend. Daar de Federatie betrokken was bij het opstellen van de vragenlijst, was het niet nodig om een pilootstudie uit te voeren. Hun feedback en nauwkeurige analyse ondersteunt de betrouwbaarheid, validiteit, toepasbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van de vragenlijst.

Het versturen van de online vragenlijst werd voorafgegaan door een aankondiging van de Federatie. Op deze manier werd het belang van de deelname aan de vragenlijst in de verf gezet, wat mogelijk tot een hogere respons geleid heeft. Tevens werd een nieuw e-mailadres aangemaakt om de communicatie tussen de projectgroep en de kinderboerderijen te centraliseren. Op dit adres konden ze immers terecht met hun vragen omtrent de inhoud van de vragenlijst en konden ze jaarverslagen meesturen. De eerste vragenlijsten werden ingevuld op 21 november 2014.

Voor het uitwerken van de volgende stappen van ons project, was de respons op deze vragenlijsten cruciaal. Om te vermijden dat het invullen van de vragenlijst op de lange baan geschoven werd, kregen de kinderboerderijen één week de tijd om de vragenlijst online in te vullen. Omdat de Federatie en de projectgroep het een meerwaarde vonden om te weten of de kinderboerderijen enerzijds nog wel actief waren en of we anderzijds wel over de juiste contactgegevens beschikten, namen we na verloop van de deadline telefonisch contact op met de kinderboerderijen die nog niet hadden geantwoord. Na deze herinnering gaven we de respondenten nog twee weken de tijd om de vragenlijst via Qualtrics in te vullen. Bij het verstrijken van deze deadline konden we reeds beroep doen op 28 ingevulde vragenlijsten. We kregen dus antwoord van 50% van onze respondenten, wat volgens Cohen et al. (2011) goed is. Hoewel we ook na het verstrijken van deze deadline nog enkele responsen ontvingen, besloten we deze voorlopige data toch reeds te analyseren om een eerste indruk te kunnen schetsen. We ontvingen de laatste respons op 14 december 2014, deze werd ook nog meegenomen in de uiteindelijke rapportering van de resultaten.

De dataverwerking gebeurde door Qualtrics. Deze software laat immers toe om een duidelijk overzicht te krijgen van de juiste verhoudingen, gemiddeldes, medianen en standaarddeviaties. Deze informatie kon tevens visueel ondersteund worden door staaf- en taartdiagrammen. Op deze manier konden deze gegevens onmiddellijk geanalyseerd en geïnterpreteerd worden, waardoor de basis gelegd werd voor de verdere stappen in ons project.

3.5.3 SEMIGESTRUCTUREERDE INTERVIEWS

De interviews met de verantwoordelijken van zes kinderboerderijen bouwden verder op de resultaten van de vragenlijst. Na overleg met de Federatie werd contact opgenomen met de verantwoordelijke van acht kinderboerderijen. Zij werden via e-mail of telefonisch gecontacteerd en de interviews vonden plaats in maart en april 2015. Twee verantwoordelijken konden door omstandigheden niet ingaan op onze vraag. Elk interview werd op de kinderboerderij zelf gepland om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de kinderboerderij en de omkadering ervan. Het is dan ook van belang om zo goed mogelijk de realiteit bij de interviews te benaderen om vertekening te voorkomen (Cohen et al., 2011). Dit komt de betrouwbaarheid en de validiteit ten goede.

Door de uniforme leidraad verliepen de interviews volgens eenzelfde structuur, dit maakte het eenvoudiger om de inhoud achteraf te verwerken. Daarnaast waren de verantwoordelijken van de kinderboerderijen vrij in waar ze meer of minder diep op wilden ingaan.

De zes interviews duurden tussen een uur en twee uur en werden opgenomen. Na de interviews heeft elke gespreksleider een verslag. Vervolgens werden de verslagen bij elkaar gelegd en er werd een algemeen verslag van gemaakt zodat de Federatie een overzicht heeft van diepere en bredere informatie omtrent de manier van werken en de noden van de kinderboerderijen.

3.5.4 WEBSITE

De realisatie van de website hebben we te danken aan Tom Lazou, een vrijwilliger van kinderboerderij Bokkeslot die ook de vorige website van de Federatie en de website van kinderboerderij Bokkeslot heeft gebouwd. Tom was bereid de website voor dit project te bouwen. Om de website gebruiksvriendelijk te maken voor alle gebruikers, werd er gekozen om te werken met Joomla. Dit is een gratis content managementsysteem (cms) met erg veel mogelijkheden dat toch erg gebruiksvriendelijk is voor beginners om kleine veranderingen op de website door te voeren. Een belangrijk voordeel van Joomla is dat de website door meerdere personen tegelijk kan worden onderhouden. Naast Joomla als basis is er voor de ontwikkeling van de overzichtskaart gebruik gemaakt van 'Google mapsengine'.

De websites van 'Keurmerk voor kinderboerderijen' uit Nederland (<http://www.kinderboerderijen.nl>) en de website van 'Milieu Op School' (MOS) (<http://www.lne.be/doelgroepen/onderwijs/mos/mos-aanbod/mos-schakels/>) hebben ons geïnspireerd voor het ontwerp van de website voor de Federatie. De website van 'Keurmerk voor kinderboerderijen' uit Nederland gaf ons een mooi voorbeeld van hoe het kan. Daarnaast wees de Federatie ons op de website van 'MOS' waar alle MOS-scholen verschijnen op de landkaart van België.

De structuur die voor de website werd vooropgesteld, moet de basis zijn voor wat de Federatie nodig heeft. De focus blijft op de doelen en er werd gekozen voor kennisdeling en kinderboerderijen die elkaar kunnen leren kennen. De website is een levend instrument, de Federatie kan deze na het project naar hartenlust verder ontwikkelen en zaken toevoegen die voor hen van belang zijn.

De structuur ziet er als volgt uit.

- Homepage
 - Missie en visie
 - Wie is wie?
 - Wat doen we?
 - Ledenvoordeel
 - en Français
 - Link naar facebookpagina
- Overzichtskaart met googlemapsengine
 - Fiches van elke kinderboerderij
- Nieuwtjes
- Educatieve pakketten
- Contacteer ons

Bij de ontwikkeling van de website werden drie levels ingebouwd. Het eerste level is de website waar alle bezoekers algemene informatie kunnen lezen en kinderboerderijen op de overzichtskaart kunnen opzoeken. Het tweede level is ontwikkeld voor de leden van de Federatie en zal hen, na inloggen, toegang geven tot de educatieve pakketten. Het derde level geeft toegang aan de Federatie en de webmaster om de inhoud van de website aan te passen.

Zoals reeds vermeld zal de overzichtskaart worden opgebouwd met 'google mapsengine'. Hierop worden kinderboerderijen weergegeven. Bij het doorklikken op een kinderboerderij, kom je op een individuele fiche waarop volgende informatie van de kinderboerderij terug te vinden is: naam van de kinderboerderij, adresgegevens, contactgegevens, openingsuren, welke dieren aanwezig zijn op kinderboerderij, contact met dieren mogelijk, educatieve mogelijkheden o.b.v. doelgroepen, consumeren van boerderijproducten, aankopen van boerderijproducten, aanwezigheid van moestuin.

De gegevens die gebruikt werden om de fiches vorm te geven, werden verzameld bij het afnemen van de vragenlijst. Daarbij werd aangegeven dat er vertrouwelijk omgegaan wordt met de data om ervoor te zorgen dat dit geen reden zou zijn om niet deel te nemen. Dit maakt ook dat de gegevens niet zomaar online konden worden plaatsen. De gegevens uit de vragenlijst werden dan ook omgevormd naar fiches en aan elke kinderboerderij werd per topic toelating gevraagd om de data online te plaatsen. Dit was dan ook nog een laatste controle over de correctheid van de data.

Om de website vlot te kunnen onderhouden werd een handleiding ontwikkeld in de vorm visuele stappenplannen voor elke aanpassing van de website. Deze handleiding bevat instructies voor het aanmaken van fiches voor kinderboerderijen, het toevoegen van educatieve projecten, het toevoegen van nieuwe artikelen bij nieuwtjes en het toevoegen van foto's. Deze handleiding is onderdeel van de toolbox (ontwikkelingsdoel 2) en zal dan ook hierin worden verwerkt.

3.5.5 TOOLBOX

De opbouw van de tools gebeurde aan de hand van literatuur, bestaande tools en praktijkervaring van de groepsleden. Al deze data brengen werd telkens samengebracht op 1 A4. Daarnaast wordt een dvd meegegeven met achtergrondinformatie, workshops, bestaande instrumenten enz.

Bij de start van de uitwerking van de toolbox werd de Federatie op de hoogte gebracht dat we deze tools wilden ontwikkelen en werd hen de vraag gesteld welke tools zij belangrijk vinden voor de professionalisering van de Federatie. Daarnaast hebben wij als projectgroep nog enkele tools ontworpen waarvan wij vinden dat ze ook een prioriteit zijn voor de Federatie om zich verder te professionaliseren.

Om de samenhang tussen de tools duidelijk te maken werd in de projectgroep een brainstorm gehouden. Er werd geconcludeerd dat de tools in een cyclus dienden te worden voorgesteld zodat de te ondernemen stappen en uit te voeren acties elk jaar opnieuw genomen en uitgevoerd kunnen worden.

Vervolgens werd een eerste versie van de cyclus opgesteld en werd, na overleg binnen de projectgroep, het model aangevuld met tools over kwaliteitszorg, zelfevaluatie en omgaan met weerstand. Daarna werd de cyclus voorgelegd aan de Federatie. Er waren geen verdere aanpassingen nodig.

Om de link te leggen tussen de cyclus en de te ondernemen acties werd een jaarplanning opgesteld. Na overleg met de Federatie werd naast een planning die elk jaar opnieuw gebruikt kan worden, ook een planning voor de rest van 2015 opgesteld.

3.6 EVALUATIE

Bij evaluatie wordt er voortdurend informatie verzameld, geïnterpreteerd en naar waarde geschat. Dit project kent een hele structuur van formatieve evaluatie, waarbij zelf-, peer- en productevaluatie voorop werd gesteld. Hierdoor werd elke beslissing en elke stap weloverwogen om het project in de juiste richting te sturen.

Niet alleen werd kritisch omgegaan met het eigen werk, ook in de projectgroep werd geen blad voor de mond genomen wat betreft de evaluatie van de vorderingen. Naarmate het project vorderde, werd deze kritische houding alleen maar versterkt, wat de beslissingen doorgaans ten goede kwam. Beperkingen en discussiepunten werden expliciet gemaakt met het oog op het positief finaliseren van de projectdoelstellingen. De reflecties op de workshops hebben ervoor gezorgd dat kritisch werd omgegaan met het projectproces en groepsproces.

De evaluatie bleef niet intern. Een regelmatige terugkoppeling met zowel de Federatie als de projectbegeleider werd op de projectagenda geplaatst. Het was dan ook van groot belang om de neuzen telkens in dezelfde richting te krijgen. Een open, en vooral regelmatige communicatie werd zo goed mogelijk bewaakt. Bovendien kon er ook bij kleinere obstakels en onzekerheden gerekend worden op de feedback van de Federatie en de projectbegeleider.

Voor het finaliseren van de vragenlijst en de semigestructureerde interviewleidraad kon gerekend worden op een tijdige terugkoppeling met de Federatie en de procesbegeleider. Het was interessant dat beide partijen een andere insteek aan deze onderzoeksinstrumenten konden bieden, wat de validiteit ten goede kwam.

Het idee rond de toolbox ontstond in eerste instantie intern: de projectgroep stelde een aantal voorname punten op die concreet konden gemaakt worden met het oog op professionalisering van de Federatie. Nadien werden deze punten met de Federatie gedeeld en geëvalueerd. Ook de procesbegeleider werd op zijn beurt op de hoogte gebracht van de recente activiteiten, waardoor er kon gerekend worden op een kritische noot voor de concrete uitwerking van de tools.

Ook werd er gedurende enkele maanden intensief vergaderd en teruggekoppeld naar alle partijen over de implementatie van de website. Hiervoor kon medegerekend worden op een externe IT-kracht die aangesteld werd door de Federatie. Niettemin, had de projectgroep ook zelf de opdracht tot ontwikkeling van de website, waarvoor regelmatige interne en externe feedback werd verzorgd. Deze feedback was onmisbaar om de beoogde bijsturing mogelijk te maken.

Tot slot werden deze verschillende evaluaties niet als negatief, maar als positief ervaren waarbij ook welgemeende complimenten op elkaars werk gegeven werden. Deze positieve en opbouwende feedback werkte motiverend.

3.7 TRANSFORMATIE

Transformatie slaat in sociale wetenschappen op een fundamentele omzetting waarbij wordt overgegaan van de ene naar de andere vorm (<http://www.encyclo.nl/begrip/transformatie>). Om de doelstellingen te implementeren en de beoogde ontwikkeling en groei voor de Federatie te faciliteren, wordt in de laatste fase een aantal organisatievriendelijke aanbevelingen gedaan. Deze zijn het resultaat van het doorlopen van de verschillende onderzoeks- en ontwikkelingscycli gedurende het project. Als laatste worden de antwoorden op de onderzoeksvragen en de ontwikkelde producten voor verdere professionalisering van de Federatie voorgesteld. Bovendien is de projectgroep bereid om, in samenwerking met de Federatie, dit najaar een presentatie te geven over de realisatie van de projectdoelstellingen aan kinderboerderijen en andere geïnteresseerden. Dit met het oog op de verdere ontwikkeling en professionalisering van de Federatie.

4 ANALYSE

4.1 VERKENNEND BELEIDSINTERVIEW

Dit interview vond plaats op 15 oktober 2014. Hieronder volgt een algemeen verslag van dit gesprek.

Start: de twee leden van de projectgroep stellen zichzelf voor, net als de andere leden. Ook onze projectbegeleiders stellen zichzelf voor.

Droom eens over 2020: hoe ziet de ideale Federatie voor kinderboerderijen eruit? En wat hebben we daarvoor nodig? *We laten hen hier even over brainstormen.*

Ze dromen ervan dat de kinderboerderijen elkaar leren kennen en activiteiten uitwisselen. Ook van een 'Dag van de kinderboerderij' met de nodige persaandacht wordt luidop gedroomd, zoals er een 'Dag van het park' bestaat. Educatief materiaal uitwisselen, een traject (werken rond één thema) dat door eenzelfde school kan gevolgd worden over verschillende kinderboerderijen heen, scholen inspireren, dat zijn voor hen idealen die moeten worden nagestreefd. Daarnaast willen ze informatie aanleveren aan beginnende kinderboerderijen: hoe moeten ze opstarten, bestaande wetgeving... Met betrekking tot de Federatie dromen ze van professionele organisatie, een netwerk, met iemand die aanwezig en aanspreekbaar is, activiteiten die georganiseerd worden... De kinderboerderijen zijn in dit verhaal een onderdeel van een netwerk. Tijd blijkt nu een veel aangehaald argument waarom kinderboerderijen zich niet aansluiten. De website ligt op dit moment plat.

Er zijn veel aparte wetgevingen: dierenwelzijn, voeding, landbouw... Dit zorgt ervoor dat het geheel behoorlijk complex wordt. Bovendien is de wetgeving afhankelijk vanuit welke insteek de kinderboerderijen werken. Vallen ze onder natuur- en milieueducatie, of zijn ze eerder onderdeel van landbouweducatie?

Er is een Waalse en een Europese Federatie. De laatste organiseert enkele vaste activiteiten. De eerstvolgende bijeenkomst is in België (september volgend jaar). Er zijn geen middelen, of toch zeer weinig. Die variëren dan nog afhankelijk van de overheid waaronder de kinderboerderijen vallen.

Met betrekking tot voorstelling van de organisatie:

Jullie streven ernaar om de noden van de verschillende projecten in kaart te brengen → Hoe gebeurt dit momenteel?

Momenteel wordt er nog niets echt in kaart gebracht. Er wordt niet echt iets uitgewisseld, evaluatie gebeurt op het niveau van de kinderboerderij. Bijvoorbeeld: de kinderboerderij van rivierenhof houdt jaarlijks een evaluatie om te bekijken welke projecten ze gaan behouden en welke niet. Hier werd ook aangehaald dat het delen van materialen basis kan zijn om netwerk te starten en deel te nemen.

Op geregelde tijdstippen organiseren jullie volgens de projectaanvraag activiteiten.

→ Welke activiteiten zijn in het verleden al georganiseerd?

→ Hoe hebben jullie dat aangepakt? (communicatie? Feedback?)

→ Voor wie werden die activiteiten georganiseerd? Was er veel respons?

In het netwerk Antwerpen komen de kinderboerderijen de eerste donderdag van de krokusvakantie samen op een boerderij die ze nog niet kennen. Op die manier proberen ze van elkaar te leren. Dit is al enkele jaren aan de gang en op dit moment zijn er zes tot tien kinderboerderijen die deelnemen. In Antwerpen wordt dit georganiseerd door de

provinciale overheid (NME – natuur en milieu educatie). In West-Vlaanderen is er een gelijkaardig initiatief (volgende datum: 27.01.2015) maar daar valt dit onder landbouweducatie van de plaatselijke overheid. Ook al vallen ze onder verschillende initiatieven, het doel van duurzame ontwikkeling is bij allen terug te vinden. Alleen al het feit dat subsidies vanuit verschillende overheden komen, maakt dit een zeer complex verhaal.

Op dit moment worden door de Federatie ongeveer drie vormingen per jaar georganiseerd, maar daar komen telkens maar een vijftal mensen op af. De uitnodiging wordt verstuurd via mail (elk aan zijn eigen contactpersonen). Er is dus geen structuur aanwezig en er wordt geen media ingezet, waardoor niet iedereen bereikt wordt. Voorbeelden van vormingen: media, brood bakken, kaas maken (25.10.2014), EHBO voor dieren... Er wordt dus niet echt vertrokken van een noodvraag bij meerdere kinderboerderijen, maar eerder vanuit een idee bij iemand van de Federatie.

Kennis en expertise bundelen en uitwisselbaar maken komt eveneens voor in de projectaanvraag.

→ **Gebeurt dat al?**

→ **Hoe?**

Er komen wel wat vragen rond wetgeving – deze is complex en verspreid. Maar momenteel gebeurt dit enkel telefonisch en onderling.

Diverse inlichtingen of specifieke informatie verlenen wordt eveneens vermeld als iets wat de Federatie doet.

→ **Hoe kunnen de deelnemende kinderboerderijen deze verkrijgen van de Federatie?**

→ **Wordt de website al gebruikt? Hebben jullie hier concrete plannen mee? Door wie wordt deze beheerd?**

De website wordt momenteel beheerd door een vrijwilliger van Bokkeslot, maar de servers hebben plat gelegen en de meeste info is weg. Er is wel vraag naar een gebruiksvriendelijke website, die door de Federatie zelf kan worden beheerd en waarop de kinderboerderijen hun eigen infopagina up-to-date kunnen houden. Ze willen een tweeledige website waarbij één deel open staat voor iedereen (kinderboerderijen, bezoekers...) en een tweede deel waarop educatieve materialen en dergelijke kunnen worden uitgewisseld.

Is er concrete visie/missie/strategie? Hoe is deze tot stand gekomen? (Gedragen?)

Deze moet opnieuw bekeken worden. Er was eerst een Europese visie en daarna een Vlaamse, opgesteld in overleg met enkele kinderboerderijen. Er zijn statuten (juridisch) en er bestaat een visie, maar zoals gezegd, die moet herbekeken worden. De leden van de Federatie zijn voorstander van een korte, duidelijke visie en willen daar zeker ook campagne rond voeren, zodat deze gedragen wordt door de kinderboerderijen. Ze zullen ons de huidige visie bezorgen. In Nederland is er een keurmerk voor kinderboerderijen.

Met betrekking tot de projectdoelstellingen: jullie willen zicht krijgen op types kinderboerderijen, een staalkaart ontwerpen

→ **Wat wordt precies bedoeld met educatieve modellen?**

→ **Wat was jullie oorspronkelijke doelstelling?**

Educatieve modellen slaat vooral op de doelgroepen waarvoor gewerkt wordt: klassen/scholen, groepen, leeftijd, kijken/activiteiten, publiek, zorg... (een aanzet zal worden gegeven door één van de projectbegeleiders). Ze willen zicht krijgen op welke doelgroepen bij welke kinderboerderijen aan bod komen, maar ook: welke

kinderboerderijen werken met dieren, moestuin, kaas maken, brood bakken, horeca... Daarnaast halen ze ook de maatschappelijke rol aan, namelijk het inzetten van vrijwilligers die moeten re-integreren in de maatschappij

Er is sprake van professionalisering van de omkadering voor educatie.

→ hoe zien jullie dat concreet?

→ In hoeverre is dat al afgestemd bij de kinderboerderijen? Spreken jullie uit naam van meerdere kinderboerderijen of uit naam van de Federatie?

Het is hun droom om een netwerk op te zetten, maar op dit moment wordt dit niet gedragen door de achterban. Op dit moment zijn er ook niet zoveel leden.

Jullie vragen een overzicht van de noden op educatief vlak bij de kinderboerderijen.

→ Hoe moeten we dit interpreteren? Op welk niveau zien jullie dit?

Dit omvat verschillende niveaus: zowel op het niveau van de kinderboerderij (website, aanbod...) als op niveau van het omgaan met bepaalde doelgroepen, recepten uitwisselen...

Hoe lang bestaat de Federatie? Welke stappen zijn er al ondernomen?

Ze denken dat de Federatie volgend jaar 35 jaar bestaat. Europees bestaat deze 25 jaar. De eerste kinderboerderij ontstond na WOII, ongeveer 40-45 jaar geleden. De Federatie is groot geweest (veel subsidies), dan weer klein (wel personeel in loondienst, enkel vrijwilligers...). Alles hangt samen met subsidies die er dan wel en dan weer niet zijn. Nu wordt al enkele jaren met vrijwilligers gewerkt.

Hoe zien jullie jezelf binnen de Federatie? Wat zien jullie als professionelen?

Zien jullie noden op dit vlak?

Jan Pille fungeert momenteel als voorzitter, maar de taken zijn verdeeld. Vanuit Europa moet een bestuur worden aangeduid. Ze hopen een administratief medewerker te kunnen aanstellen, iemand die aanwezig en aanspreekbaar is, die de telefoon kan opnemen... Nu nemen de leden dit op zich, maar zij zijn niet altijd bereikbaar. Het woord professional verwijst naar het in dienst hebben van een persoon van de Federatie. Taken die ze hiervoor opsommen: telefoon opnemen, vragen beantwoorden, werving, subsidies, aanvragen, perscommunicatie...

Groepsvorming, betrokkenheid, een cultuur van leren en verbeteren... Hieraan zal ook moeten gewerkt worden. Zijn daar al dingen rond gebeurd?

→ Hoe gaan jullie om met nieuwe leden? Zijn er initiatieven?

→ Is er bijvoorbeeld een jaarlijks evenement waarbij de leden elkaar kunnen ontmoeten?

Het idee wordt geopperd om een vrijwilligersdag te organiseren, een ontbijtmand op te sturen of een educatief project te lanceren om zoveel mogelijk mensen bereiken voor de Europese conferentie in september die doorgaat in België. Een voorbeeld uit Zweden wordt aangehaald: zij organiseerden een aardappelrace waarbij een aardappel van de ene kinderboerderij naar de andere reisde, voorzien van de nodige reclame. Ons doel om in eerste instantie een online platform (website) op poten te zetten rond kennismanagement, kennisdeling e.d. en een visualisatie van wie/wat/waar, wordt door de opdrachtgevers toegejuicht maar er wordt opgemerkt dat we de kinderboerderijen pas echt meekrijgen als we een win-win situatie creëren. Volgens hen kan dit door ook bezoekers te bereiken en wegwijs te maken in de bestaande kinderboerderijen. Voor de kinderboerderijen is dit namelijk hun doel: zoveel mogelijk bezoekers aantrekken. Ze willen de kinderboerderijen het nut laten inzien van de Federatie. Momenteel is er geen programma voor nieuwe leden.

4.2 LITERATUURSTUDIE

4.2.1 ONDERZOEKSVRAAG 1: WELKE KENMERKEN MAKEN HET MOGELIJK KINDERBOERDERIJEN TE GROEPEREN ZODAT ZE VAN ELKAAR KUNNEN LEREN?

Er zijn enkele Europese wetenschappelijke rapporten terug te vinden over de meerwaarde van kinderboerderijen. City Farms is een Europese term voor kinderboerderijen, gezinsboerderijen, zorgboerderijen, ferme d'animation, aktievspielplatze, city farms 4H-farms (Zaal, 2014). Hoeveel bezoekers Belgische kinderboerderijen hebben, is nog niet helemaal gedefinieerd maar in Nederland zijn dit er 30 miljoen (Zaal, 2014). Kinderboerderijen hebben hun substantiële plaats in de maatschappij, meldt Zaal (2014) nog. Ze trekken mensen van alle leeftijden en socio-economische status (SES) aan. Maar er is nog meer. Het is de plaats waar kinderen en hun (groot)ouders of "carers" van alle lagen van de bevolking en van alle leeftijden informeel en spelenderwijs leren over voedsel, dieren, landbouw, knutselen, werken met bepaalde materialen, creatief zijn, samenwerken... De city farms bouwen aan een duurzame toekomst bij ethische, milieu-, sociale en economisch ontwikkelingen. Ze proberen zoveel mogelijk kwalitatieve en betrouwbare informatie te bieden, willen luisteren naar en samenwerken met anderen (EFCF, z.d.). Ze hebben een positief effect op de omgeving en werken in op de samenleving als geheel (Samuelsson, Schauman, & Buschmann, 2012). Toch worden ze geconfronteerd met toenemende moeilijkheden bij de financiering en overdracht van hun kennis (EFCF, 2004). Ook blijkt uit een kleinschalige studie van Scholliers (2010) dat er wel degelijk meer en meer nood is aan kinderboerderijen in Vlaanderen.

De kinderboerderijen bevinden zich in een veranderende omgeving en worden met heel wat uitdagingen geconfronteerd. Het is voor hen dan ook belangrijk om in te spelen op die omgeving. Hierin is onder andere collectief leren onmisbaar. Vandaar ook ons streven naar het verbinden van de individuele kinderboerderijen.

4.2.2 ONDERZOEKSVRAAG 2: HOE KAN DE FEDERATIE KINDERBOERDERIJEN ONDERSTEUNEN OP EDUCATIEF VLAK?

Hauben en Van Goolen (2011) geven aan dat plattelandseducatie de afgelopen jaren in Vlaanderen steeds populairder is geworden. Er is volgens hen een toegenomen vraag naar beleving en meer vraag naar boerderijkampen. Kinderboerderijen stellen meer en meer hun deuren open voor de schoolgaande jeugd. Er is echter een grote verscheidenheid in de aanpak van onthaalactiviteiten op kinderboerderijen. Dit is iets wat de Federatie ook ervaart voor hun specifieke doelgroep. Plattelandsondernemers die de ambitie hebben om scholen te ontvangen, hebben daarom ook professioneel advies en begeleiding nodig.

Enkele onderzoekers van de Katholieke Hogeschool Leuven deden een analyse van de rendabiliteit en de kritische succesfactoren van plattelandseducatie bij professionele bezoekboerderijen in een project genaamd 'Groeikans' (Hauben & Van Goolen, 2011). Zij concludeerden dat de meerderheid aan plattelandseducatie dit doet vanuit maatschappelijke overwegingen.

Wat in hun onderzoek vooral een meerwaarde is voor ons project zijn de aanbevelingen die ze doen aan de zogenaamde intermediaire dienstverleners, namelijk:

- probeer de bezoekboerderijen te helpen bij verdere professionalisering van landbouweducatie. Verdere ondersteuning is nodig op vlak van:
 - algemene bedrijfskunde: het uitwerken van bedrijfsdoelstellingen, visie en missie, hulp op het vlak van investeringen;
 - marketingactiviteiten...
- verder blijven ontwikkelen van didactische kwaliteiten / aanbieden van didactische ondersteuning;
- blijven ondersteuning bieden bij aanvraag en wegwijs van subsidies;
- communicatie verzorgen voor de gehele sector van bezoekboerderijen.

Zij kwamen tot deze bevindingen na diepte-interviews bij 24 professionele bezoekboerderijen in Vlaanderen (5 per provincie) aan de hand van een gestandaardiseerde vragenlijst. Deze bevindingen nemen we mee in ons project. Ze sluiten namelijk sterk aan bij de nood die de Federatie ervaart en die aan de grond ligt van onze onderzoeksvragen.

Bij onze opdrachtgevers groeide tijdens onze gesprekken en op ons aangeven ook het gevoel dat kennismanagement een belangrijke meerwaarde kan betekenen voor de Federatie. Als projectgroep hadden we, na het eerste overleg met de Federatie, namelijk een extra doel geformuleerd. We wilden een medium ontwikkelen dat kennisborging, -deling en -management binnen de Federatie en tussen haar leden onderling mogelijk maakt. Wij zijn er namelijk van overtuigd dat kennismanagement een grote meerwaarde kan betekenen voor de aangesloten kinderboerderijen. Het uitwisselen van kennis kan een win-win situatie creëren die de kinderboerderijen overtuigt om zich aan te sluiten bij de Federatie. Hiervoor is het belangrijk om stil te staan bij de dimensies van de kennishuishouding. Daarin zien we vier basisprocessen van kennisbeheer (van der Spek & Spijkervet, 2005), die binnen de uitwerking van ons project een belangrijke rol zullen spelen, zeker wanneer we onze vierde doelstelling willen realiseren, namelijk het ontwikkelen van een medium voor kennisborging, kennisdeling en kennismanagement. We zullen hierbij de nodige aandacht besteden aan passieve kennisdragers (van der Spek & Spijkervet, 2005). Tevens besteden we de nodige aandacht aan de inhoud, locatie, vorm en beschikbaarheid van kennis (van der Spek & Spijkervet, 2005), om zo optimaal aan de nood van onze opdrachtgevers tegemoet te kunnen komen.

We zijn ons ervan bewust dat we kennismanagement moeten zien als een continu leerproces en zullen dan ook zorgen dat onze medium zo wordt opgebouwd dat het ook na afloop van ons project blijvend geoptimaliseerd kan worden. Hiervoor maken we onder andere gebruik van de activiteitencirkel (van der Spek & Spijkervet, 2005).

Figuur 3. Vier basisprocessen van kennisbeheer

Figuur 4. Denkmodel voor kennismanagement activiteiten (van der Spek & Spijkervet, 2005)

Deze theoretische kaders helpen ons ook in onze eerste doelstelling, want de Federatie wil zicht krijgen op de verschillende kenmerken van de kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Hiertoe ontwikkelen wij een staalkaart met voor elke kinderboerderij een fiche met gegevens (o.a. de doelgroepen, het educatief aanbod). Het betreft hier in eerste instantie het ontwikkelen en borgen van kennis, maar de bedoeling is om deze ook te distribueren en op termijn te combineren om zo nieuwe kennis te ontwikkelen. Dit alles kan ertoe leiden dat de Federatie een lerende organisatie wordt, waarbij de verschillende kinderboerderijen van elkaar gaan leren, eens 'over het muurtje' durven te kijken en zich op die manier verder professionaliseren. Hier komt onze tweede doelstelling mee in beeld: welke noden ervaren de kinderboerderijen op educatief vlak? Het is belangrijk dat we zicht krijgen op deze noden, zodat de Federatie haar educatief aanbod en haar kennismanagement hierop kan richten.

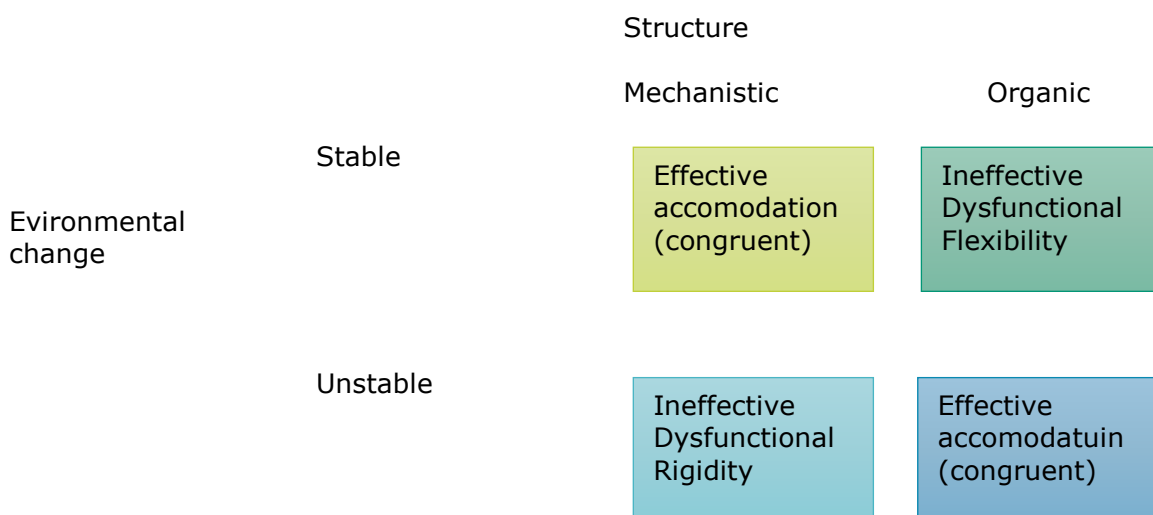
4.2.3 ONDERZOEKSVRAAG 3: VOOR WELKE UITDAGINGEN EN CONCRETE ACTIES STAAT DE FEDERATIE OM TE EVOLUEREN NAAR EEN PROFESSIONELERE ORGANISATIE?

Ook in het kader van professionalisering denken we aan een lerende organisatie. Volgens Wierdsma & Swieringa (2011) kenmerkt een lerende organisatie zich door:

- bekwaam te worden en ook blijven – continu ontwikkelen;
- in staat te zijn tot meta-leren (leren leren) – reflecteren;
- probleemgestuurd te leren en dus de ambitie te hebben om te veranderen;
- het geleerde te transfereren naar de werkplek;
- cyclisch te leren (doen - bezinnen - denken - beslissen);
- collectief te leren (teams met ambitie);
- te leren op raakvlakken - leren over grenzen van teams heen (bijvoorbeeld door leden van teams te wisselen);
- bewust te leren - constructief effect;
- veelzijdig te leren (mensen, strategieën, structuren, culturen, systemen).

Structuur is afhankelijk van de omgeving. Deze omgeving is echter divers voor de verschillende kinderboerderijen. Wat de Federatie betreft is deze onstabiel: subsidies hangen af van de overheid, maar door voortdurende veranderingen kunnen zij nooit helemaal zeker zijn van hun inkomsten. De huidige regering gaat voor besparingen, waardoor het voor de Federatie moeilijk zal zijn om eventuele financiële steun uit die hoek te krijgen.

Uit een 'environmental-fit model: a contingency model of organizational accommodation of structure to environmental change', leren we dat als de omgeving onstabiel is, een organische structuur aangeraden is (Mintzberg, 1983). Om congruentie tussen de omgeving en de structuur van de organisatie te behouden, moet de structuur zich namelijk aanpassen als de omgeving verandert.

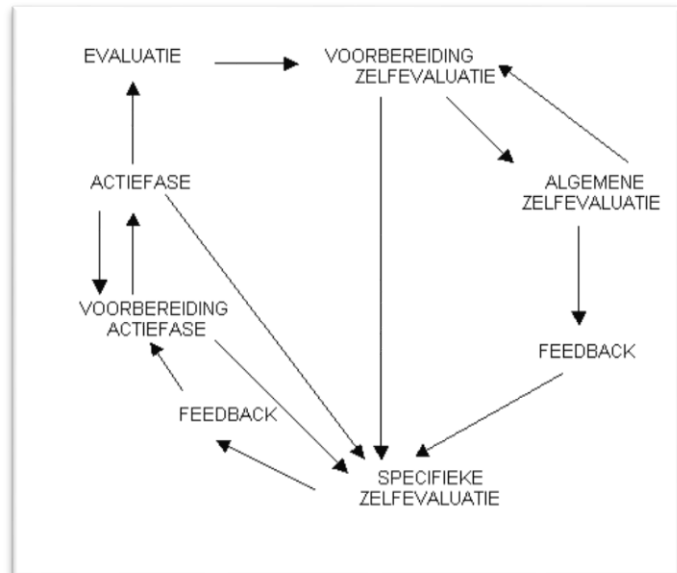

Figuur 5. An environmental-fit model: a contingency model of organizational accommodation of structure to environmental change

We willen de Federatie de nodige tools aanleveren om, in het kader van professionalisering, aandacht te besteden aan kwaliteitszorg. Belangrijk daarbij is dat we in het achterhoofd houden dat kwaliteit anders kan gedefinieerd worden, afhankelijk van het standpunt van waaruit kwaliteit wordt gedefinieerd, zoals ook blijkt uit de

'Perspectives on educational quality' van Scheerens, Luyten en van Ravens (2011). Vanuit het standpunt van scholen zou je kwaliteit van educatieve projecten op een kinderboerderij kunnen beschouwen als 'tegenwoordig komen aan bepaalde eindtermen uit het lager onderwijs', terwijl vanuit het standpunt van de kinderboerderijen een attitudewijziging m.b.t. milieueducatie bijvoorbeeld veel belangrijker is.

Binnen de vraag van onze opdrachtgevers rond professionalisering moet zeker ook de nodige aandacht besteed worden aan zelfevaluatie. In ons adviesrapport zullen we hen dan ook enkele tools meegeven aan de hand waarvan ze zichzelf kunnen evalueren. Prof. dr. Van Petegem (2003) zijn procedure voor zelfevaluatie zullen we aan de Federatie presenteren. Hij schetst zelfevaluatie als een proces waarbij de zelfevaluatie wordt voorbereid en uitgevoerd, gevolgd door uitgebreide feedback. De resultaten van deze feedback kunnen leiden tot een specifieke zelfevaluatie, waarbij bijvoorbeeld een specifiek item verder wordt bekeken. De feedback daaruit zal tot acties leiden, die ook eerst worden voorbereid. Uiteindelijk wordt geëvalueerd wat het resultaat was van de ondernomen acties. In de praktijk is dit proces niet lineair en ook niet volledig te plannen maar cyclisch en iteratief.

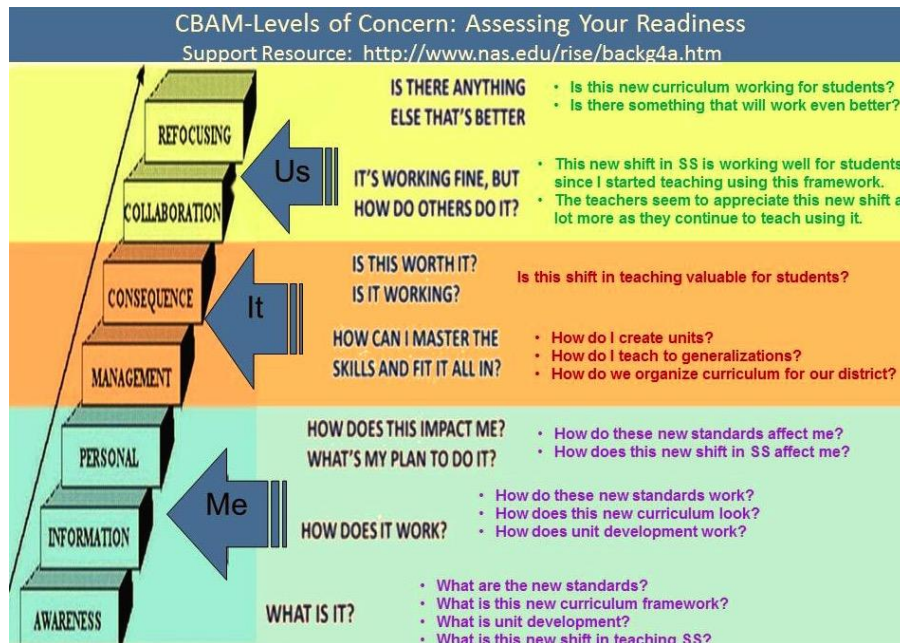

Figuur 6. Voorstel van procedure voor zelfevaluatie (Van Petegem, 2003)

Het is belangrijk dat de Federatie een cultuur creëert waarbij iedereen van elkaar kan leren om middelmatigheid tegen te gaan. Eén project maakt niet de ideale organisatie, maar laat de organisatie evolueren zodat nieuwe strategieën voor verdere groei kunnen ontwikkeld worden. De Federatie voor kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen is volgens ons een warme organisatie die voor een warme verandering staat (Ten Have, 1999). Ten Have omschrijft een warme verandering als een verandering die ontstaat uit de ambitie en autonome motivatie van managers en medewerkers. We beschouwen dit dan ook als een proactieve manier van veranderen, een vernieuwing, waarbij zelfvernieuwing, reflectie, leren leren, levensvatbaarheid en inzicht centraal staan.

Aangezien we hier met veranderings- en vernieuwingsprocessen bezig zijn, houden we rekening met mogelijke weerstanden en dit zowel bij onze opdrachtgevers als bij de kinderboerderijen. Hiervoor houden we het CBAM-model (Hall & Hord, 2006) in ons achterhoofd. Afhankelijk van het stadium waarin men zich bevindt, zullen wij gepaste stappen ondernemen om met die weerstand om te gaan of te proberen deze om te buigen door in te zetten op dit niveau van acceptatie.

We willen zoveel mogelijk proberen om alle partijen te betrekken door communicatie, educatie en samenwerking. Toch zal dit laatste niet zo eenvoudig zijn, gezien de grote variatie aan kinderboerderijen, de geografische spreiding, verschillende structuren en culturen... Het is vooral belangrijk dat de Federatie zich bewust is van deze theorie. Zij zullen hier op langere termijn beroep kunnen op doen in functie van het ontwikkelen van een gezamenlijke doelgerichtheid en het implementeren van vernieuwingen. We nemen dit model dan ook mee in onze toolbox, zodat de Federatie hier concreet mee aan de slag kan wanneer ze op weerstand stuiten.

Figuur 7. CBAM (Concerns-Based Adoption Model)

We hebben in de interviews met verschillende kinderboerderijen vastgesteld dat de missie en visie wel leeft bij de Federatie, maar niet gekend is bij al de kinderboerderijen. De Federatie heeft een duidelijke visie voor ogen, die ze met elkaar bespreken, maar deze stond bij de start van ons project nog niet op papier. Dit werd ons duidelijk bij ons eerste overleg. De Federatie is hiermee wel aan de slag gegaan in de loop van ons project en expliciteerden deze in het kader van het project. Dit leidde tot een missie en visie, goedgekeurd door de Raad van Bestuur, die via de website gecommuniceerd zal worden.

De ambitie van de Federatie is vijfledig:

1. ze willen de uitwisseling tussen verschillende projecten faciliteren, in het bijzonder op het vlak van educatie;
2. ze willen de belangen van hun leden verdedigen, zowel bij verschillende overheden als bij andere maatschappelijke actoren;
3. met het aanbieden van vormingen willen ze vooral inspelen op de verschillende werkingsaspecten van de boerderijen;
4. activiteiten, waaronder een gezamenlijke 'Dag van de kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen' staat ook in de visie en missie geponeerd;
5. tot slot streven ze naar een nationale en internationale samenwerking.

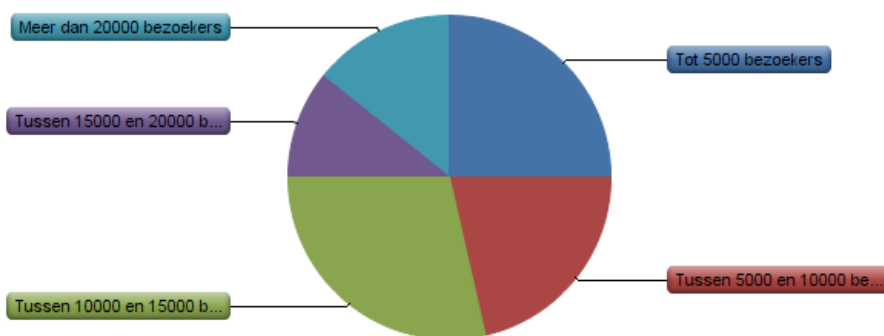
Momenteel is er weinig samenhang tussen de kinderboerderijen, is er weinig respons op bestaande initiatieven en doen de individuele kinderboerderijen elk hun eigen ding.

4.3 VRAGENLIJST

4.3.1 WAT IS HET GESCHATTE BEZOEKERSAANTAL OP UW KINDERBOERDERIJ OP JAARBASIS?

Tabel 1
Geschatte bezoekersaantal op jaarbasis

Categorieën	Aantal boerderijen		Procentueel aantal boerderijen
Tot 5000 bezoekers	7		25%
Tussen 5000 en 10000 bezoekers	6		21%
Tussen 10000 en 15000 bezoekers	8		29%
Tussen 15000 en 20000 bezoekers	3		11%
Meer dan 20000 bezoekers	4		14%
Totaal	28		100%

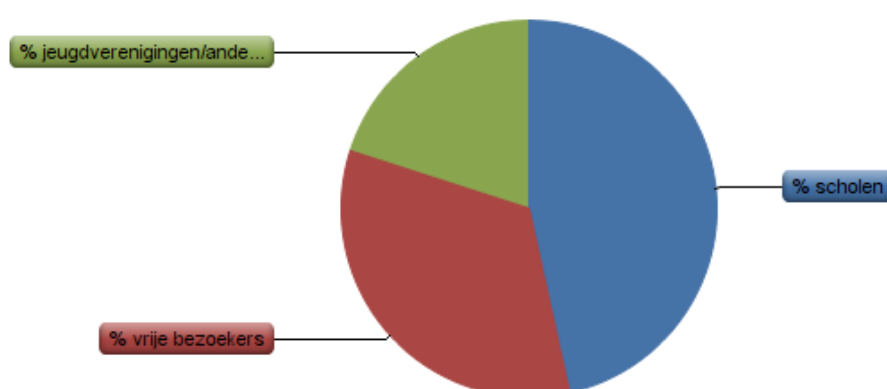
Figuur 8: Taartdiagram van geschat bezoekersaantal van de kinderboerderij per jaar

Het gemiddelde bezoekersaantal op jaarbasis ligt tussen de 5000 en de 15000 bezoekers per kinderboerderij. Toch is er een ruime spreiding op te merken binnen dit gegeven. Er zijn enerzijds kinderboerderijen met minder dan 5000 bezoekers, anderzijds geven enkele kinderboerderijen aan jaarlijks meer dan 20000 bezoekers over de vloer te krijgen.

4.3.2 GEEF DE VERHOUDING WEER (IN %) TUSSEN SCHOLEN, VRIJE BEZOEKERS EN JEUGDVERENIGINGEN

Tabel 2
Verhouding scholen, vrije bezoekers en jeugdverenigingen

Antwoord	Gemiddelde	Standaardafwijking
% scholen	38.32	32.01
% vrije bezoekers	27.52	30.88
% jeugdverenigingen/andere	16.51	22.96

Figuur 9: Taartdiagram (in percentage) van soorten groepen van bezoekers

De gemiddelde kinderboerderij geeft aan dat het grootste deel (38%) van hun bezoekers in schoolcontext komt. Zo'n 27% van de bezoekers komt in hun vrije tijd, terwijl de jeugdverenigingen het kleinste deel (16%) uitmaken van bezoekers.

4.3.3 IS UW BOERDERIJ GEKOPPELD AAN

Tabel 3
Boerderij gekoppeld aan drink-, eetfaciliteiten, overnachtingen

Categorieën	Aantal boerderijen	Procentueel aantal boerderijen
Drinkfaciliteiten	13	68%
Eetfaciliteiten	9	47%
Overnachtingen	8	42%

68% van de kinderboerderijen voorziet drinkfaciliteiten op hun domein. Bijna de helft van de respondenten (47%) is tevens ook gekoppeld aan eetfaciliteiten. 42% van de kinderboerderijen geeft ten slotte ook aan overnachtingen aan te bieden.

4.3.4 WELKE LEEFTIJDSCATEGORIEËN BEZOEKEN UW BOERDERIJ IN SCHOOLCONTEXT?

Geef een volgorde van 1 (het vaakst) tot 5 (het minst), indien een categorie de kinderboerderij niet bezoekt, geeft u dit aan met cijfer 0.

Tabel 4
Leeftijdscategorieën bezoekers in schoolcontext

Categorieën	1	2	3	4	5
3 - 6 jaar (kleuter)	13	8	0	1	3
6 - 12 jaar (lager onderwijs)	12	10	1	0	2
12 - 16 jaar (lager secundair onderwijs)	0	2	14	2	2
16 -18 jaar (hoger secundair onderwijs)	0	1	1	8	3
18 +	1	0	1	2	9
Totaal	26	21	17	13	19

Uit de bevraging bij de respondenten kunnen we afleiden dat het vooral leerlingen uit het kleuter- en lager onderwijs zijn die kinderboerderijen bezoeken. Er is een duidelijk verband waar te nemen tussen de leeftijd en de frequentie van bezoeken aan de kinderboerderij. Hoe ouder de leerlingen zijn, hoe minder vaak ze in schoolcontext een kinderboerderij bezoeken.

4.3.5 WELKE LEEFTIJDSCATEGORIEËN BEZOEKEN UW BOERDERIJ ALS VRIJE BEZOEKER?

Geef een volgorde van 1 (het vaakst) tot 5 (het minst), indien een categorie de kinderboerderij niet bezoekt, geeft u dit aan met cijfer 0.

Tabel 5
Leeftijdscategorieën vrije bezoekers

Categorieën	1	2	3	4	5
3 - 6 jaar (kleuter)	10	7	2	0	1
6 - 12 jaar (lager onderwijs)	5	8	4	2	1
12 - 16 jaar (lager secundair onderwijs)	0	2	6	9	2
16 -18 jaar (hoger secundair onderwijs)	2	1	0	4	10
18 +	5	0	6	2	6
Totaal	22	18	18	17	20

De tendens die zich aftekende bij de bezoeken in schoolcontext, zet zich voort bij de vrije bezoekers. Ook hier geldt de regel dat het voornamelijk de jongste kinderen zijn die de kinderboerderijen een bezoek brengen. Opmerkelijk is dat kinderen uit het secundair onderwijs minder snel geneigd zijn kinderboerderijen te bezoeken in hun vrije tijd dan in schoolcontext.

4.3.6 WELKE LEEFTIJDSCATEGORIEËN BEZOEKEN UW BOERDERIJ ALS JEUGDVERENIGINGEN/INSTELLINGEN?

Geef een volgorde van 1 (het vaakst) tot 5 (het minst), indien een categorie de kinderboerderij niet bezoekt, geeft u dit aan met cijfer 0.

Tabel 6
Leeftijdscategorieën bezoekers jeugdverenigingen

Categorieën	1	2	3	4	5
3 - 6 jaar (kleuter)	7	10	2	0	2
6 - 12 jaar (lager onderwijs)	15	7	0	0	3
12 - 16 jaar (lager secundair onderwijs)	1	2	9	3	0
16 -18 jaar (hoger secundair onderwijs)	2	2	2	4	3
18 +	5	1	3	1	4
Totaal	30	22	16	8	12

Wanneer jeugdverenigingen of instellingen de kinderboerderijen bezoeken, gebeurt dit voornamelijk met jongeren van 6 tot 12 jaar. Ook de allerjongsten (kleuters) zijn hier nog behoorlijk sterk vertegenwoordigd.

4.3.7 HOEVEEL VRIJWILLIGERS HEEFT U TER BESCHIKKING?

Tabel 7
Aantal beschikbare vrijwilligers per kinderboerderij

2	3	1	7
60	80	6	0
4	45	12	40
40	6	6	2
9	0	20	110
0	0	16	0
8	4	0	5
20			

Het aantal vrijwilligers op de kinderboerderijen varieert enorm. Er wordt aangegeven over 0 tot 110 vrijwilligers te beschikken. De grote aantallen vrijwilligers hangen vaak samen met het organiseren van grote feesten.

4.3.8 B) WELKE TAKEN VOEREN DE VRIJWILLIGERS UIT?

Tabel 8
Taken van vrijwilligers

Categorieën	Aantal boerderijen	Procentueel aantal boerderijen
Begeleiden/Educatie	18	75%
Zorgtaken: Dieren	17	71%
Zorgtaken: Teelt en gewassen	9	38%
Cafetaria	3	13%
Feesten	6	25%
Andere	7	29%

Andere:

- opendeurdagen;
- helpen bij kookactiviteiten;
- moestuin – klusjes;
- bakoven brood;
- keukenhulp;
- poetsen, klussen;
- administratie en beleid.

Vrijwilligers ondersteunen de kinderboerderij voornamelijk in het begeleiden van de bezoekers (75%) en het verzorgen van de dieren (71%).

4.3.9 C) ONTVANGEN DE VRIJWILLIGERS EEN VERGOEDING?

Tabel 9
Krijgen vrijwilligers een vergoeding?

Categorieën	Aantal boerderijen	Procentueel aantal boerderijen
Ja	9	39%
Nee	14	61%
Totaal	23	100%

Het grootste deel van de vrijwilligers (61%) ontvangt geen vergoeding.

4.3.10 A) AAN WELK BELEIDSNIVEAU IS UW BOERDERIJ VERBONDEN?

Tabel 10
Beleidsniveau waar boerderijen aan verbonden zijn

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Federaal	0	0%
Gewestelijk	2	7%
Provinciaal	6	22%
Gemeentelijk / Stedelijk	8	30%
Privé-initiatief	13	48%
Andere	1	4%

Andere:

- Vlaamse Gemeenschapscommissie Brussel.

48% van de kinderboerderijen zijn privé-initiatieven. 30% van de kinderboerderijen zijn verbonden aan de gemeente, terwijl 22% aangeeft zich op provinciaal niveau te bevinden.

4.3.11 B) ONDER WELKE VENNOOTSCHAPSVORM STAAT UW BOERDERIJ GEREGISTREERD?

Tabel 11
Vennootschapsvorm waaronder boerderijen geregistreerd zijn

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
VZW	14	52%
BVBA	1	4%
Feitelijke vereniging	1	4%
Andere	11	41%

Andere:

- APB;
- overheid;
- stadsinstelling;
- éénmanszaak;
- stedelijke dienst milieueducatie.

Meer dan de helft (52%) van de kinderboerderijen staat geregistreerd als VZW.

4.3.12 A) IS UW BOERDERIJ AFHANKELIJK VAN SUBSIDIES?

Tabel 12
Afhankelijkheid van subsidies

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	12	43%
Nee	16	57%
Totaal	28	100%

57% van de kinderboerderijen geeft aan niet afhankelijk te zijn van subsidies.

4.3.13 B) ZIJN DEZE SUBSIDIES VOLDOENDE OM DE BOERDERIJ TE RUNNEN?

Tabel 13
Toereikendheid subsidies

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	5	29%
Nee	12	71%
Totaal	17	100%

Slechts 29% van de kinderboerderijen is van mening dat de subsidies die ze momenteel ontvangt, voldoende zijn om de kinderboerderij te runnen.

4.3.14 C) WELKE ANDERE FINANCIËLE MIDDELEN ZIJN TER BESCHIKKING OM DE BOERDERIJ TE RUNNEN?

- geen, we hebben enkel eens een PDOP project kunnen indienen om de loods voor een stuk te subsidiëren;
- Projecten (IWT, PDPO, leader, ...);
- We zijn een stadsdienst. We werken met middelen van de stad en krijgen een beperkte subsidie van de provincie;
- Vooral eigen middelen uit schoolbezoeken en boerderijkampen;
- Budget voorzien door de Stad gent;
- Provinciale budgetten;
- Inkomsten sessies en cafetaria;
- Inkomsten deelname aan activiteiten + inkomst uit cafetaria & verkoop hoeveproducten;
- Inkomsten uit feesten, deelnemers (vakanties, schoolgroepen,cursussen);

- Onze eigen inkomsten samen met de subsidies maakt het mogelijk om te draaien. Vallen die subsidies weg dan is het niet haalbaar. Meer subsidies zou de werking makkelijker maken;
- zelfverdienend !! omdat wij van onze eiegen gefokte dieren verkopen kunnen wij niet genieten van subsidies !! nochtans zouden ze zeer welkom zijn;
- financiële middelen uit de ontvangsten van voornamelijk overnachtingen;
- eigen inkomsten door verhuur aan groepen, kampen organiseren, activiteiten aanbieden;
- Sponsoring Personeel wordt door de instelling betaald;
- Budgetten stad Hasselt - projectsubsidies - personeelssubsidies - ...;
- begroting stad Mechelen;
- enkel gerichte donaties of giften. we hangen vast aan een orthopedagogisch centrum voor personen met een beperking. Deze organisatie krijgt subsidies voor de zorg en het onderhoud van de cliënten en wij worden ook onderhouden door deze subsidies. Het is zeer moeilijk en moeizaam want het gaat om een grote organisatie waardoor dat de financieel verantwoordelijke niet zo nauw is betrokken. we moeten soms lang wachten voor een grote herstelling van een gebouw. vb, het dak lekte al zeker 10 jaar en dit is net hersteld maar door deze lange verwaarlozing is het hout rot onder het dak.. en nu na herstel is er ook geen onderdak voorzien.;
- inschrijvingsgelden boerderijkampen;
- Leadersubsidie ontvangen voor Happy Sheep Project 2014.

Ter aanvulling of vervanging van subsidies zijn de kinderboerderijen vaak genoodzaakt om zelf financiële middelen te verzamelen. Deze halen ze onder andere uit provinciale of stedelijke budgetten. Een andere bron van inkomsten zijn PDOP-projecten. Een groot deel van de kinderboerderijen geeft echter aan inkomsten te halen uit eigen projecten, schoolbezoeken, kampen en overnachtingen. Deze inkomsten worden vaak nog aangevuld met de opbrengst van feesten, de cafetaria en de verkoop van hoeveproducten.

4.3.15 A) ZIJN ER EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR SCHOLEN?

Tabel 14
Zijn er educatieve projecten voor scholen?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	22	79%
Nee	6	21%
Totaal	28	100%

79% van de ondervraagde kinderboerderijen geeft aan educatieve projecten voor scholen aan te bieden.

4.3.16 B) ZO JA, WELKE EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR SCHOLEN BIEDT U AAN?

- Ervaren en meewerken op de boerderij;
- wolverwerking Het wel en wee van de dieren;
- we ontwerpen zelf educatieve speelborden we maken zelf werkboekjes we ontwerpen zelf een landbouwleerpad;
- www.provincieantwerpen.be/landbouweducatie;
- Knuffeltoer Kabouterpad Boerderijspel Het ei van de boerderij Jong Leven (maart - april) Boerderijwerk (enkel voormiddag-max. 24 II) Voederles (nieuw!) Van graan tot brood: Minibrood bakken (vanaf 2de trimester) Brood bakken Sint-Niklaaskoeken Pistolets bakken Paaskrans bakken Gericht naar 1 sector: Frans de Fruitboer Wat de appelboom maakt, smaakt (september-oktober) Van melk tot kaas (januari-februari) Van ei tot kip (maart-april) Van schaaap tot wol De bij van dichtbij (mei-juni) in de namiddag Yo-yo-yoghurt Van suikerbiet tot suiker (oktober-december) Lekker met melk (nieuw voor 3de kleuter) Lekker met kaas Melk van over heel de wereld Groenten uit de groentetuin Gezonde voeding De aardappel Knutselen: Bietenlantaarn maken (november) Projecten Zuivelweken met gezond ontbijt Kasteelheren en hun broden (i.s.m. Dienst Toerisme);
- dieren, brood bakken, soep/pizza, zuivelen, akkergewassen;
- broodje bakken Dieren op de boerderij Boerderijwerken Moestuin Wolverwerking;
- begeleide bezoeken voor 1ste, 2de en 3de graad, Doe-boerderij (actief opdrachten uitvoeren), Boer voor één dag (actief meewerken in de stallen, op het veld en in de moestuin), Zuivel (inclusief kaas maken) brood en granen (inclusief broodje bakken en broodzakje vouwen), Midden in de moestuin (inclusief soep maken).;
- 16-tal sessies waaruit scholen kunnen kiezen (zie website: www.delangeschuur.be);
- voor de lagere school is er onder de algemeen noemer 'Den Boer op' een dagaanbod: de kinderen verzorgen de dieren, maken hun eten klaar, hebben wat vrij spel en in de namiddag is er steeds een seizoensgebonden workshop (veldwerk, werken met wol, hout,...) Voor de kleuterschool is er het project 'De Getaalde Kat' - een halve dag gericht op het ontdekken en ervaren van de dieren en gewassen, met de nadruk op de (taal)diversiteit. Voor het secundair onderwijs verzorgen we een aantal lessen voor het technisch en beroeps - dierenzorg.;
- de boer op = seizoensgebonden exploratie van de boerderij - ervaringsgericht (afhankelijk van het moment: dieren+ veldwerk, wolverwerking; brood bakken, met hout werken, van kip-ei, de bijen, de tuin) Kleuterproject " de getaalde kat";
- programma die te maken hebben met natuur- en landbouweducatie. brood bakken, smaak op de boerderij, moestuinieren,...;
- uitgewerkte projecten voor kinderen van de lagere school;
- doe-mee-dagen kinderboerderij: pakket voor meerdaagse verblijven op ons domein. Voor particulieren bieden wij momenteel niets aan.;
- aangepast aan leeftijd en vraag van kip en ei en cholesterol tot bio landbouw, melkveebedrijf wat is taak van boer, wat is een boerderij hedentendage;
- We geloven in ervaringsgericht leren. Kinderen kunnen meehelpen met de dieren voederen, met de stallen uitkuisen, de ezels borstelen, de koer vegen, zaaien, wieden en oogsten in de moestuin, groenten en fruit verwerken tot een maaltijd, deeg kneden en brood bakken in de houtoven,...;
- voor een volledig aanbod van ons educatief aanbod zie www.hasselt.be/domeinkiewit. Ons aanbod bestaat uit een dikke veertig

educatieve activiteiten gaande van wateronderzoek - boerderijspel - leren over het kringlooptuinieren - ...;

- uitgebreid educatief programma: zie www.mechelen.be (kinderboerderij - educatief programma).

De educatieve projecten voor scholen zijn gefocust op ervaringen die de leerlingen dichterbij de natuur en het leven op de boerderij brengen. Zo kunnen ze vaak brood bakken, dieren verzorgen, tuinieren of koken met hoeveproducten. Deze activiteiten zijn steeds vergezeld van een educatief programma.

4.3.17 C) WELKE METHODIEK PAST U TOE BIJ DE EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR SCHOLEN?

Tabel 15
Methodieken educatieve pakketten voor scholen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Actief leren: Dieren	22	100%
Actief leren: Natuur	16	73%
Geleide wandelingen	14	64%
Andere	5	23%
Actief leren: Milieu	9	41%
Actief leren: Landbouw	12	55%

Andere:

- Een taalbad Engels, Frans of Nederlands bij de dieren;
- workshops;
- ervaringsgericht leren soms ook met speelse inslag;
- keukenactiviteiten.

De inhoud en methodiek van de educatieve projecten voor scholen is heel erg divers. Zo wordt er aandacht besteed aan zowel dieren, natuur, landbouw en milieu. Ook worden er vaak geleide wandelingen georganiseerd om dit leerproces te ondersteunen.

4.3.18 A) ZIJN ER EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR VRIJE BEZOEKERS?

Tabel 16
Zijn er educatieve projecten voor vrije bezoekers?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	11	39%
Nee	17	61%
Totaal	28	100%

39% van de ondervraagde kinderboerderijen geeft aan educatieve projecten aan te bieden voor vrije bezoekers.

4.3.19 B) ZO JA, WELKE EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR VRIJE BEZOEKERS BIEDT U AAN?

- Meer kennis over de dieren in een quiz;
- elke vakantie hebben we educatieve activiteiten voor gezinnen. In de zomer zijn dat 8/9 verschillende activiteiten. van broodbakken, tot rondleiding bij de dieren maar ook quiche maken (van kip tot ei tot quiche), smoothy,...;
- - zoektochten - begeleide wandelingen - infoposters - georganiseerde wandelingen - ...;
- Feest op de boerderij - De Nacht van Samhain - boerderijkampen - Brood Bakken - Werken met paarden - bos- en krekewandelingen;
- Er zijn onze kinder- en tienervakanties waarbij de deelnemers ook de dieren verzorgen, hun eigen eten klaarmaken en zoveel mogelijk spelen en ravotten. Er zijn de gezinsdagen waarbij de deelnemers ondergedompeld worden in één aspect van de boerderij of bijvoorbeeld brood bakken. Ook tijdens onze feesten zijn er telkens heel wat workshops die op een actieve manier de bezoekers iets kunnen bijleren. Op zondag zijn er verjaardagsfeestjes mogelijk. Voor hen hebben we een opdrachten parcours uitgewerkt die hen spelenderwijs bij de dieren brengt en waarbij ook een aantal vragen opgelost moeten worden.;
- infopanelen, doe-activiteiten voor zondags -verjaardagsfeesten met educatieve inslag, ...;
- boerderij ontdekken op een speelse manier;
- zie vorige aangepast aan leeftijd en groep naar wens van bezoeker;
- gemiddeld eenmaal per maand is er een open dag waarbij de bezoeker kan meedraaien op de boerderij;
- Geleide bezoeken met bv. als onderwerp bijen, het kringlooptuinieren, natuurwandeling, een huifkar, ... We verzorgen enkele grotere weekendactiviteiten per jaar. We organiseren werkwinkels, lezingen, Voor een overzicht van ons seizoenaanbod, zie ook www.hasselt.be/domeinkiewit;
- diverse workshops en geleide bezoeken : fruitteelt, pottentuinen, creatief met tuinafval, solitaire bijen,het bos, paddenstoelen,...

Het aanbod van educatieve projecten voor vrije bezoekers is minder uitgebreid dan dit voor scholen. Vrije bezoekers kunnen voornamelijk genieten van geleide bezoeken en zoektochten. Ook kunnen er bijvoorbeeld verjaardagsfeesten met educatieve inslag georganiseerd worden.

4.3.20 C) WELKE METHODIEK PAST U TOE BIJ DE EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR VRIJE BEZOEKERS?

Tabel 17
Methodieken voor vrije bezoekers

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Actief leren: Dieren	11	100%
Actief leren: Natuur	9	82%
Geleide wandelingen	6	55%
Andere	2	18%
Actief leren: Milieu	5	45%
Actief leren: Landbouw	5	45%

Andere:

- Wolverwerking;
- werkwinkels, demonstraties, kijkdagen, ...

4.3.21 A) ZIJN ER EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR JEUGDVERENIGINGEN / INSTELLINGEN?

Tabel 18
Zijn er educatieve projecten voor jeugdverenigingen/instellingen?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	16	57%
Nee	12	43%
Totaal	28	100%

57% van de ondervraagde kinderboerderijen geeft aan educatieve projecten aan te bieden voor jeugdverenigingen of instellingen.

4.3.22 B) ZO JA, WELKE EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR JEUGDVERENIGINGEN / INSTELLINGEN BIEDT U AAN?

- hetzelfde als voor de scholen met uitzondering van de boswandeling;
- www.provincieantwerpen.be/landbouweducatie;
- brood bakken, rondleiding, boerderijwerk, boerderijspel;
- zelfde als bij scholen, manier van geven is beetje aangepast (meer recreatief);
- aangepaste sessies uit het Open Aanbod;
- de jeugdverenigingen komen op woensdagnamiddag, op zaterdagen en tijdens de vakanties. Zij doorlopen een gelijkaardig programma als de scholen, met die uitzondering dat het allemaal wat losser en speelser is dan in de schoolcontext. Alle zaken die we op de boerderij aanbieden kunnen daarbij aan bod komen.;
- woensdagnamiddag activiteiten, mogelijkheid tot inschrijven van boer op in de verschillende vakanties (dieren verzorgen, koken, seizoensbegondene activiteiten);
- dezelfde als naar de scholen;
- educatie rond landbouw en natuur;
- zie vorige;
- tijdens de kampen kunnen de kinderen eveneens meehelpen dieren voederen en verzorgen, klussen op de boerderij, zaaien, wieden en oogsten op de moestuin,...;
- de educatieve projecten worden opgesteld, uitgewerkt in functie van het individueel handelingsplan samen met de leefgroepen en het multi-disciplinair team.

Het aanbod van educatieve projecten voor jeugdverenigingen en instellingen is iets ruimer dan dit voor vrije bezoekers. Deze doelgroep kan bijvoorbeeld meedraaien in een uitgebreider gamma aan workshops. Verder worden er voor specifiek voor hen verschillende kampen of geleide wandelingen georganiseerd.

4.3.23 C) WELKE METHODIEK PAST U TOE BIJ DE EDUCATIEVE PROJECTEN VOOR JEUGDVERENIGINGEN / INSTELLINGEN?

Tabel 19
Methodieken voor jeugdverenigingen/instellingen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Actief leren: Dieren	16	100%
Actief leren: Natuur	12	75%
Geleide wandelingen	9	56%
Andere	1	6%
Actief leren: Milieu	8	50%
Actief leren: Landbouw	11	69%

4.3.24 VOORZIET DE BOERDERIJ IN EDUCATIEVE KAMPEN OF WORKSHOPS TIJDENS SCHOOLVAKANTIES?

Tabel 20
Zijn er educatieve kampen/workshops tijdens schoolvakanties?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	17	61%
Nee	11	39%
Totaal	28	100%

4.3.25 A) WELKE EDUCATIEVE ONDERWERPEN STREEFT UW BOERDERIJ NA?

Tabel 21
Welke educatieve onderwerpen streeft uw boerderij na?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Teelt en gewassen	13	52%
Dieren	24	96%
Milieu-educatie	16	64%
Natuureducatie	16	64%
Ambachtelijke technieken	13	52%
Nieuwe technieken	6	24%
Andere	4	16%

Andere:

- talen aanleren bij de dieren + crea;
- keukenactiviteiten, tuinactiviteiten;
- voeding.

Een algemeen gegeven bij alle kinderboerderijen is de nadruk op de dieren van de boerderij. Hier worden de meeste educatieve projecten rond opgezet. Dit onderwerp wordt gevolgd door 'milieu- en natuureducatie', 'teelt en gewassen' en 'ambachtelijke technieken'.

4.3.26 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR 'TEELT EN GEWASSEN'?

Tabel 22
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Teelt en gewassen'

Kennis 1	Kennis 2	Kennis 3	Vaardigheid 1	Vaardigheid 2	Vaardigheid 3	Attitude 1	Attitude 2	Attitude 3
Gras en maïs = voeder voor melkkoeien	Melkboer teelt gewassen zelf	Vershil tussen hooi en stro	Koeien eten geven	Zien, voelen, ruiken, proeven en raden van verschillende voederbestanddelen	Hoe dieren benaderen?	Diervriendelijk	Respect voor arbeidsethos van een landbouwer	Kritisch tov keuzes van een landbouwer
belang van land- en tuinbouw aantonen aan bezoeker om mens in voedsel te voorzien	herkomst van voedsel kennen		planten, zaaien, bewerken moestuin, oogsten	verwerken van voedsel		respect voor planten		
Soorten leren kennen	Soorten leren herkennen en benoemen		Leren te verwerken tot eindproduct			Belang en respect aanleren in voedselketen		
gewassen	verschillende teelten	groeivoorwaarden	planten en oogsten			milieuvriendelijk	respect	
groententeelt in serre	groententeel buiten		planting en groei	oogsten	verwerken			
Kunnen benoemen van de verschillende plantendelen en hun functie	Onderscheid biologische en ecologische moestuin, belang van streek- en seizoensgebonden producten	Belang van 'boer en tuinder'	In de moestuin werken	Soep maken van zelfge oogste groenten		Respect voor boer en tuinder	Leren samenwerken	
Kennis maken met ...	Zaaien en planten		zaaien en planten	oogsten en verwerken		onderhouden (wieden)	respect voor voeding	

kringloop	plantenkennis naam en link met op je bord/ wat eet een dier/verwerking		oogsten	herkennen	gebruiken	hoe juist oogsten dat niet beschadigd	welke zorgen nodig	
seizoenen	planten en zaaien en oogsten	composteren	per seizoen bekijken wat en hoe de gewassen groeien	planten van groenten, onkruid wieden, kruidenolie maken	compost halen , bekijken, ruiken....	kinderen weten niet wanneer er gezaait en geoogst wordt	kinderen weten niet hoe groenten en fruit gepland worden, hoe ze groeien vb onder de grond...	compost en mesten is noodzakelijk , dit op een biologische manier
Herkennen van verschillende gewassen	teeltwijze van gewassen		zaaien	oogsten	bereiden	zorgzaam omgaan met voeding		
het leren kennen en herkennen van vruchten en gewassen	in functie van de behoefte van de veestapel							
kennis van verschillende gewassen/groente n			zelf oogsten/plukken			respect voor de natuur/werk van anderen		

In bovenstaande tabel wordt duidelijk welke doelen de kinderboerderijen nastreven rond het thema 'Teelt en gewassen'. Het is belangrijk om het verschil aan te leren tussen planten, zaaien en oogsten. Zo wordt er ook naar gestreefd dat de jongeren verschillende vruchten en gewassen leren herkennen. Op vlak van vaardigheden streven de kinderboerderijen ernaar om de bezoekers zelf te laten zaaien, oogsten en dit te verwerken. Op deze manier wordt er meer respect aangeleerd ten opzichte van het milieu en voeding. Ook leren kinderen samenwerken en kritisch denken.

4.3.27 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR HET ONDERWERP 'DIEREN'?

Tabel 23
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Dieren'

Kennis 1	Kennis 2	Kennis 3	Vaardigheid 1	Vaardigheid 2	Vaardigheid 3	Attitude 1	Attitude 2	Attitude 3
angsten overwinnen	dieren leren benoemen	leren eten geven	bewust worden van gevaren	'genieten' van het leven op de boerderij				
Van kalf tot koe	Vaars?	Melkvee vs. vleesvee	Verzorgen van dieren (voederen)			Diervriendelijk		
belang van het kweken van dieren om de mens in z'n voedsel te voorzien.	Herkomst van voedsel		omgaan met dieren / verzorging van dieren			respect voor dieren		
Soorten leren kennen	Soorten leren herkennen en benoemen		Voederen van de dieren	Verzorgen van de dieren		Respect aanleren voor de dieren		
De taal van de dieren kennen	De dieren kunnen verzorgen		Wandelen met de ezels			Respect voor de dieren		
Dieren (soorten, voortplanting,...)	verzorging		omgaan met dieren			respect voor dieren		
boerderijdieren en hun gewoontes	dieren en hun nut		voederen en verzorgen	contact met ...				
Onderscheid boerderijdieren en 'zoo-dieren'	Benoemen van respectievelijk mannetje, vrouwtje en jong bij elk boerderijdier	Nut van elk boerderijdier voor de mens	Stallen uitmesten, kooien proper maken	Wol kaarden, geiten, schapen en kippen voederen	Dieren borstelen	Respect voor de dieren bijbrengen	Respect voor elkaar bijbrengen	In groepjes leren samenwerken

Diersoorten (+ papa - mama - jong)	Voeding		dieren onderhouden	dieren voederen	verplaatsen	Respectvol omgaan		
nl benaming man/vrouw/dier	gebruik	verzorging	juiste hantering	juist voederen		rustig met oog voor het dier	contact, angsten overwinnen	plezier en vreugde delen
basisbegrippen bij de boerderijdieren	verzorging en contact met dieren	onderhoud stallen	hoe noemt een babykoe, wat is een herkauer.... idem bij de schapen, gieten, varkens, konijn...	dieren vasthouden, aaien, borstelen	stallen uitkuisen	kinderen weten niet meer welk geluid welk dier maakt, hoe je de jongen noemt...	veel kinderen hebben dieren nog niet van dichtbij gezien laat staan ze vast gehouden of geaait	dieren houden brengt ook verantwoordelijkheid mee
kennis van verschillende boerderijdieren	kennis over voeding voor verschillende dieren	kennis over verzorging	dieren voederen	verzorgen, borstelen	hokken uitkuisen	geduldig met dieren omgaan	respect voor dieren	
ja			ja			ja		
voeding en verzorging boerderijdieren	zonder vrees omgaan met boerderijdieren	domesticatie (+nut) van boerderijdieren en + kringloop	voederen en verzorgen van boerderijdieren	stallen en hokken uitmesten	observeren van dieren en hun gedrag	respect voor dieren	verantwoordelijkheid dragen	werken in groepsverband
voortplanting	voeding		zorg	contact				
kennis van de verschillende dieren op de boerderij	kennis van de verschillende behoeften van de dieren		voederen van de dieren	onderhoud van de stallen en weiden		rust bij de omgang met de dieren	respectvolle omgang met de dieren	

Ook rond het onderwerp 'Dieren' komen er heel wat verschillende doelen naar boven. Zo gaat de eerste aandacht op een bezoek vaak uit naar het overwinnen van eventuele angsten. Vervolgens leren ze dieren benoemen en wordt er informatie meegegeven over het nut van deze dieren. Ten slotte worden de dieren vaak verzorgd en gevoederd.

Deze kennis wordt aangevuld met verschillende activiteiten die nauw contact met de dieren verzekeren. Dit alles om kinderen respect voor dieren bij te brengen en hun angsten te overwinnen.

4.3.28 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR HET ONDERWERP 'MILIEUEDUCATIE'?

Tabel 24
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Milieueducatie'?

Kennis 1	Kennis 2	Kennis 3	Vaardigheid 1	Vaardigheid 2	Vaardigheid 3	Attitude 1	Attitude 2	Attitude 3
Koeien houden verbruikt vééél water	Koeien houden verbruikt vééél energie	Welke initiatieven worden genomen om zo spaarzaam (water, elektriciteit) mogelijk te zijn?	Zelf oplossingen verzinnen voor milieu-impact van melk			Kritisch tov milieu-impact van melk		
Sorteren van afval	Energie		Leren van sorteren van eigen afval	Leren omgaan met energiebronnen		Leren dat sorteren een basishouding is	Leren duurzaam om te gaan met energie	
Weten wat compost is						Respect voor het milieu en voor onze ecologische aanpak	afval beperken tot een absoluut minimum	
verschillende eigenschappen van het milieu			sorteren	recycleren		respect	zorg	
Sorteren, composteren, zuinig met energie, enz. zit hoe dan ook in elk programma verweven.								
sorteren afval	composteren		DOEN!	DOEN!		Niet sluikestorten		
afvalsorteren	water niet verspillen	hergebruik/kringlopen	afval sorteren	compost- afval keuken	zuinig met water- kranen toe	bewust zijn en ernaar handelen		

kennis over duurzame landbouw	kennis over energie		afval sorteren	composteren		bewust omgaan met energie		
planten en dieren in de natuur (weide, bos, water, bijen, compost,...)	duurzaamheid	voeselkringloop - voedselketen - ecosystemen	zelf ontdekken (observeren)	zelf doen (veldstudie, labowerk, determineren, spel, ...)	werken in groep	dichter bij de natuur brengen	aanzetten tot milieuvriendelijk gedrag	verwondering door zelf te ontdekken en zelf dingen te doen
sorteren	bewustworden van effecten op het milieu		sorteren					
belang van sorteren van afval	belang van zuinig omgaan met water en energie		sorteren van afval	zuinig omgaan met water en energie		idem	idem	

Ook 'Milieueducatie' is een vaak besproken thema op de kinderboerderijen. Hier leren kinderen vooral bij over het belang van sorteren van afval en het zuinig omgaan met water en energie. Verder wordt er ook aandacht geschonken aan duurzaamheid en verschillende kringlopen of ecosystemen.

Belangrijk is dat de kinderen effectief bij het sorteer- en composteerproces betrokken worden. Op deze manier komen ze dicht bij de natuur te staan en wordt milieuvriendelijk gedrag gestimuleerd. Het is cruciaal dat elk kind een kritische kijk ontwikkelt ten opzichte van afval en sorteren.

4.3.29 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR HET ONDERWERP 'NATUUREDUCATIE'?

Tabel 25
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Natuureducatie'

Kennis 1	Kennis 2	Kennis 3	Vaardigheid 1	Vaardigheid 2	Vaardigheid 3	Attitude 1	Attitude 2
landbouw =/vs. natuur	landbouwer = landschapsbouwer (natuurbeheersovere enkomsten)	vervuiling van natuur door landbouw	zelf oplossingen verzinnen voor milieuvervuiling			kritisch tov landbouw=/vs. natuur	
Soorten bomen en planten leren kennen	Soorten bomen en planten leren herkennen		Activiteiten in de natuur met natuurlijke materialen			Respect aanleren voor de natuur	
Bepaalde planten en kruiden kunnen herkennen						Respect voor de natuur op het terrein en tijdens wandelingen	
verschillende delen van de natuur (planten, dieren)	groeiomstandigheden		herkennen van organismen			respect	
Idem als bij milieu-educatie							
Bomen en struiken leren kennen	Dieren in het bos	Aanplanten	Spelen in het bos	Bosbeheer	Planten bomen en struiken	Respect	Rust bewaren
grotere kringlopen	wilde dieren (vijanden van de kip, boerenzwalluw, uilen...), bijen	planten in de weide, bijenplanten, bereiden van eten , giftige planten,..	herkennen	benomenen		oplettendheid, alertheid	

deze activiteit
geven wij verweven
in andere
activiteiten

planten en dieren
in de natuur
(weide, bos, water,
bijen, compost,...)

voeselkringloop -
voedselketen -
ecosystemen

zelf ontdekken
(observeren)

zelf doen
(veldstudie,
labowerk,
determineren,spel,
...)

dichter bij de
natuur brengen

verwondering
door zelf te
ontdekken en
zelf dingen te
doen

planten in de tuin,
gezond voor dieren

stilstaan en beleven

Binnen het thema 'Natuureducatie' wordt voornamelijk aandacht besteed aan het herkennen van verschillende planten, kruiden en bomen. Deze kennis wordt op een actieve manier aangebracht. De kinderen observeren en komen zelf tot ontdekkingen.

Ook hier staat opnieuw het respect voor de natuur centraal. De kinderen leren oplettend en alert te zijn. Door zelf zaken te ontdekken, worden ze verwonderd en komen ze dichter bij de natuur te staan.

4.3.30 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR HET ONDERWERP 'AMBACHTELIJKE TECHNIEKEN'?

Tabel 26
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Ambachtelijke technieken'

Kennis 1	Kennis 2	Kennis 3	Vaardigheid 1	Vaardigheid 2	Vaardigheid 3	Attitude 1
Aanleren hoe basisproducten verwerkt worden			Basisproducten verwerken tot een eindproduct			Belang en respect aanleren van boerderijproducten
Wat is vilten	Wat is een kaardemolen	Hoe maak je papier	Zelf leren vilten	Zelf wol leren kaarden	Zelf papier leren maken	
Van wol tot draad	Brood Bakken		Spinnen - vilten - kaarden	Kneden		Respect
schapenwol	werken met wilgen	brood maken	wol verwerken	werken met hout	brood bereiden	
mandje vlechten	papier scheppen	wol vilten	er wordt een mandje gemaakt met pitriet en strotouw	van papiersnippers scheppen ze een nieuw papier dat ze mogen versieren	vilten	
ingrediënten van brood kennen	weten hoe de houtoven werkt		kneden			respect voor traditie
leren brood bakken			idem			respect voor voedsel
			Kaas maken	Brood bakken	Wol kaarden	Leren samenwerken

Op verschillende kinderboerderijen wordt er samen met de kinderen aan de slag gegaan met basisproducten van de boerderij. Zo worden er manden gevlochten, wol gesponnen of brood gebakken. Door de kinderen actief aan het werk te zetten, blijven deze handelingen beter bij. Aan de hand van deze activiteiten ontwikkelen de kinderen respect voor traditie, voor voedsel en voor elkaar.

4.3.31 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR HET ONDERWERP 'NIEUWE TECHNIEKEN'?

Tabel 27
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Nieuwe technieken'

Kennis 1	Kennis 2	Kennis 3	Vaardigheid 1	Attitude 1
Melkrobot	Krachtvoerautomaat/ Kalverdrinkautomaat	Mestrobot	Associatie/Herkenning: waarvoor dient dit?	Mening tov continue vernieuwing/automatisering
permacultuur	paddestoelen			

Op sommige kinderboerderijen worden de kinderen ook in contact gebracht met de moderne technieken op de boerderij. Zo krijgen ze te maken met een melkrobot, een krachtvoerautomaat of een mestrobot.

Zo ontwikkelt zich bij de kinderen een mening omtrent de modernisering of automatisering. Zelfs de kinderboerderijen ontsnappen hier niet aan.

4.3.32 B) WELKE DOELEN STREEFT U NA VOOR HET ONDERWERP 'ANDERE'?

Tabel 28
Welke educatieve doelen worden nagestreeft voor 'Andere'

Kennis 1	Vaardigheid 1	Attitude 1
Vreemde talen leren met assistentie van dieren	De vreemde taal leren begrijpen	De vreemde taal zelf durven spreken
basiskennis koken	groenten en fruit wassen, snijden, verwerken	respect voor voeding

Ten slotte worden er nog diverse andere projecten ondernomen door de kinderboerderijen. In de regio Brussel wordt er bijvoorbeeld aandacht besteed aan het aanleren van een vreemde taal door middel van alledaagse handelingen op de boerderij.

Ook wordt het belang van voeding nogmaals benadrukt door het bijbrengen van basiskennis en –vaardigheden rond koken. De kinderen gaan aan de slag met groenten en fruit van de kinderboerderij. Hierdoor wordt er opnieuw gewerkt aan hun respect voor lokale en gezonde voeding.

4.3.33 A) IS HET HOOFDDOEL VAN DE BOERDERIJ EDUCATIEF VAN AARD?

Tabel 29
Is het hoofddoel van de boerderij educatief van aard?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	10	37%
Nee	17	63%
Totaal	27	100%

67% van de kinderboerderijen geeft aan dat het hoofddoel van de kinderboerderijen educatief van aard is.

4.3.34 B) ZO NEEN, WAT IS HET HOOFDDOEL DAN WEL?

- Recreatie;
- praktijkonderzoek;
- dieren fokken en deze verkopen en tentoonstellen actieve boerderij;
- mensen in contact brengen met de natuur en met elkaar, vermijden van vervreemding tss mens, dier, natuur;
- een zinvolle dagbesteding bieden voor personen met een beperking. 'wij zorgen voor dieren en de dieren zorgen voor ons' principe;
- dagbesteding voor personen met een handicap;
- kinderen in contact brengen met het landbouwleven, de natuur, anderen en zichzelf;

Uit de antwoorden op deze vraag, blijkt dat toch zo goed als alle kinderboerderijen gefocust zijn op het educatieve aspect. Toch zijn er een aantal kinderboerderijen die dit doel eerder als 'recreatie' wensen te omschrijven.

4.3.35 HEEFT UW BOERDERIJ DE MOGELIJKHEID OM ALS ZORGBOERDERIJ TE FUNGEREN?

Tabel 30
Mogelijkheid tot fungeren als zorgboerderij?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	10	37%
Nee	17	63%
Totaal	27	100%

Slechts 37% geeft aan als zorgboerderij te kunnen fungeren. Dit is zeker en vast het gevolg van de invulling van het begrip 'zorgboerderij'. Officieel zijn dit immers enkel instellingen die een economische bijdrage leveren, waardoor er vele kinderboerderijen uit de boot vallen.

4.3.36 HEEFT UW BOERDERIJ REEDS MENSEN MET EEN INTEGRATIEPROBLEMATIEK OPGENOMEN IN UW ORGANISATIE?

Tabel 31
Opname mensen met een integratieproblematiek in de organisaties?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	21	78%
Nee	6	22%
Totaal	27	100%

Uit deze vraag merken we dat het overgrote deel (78%) van de kinderboerderijen wel degelijk mensen met een integratieproblematiek opvangt.

4.3.37 A) IS ER REEDS SAMENWERKING MET ANDERE BOERDERIJEN UIT DE OMGEVING?

Tabel 32
Samenwerking met andere boerderijen?

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	16	59%
Nee	11	41%
Totaal	27	100%

Momenteel werkt zo'n 60% van de kinderboerderijen reeds samen met andere naburige kinderboerderijen.

4.3.38 B) ZO JA, MET WIE?

- De Sint Jozefshoeve Te balen;
- meer in het kader van praktijkonderzoek;
- plaatselijke landbouwers;
- melkveebedrijf Kippen- en groentebedrijf;
- met de Bio-hoeve in Voortkapel en met Den Boogerd uit Zelem;
- hoeve 't Alkenveld – Zottegem;
- 1. De kaashoeve 2. Kinderboerderijen West-Vlaanderen;
- levenslust, kinderboerderij Jette, Macimiliaanboerderij Brussel.;
- mpi levenslust, wilrijk, bokkenslot;
- kinderboerderij bokkeslot plaatselijk melkveebedrijf;
- allerlei landbouwbedrijven hier in de omgeving alsook ambachtelijke werkingen hier uit de omgeving;
- een melkveebedrijf in de buurt; ze leveren verse melk en stro, groepen die bij ons overnachten kunnen daar een bedrijfbezoek brengen;
- landbouwers uit de buurt;

- moestuinproject (samentuin) met V.E.L.T. vzw - Mechelen Boomgaardbeheer met Nationale Boomgaardenstichting - regio Mechelen Beheer bijenhal met 2 imkers Insectenhotel met werkgroep Bijen (Regionaal landschap Rivierenland) Aanleg natuurleerpad met Regionaal Landschap Rivierenland;
- samenwerkingsproject met v.z.w. De As rond het paardrijden;
- commerciële landbouwbedrijven.

4.3.39 C) HOE PAKT UW BOERDERIJ DIT AAN?

- Belangrijk om te weten is dat wij voornamelijk Teambuildings aanbieden op de boerderij, hier trachten wij van te leven. van schoolbezoeken gaat dit niet. daarom ointvangen wij slechts 1 school per week maar de vraag is veel groter. De schapen (100 oaien) kunnen wij ook geen inkomen uit halen. Wij hebben beide onze job in het onderwijs stopgezet en hebben ons nu volop gegooid op het ontvangen van groepen bijna dagelijks. .Belangrijk ; nooit zonder afspraak en elke groep moet ook steeds uit minstens 10 personen bestaan. Wij hebben ook programma's voor leefgroepen en senioren.;
- persoonlijk contact is hier belangrijk. mensen aanspreken;
- bezoeken kaderen in programma van meerdaagse boerderijklassen. Er wordt reeds met de landbouwers samengewerkt voor landbouwgerichte werken.;
- eigenlijk werken we voornamelijk samen omdat ik verkooppunt ben van hun producten (biologische groente- en fruitpakketten en biologische fruitsappen). Op educatief vlak is er toch ook een link omdat kinderen hier altijd meer uitleg over vragen en interesse tonen.;
- de producten die zij produceren worden verbruikt in onze boerderij en omgekeerd. Wij krijgen: melk / ijsjes / boter / yoghurt / ... Zij krijgen: tomaten / eieren / advocaat / ...;
- 1. Bezoek tijdens kampen 2. 2 x per jaar overleg + vormingsmomenten;
- het gaat voornamelijk over uitwisseling dieren en materiaal. Ook elkaar inspireren gebeurt af en toe door bijvoorbeeld de begeleiders van een andere boerderij te ontvangen of wij die naar een ander project gaan kijken.;
- Federatie;
- dit is een informeel contact, gegroeid met de jaren;
- uitwisseling van machines en diensten;
- moestuinproject , boomgaardbeheer en beheer bijenhal : samenwerkings-overeenkomst (collegebesluit);
- kosten en werklust van het project worden gedeeld;
- educatief bezoek;

De huidige samenwerking tussen kinderboerderijen is vaak economisch van aard. Zo worden er verschillende hoeveproducten van collega's op de eigen kinderboerderij verkocht. Toch worden er reeds teambuildings en vormingsmomenten georganiseerd. Deze vorm van samenwerking trachten wij met dit traject te stimuleren en uit te bouwen.

4.3.40 IN WELKE NETWERKEN IS UW BOERDERIJ VERTEGENWOORDIGD?

Tabel 33
Soorten netwerken waarin boerderijen participeren

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Jeugdraad	8	47%
Milieuraad	2	12%
Welzijnsraad	1	6%
MOS (Milieu-educatie Op School)	3	18%
Andere	8	47%

Andere:

- plattelandsklassen;
- NME/EDO, landbouweducatie (vlaams);
- provinciaal overleg kinderboerderijen, Federatie van kinderboerderijen, deel van koepel vrijet tijd van de stad Torhout;
- provincie;
- federatie van kinderboerderijen;
- nergens;
- federatie kinderboerderijen, Vlaams agentschap voor personen met een handicap.

We stellen vast dat de kinderboerderijen vaak vertegenwoordigd zijn in de jeugdraad. Verder zijn ook de provinciale overlegplatforms vertegenwoordigd. Enkelens zijn reeds verbonden aan de Federatie van kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen. Het doel is uiteraard om dit aantal exponentieel te laten toenemen.

4.3.41 KAN U DE IMPACT VAN UW BOERDERIJ OP DE OMGEVING OMSCHRIJVEN?

- Wij hebben vorige week de prijs ontvangen voor beste Leaderproject van de afgelopen 5 jaar. Neem een kijkje op de site en dan kan je volgen. teveel op uit te leggen...www.schaphenhof.be;
- onze burens genieten ervan als ze de kinderen zien en horen genieten ... Er komen heel veel stadskinderen en het leven op 'den buiten' doet hen allemaal met blozende wangen en doodmoe naar huis gaan. Vertrekken de bussen, dan staan onze burens mee te zwaaien ... Het gemeentebestuur is wel fier op onze project, dit vangen we via reacties op.;
- in de nabije omgeving ontvangen we quasi elke school, zowel LO als SO. Ook ontvangen we grotere graden SO die anders niet met de landbouw in contact zouden komen (bv. Mechelen, Tervuren, Merksem);
- nee;

- de boerderij heeft een grote, positieve impact op de omgeving. De boerderij wordt veel gevraagd bij allerlei activiteiten van andere verenigingen (kerstboomverbranding, wandelingen, huifkar, stoet);
- mensen stoppen hier vaak om naar de ezels te kijken. De burens reageren positief op ons project. De meeste burens zijn 65-plussers en zij hebben me al vaak gezegd dat ze het leuk vinden dat er iets te beleven valt bij ons. Zo hebben ze iets om naar te kijken...;
- druk verkeer door bezoekers;
- we zijn nog de enige kinderboerderij in een verstedelijkte omgeving. Een groot gedeelte van ons publiek bestaat uit kansarmen die wij verschillende gratis activiteiten kunnen aanbieden.;
- heel wat bezoekers zoeken hier de rust en vrijheid aan de rand van de stad.;
- het Neerhof is zeker in Dilbeek en omgeving een begrip. Ook in Brussel zijn we goed gekend. Het Neerhof ontvangt reeds 40 jaar Brusselse scholen en kinderen en tieners uit Brussel en de rand tijdens de schoolvakanties. In functie van educatie, maar ook gewoon als een ruimte om tot rust te komen, heeft het Neerhof dus een belangrijke impact.;
- oase van rust waar mensen open bloeien en hun talenten kunnen ontdekken;
- onze boerderij is heel ver van alles verwijderd, wij liggen afgelegen tussen weides en in een beschermt landschap wij zijn geen actief landbouwbedrijf;
- wordt mee samengewerkt indien de vraag van hen komt heel graag en gebeurt heel dikwijls maar niet vastgelegd op papier;
- diggie is goed bekend in de hele provincie;
- het is onze bedoeling om een leerzame omgeving te creëren waarbinnen kinderen en jongeren tot rust komen en zich veilig kunnen voelen. Uit ervaring blijkt dat we daartoe komen door een gediversifieerd activiteitenpakket aan te bieden.;
- groot wandel- en rustgebied (natuur dicht bij een stad) - recreatie (joggen, wandelen, spelen, ...) - verwondering voor natuur bij brengen (educatie zowel georganiseerd als aanwezig in de buitenruimte);
- werkgelegenheid voor kruibekse jongeren;
- kinderboerderij is gelegen temidden van een sociale woonwijk. Boerderij heeft zowel een buurtfunctie als een recreatieve functie voor wandelaars, toeristen,...(is gelegen temidden van wandelpark met speeltuin).;
- onze boerderij hoort bij de zorginstelling Het GielsBos. De bewoners die hier in de instelling woning komen hier 'als dagbesteding' werken. Verder komen er mensen die hier in de buurt wonen op bezoek in de boerderij. Zij komen vooral kijken naar onze dieren. In de vakanties kan het bijvoorbeeld wel eens druk zijn. Dan komen er verschillende grootouders op bezoek met hun kleinkinderen. Ik vermoed dat er ongeveer een 3-tal keer per jaar een school uit de buurt op bezoek komt, maar dit bezoek wordt ook niet door ons geleid. Wij voorzien alleen in de ruimte van de boerderij.;
- zeer klein.. bijna onbestaande;
- onze boerderij is een onderdeel van de dagbesteding voor interne cliënten. Op dit moment zetten wij voorzichtige stappen om deze werking ook naar externen open te stellen.;
- door huuropzeg beschikken wij sinds 2011 niet meer over onze "eigen" boerderij. Wij organiseren enkel jaarlijks nog 3 boerderijvakanties ism kinderboerderij De Brem in Oud-Turnhout. Hierdoor is onze impact op de omgeving niet meer wat het destijds (in Kasterlee) was. (Maw momenteel zeer beperkt.);

- de impact van de boerderijen is erg divers. Dit gaat van een 'oase van rust' tot een duidelijke zorgfunctie. In verstedelijkte omgevingen blijft een kinderboerderij dé manier van uitstek om het contact van jongeren met de natuur te behouden. ;

De impact van de kinderboerderijen is erg divers. Dit gaat van een 'oase van rust' tot een duidelijke zorgfunctie. In verstedelijkte omgevingen blijft een kinderboerderij dé manier van uitstek om het contact van jongeren met de natuur te behouden.

4.3.42 OP WELK EDUCATIEF PROJECT ZIJN U EN UW MEDEWERKERS VAN BOERDERIJ HET MEEST TROTS?

- Dat wij steeds de mensen een onvergetelijke dag kunnen bezorgen, en het respect dat wij na een bezoek mogen ontvangen. Wij hebben de mooiste job van de wereld... een droom;
- op alles wat we zelf ontwerpen !!! Mijn ervaringen als leerkracht hebben hier wel goed aan gedaan ...;
- reguliere werking van schoolbezoeken (blijft voorlopig alleen maar stijgen, er is dus duidelijk vraag naar);
- meer dan 20 verschillende lessen aangepast aan doelgroep met nodige didactisch materiaal en duidelijke eindtermen en naverwerking.;
- de dieren op de boerderij.;
- op onze kampen: ezeltjeskampen, crea-ezeltjeskampen, taalkampen bij de dieren.;
- dieren op de boerderij;
- op het kindvriendelijke en het toegankelijke voor iedereen :-)
- op alle educatieve programma's die wij aanbieden.;
- bouwen van een wilgenhut met de kinderen. De topper bij de educatieve sessies: Tokkelei.;
- ik denk de schaal waarop we blijven werken, dat is, in kleine groepjes en zeer dicht bij de dieren en gewassen. Dus op de methodiek die we hanteren. We zijn een echte doe- en geen kijkboerderij. De Getaalde Kat was een nieuw project waar we wel fier op zijn en nu zijn we bezig een de BIJ-zaak, een nieuw educatief project rond de bij.;
- werken met de dieren, landbouw, kaas maken;
- hier zijn 10 mensen in dienst en 6 vrijwilligers ieder zoekt een beetje de activiteit die hem of haar het best ligt het is het geheel dat ons goed laat functioneren dit gaat van onderhoud, eten maken tot hooien tot choco of pistolets maken;
- composteren en moestuinieren;
- variatie van dierenaanbod;
- wij lten kinderen hier vooral heel veel zelf doen, met hun handen het echt zelf voelen, enz;
- recente aanleg van een belevingstuin;
- het creeëren van een plaats, een ruimte waar de druk van de dagdagelijkse instellingsbeperkingen even kunnen vergeten worden.;
- uitgebreid aanbod naar scholen en dit als een service van stad Hasselt naar de scholen op eigen grondgebied als naar overige! (hoeveel steden of gemeenten richten dit nog zelf in?);
- de drank en het lekkere en verzorgende eten;
- het Kadodderpad = een educatief boerderijpad bestaande uit 20 info- en voelhuisjes;
- Onze bakkerij met eigen brood, koekjes ed. is telkens een voltreffer.

De dieren op de kinderboerderije en de educatieve projecten hierover komen vaak naar voren als hetgeen de kinderboerderij het meest trots op kan zijn. Verder is er ook heel wat aandacht voor de projecten rond tuinieren en gewassen of het maken van hoeveproducten in samenwerking met de jongeren.

4.3.43 A) WELKE FUNCTIES BESTAAN IN UW TEAM?

Tabel 34
Funcities op boerderijen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Begeleider educatieve projecten	20	80%
Verantwoordelijke educatie	14	56%
Landbouwer	13	52%
Technisch onderhoud	18	72%
Andere	9	36%
Poetsploeg	16	64%
Leidinggevende	21	84%
Keukenpersoneel	8	32%
Administratie	18	72%

Andere

- Dierenverzorger;
- dit is een eenmanszaak;
- coördinator vrijwilligerswerking;
- verantwoordelijke cafetaria;
- alles door de zelfde persoon;
- geen specifiek personeel, dit alles wordt verdeeld onder de educatieve begeleiding. Eveneens het zoeken van sponsors .;
- vrijwilliger, dierenverzorger, groenwerkers;
- 2 opvoeders;
- ergotherapeuten / begeleiders voor personen met een handicap.

In zo goed als elke kinderboerderij is er een leidinggevende en een begeleider voor educatieve projecten. Verder is er duidelijk ook nood aan iemand die het technisch onderhoud en de administratie op zich kan nemen. Ook blijkt dat een aantal kinderboerderijen eigenlijk eenmanszaken zijn.

4.3.44 B) WELKE VAN DEZE FUNCTIES NEEMT U ZELF OP?

Tabel 35
Functies opgenomen door de verantwoordelijken van boerderijen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Begeleider educatieve projecten	10	40%
Verantwoordelijke educatie	11	44%
Landbouwer	5	20%
Technisch onderhoud	6	24%
Andere	6	24%
Poetsploeg	4	16%
Leidinggevende	18	72%
Keukenpersoneel	3	12%
Administratie	11	44%

Andere:

- Alle functies;
- coördinatie vrijwilligerswerking;
- hier doet iedereen alles, veldwerk, tuin werken, dieren verzorgen, kaas maken etc;
- zoeken van sponsoring;
- verantwoordelijke boerderij / opvoedster.

Vooraf de functie van leidinggevende wordt vaak ingevuld door de persoon die deze vragenlijst invulde. Verder werd dit ook nog vaak gedaan door verantwoordelijken voor educatie of administratie.

4.3.45 A) OVER WELKE ZAKEN MET BETREKKING TOT EDUCATIE HEEFT U ZELF VRAGEN?

- ik kom uit het onderwijs en weet dit te integreren in de boerderij;
- eigenlijk over alles. Wij willen ons hier meer op toe leggen, maar dat is niet altijd evident natuurlijk. Dit is een prive-initiatief onder de vorm van een bvba en dan is vrijwilligers zoeken niet altijd gemakkelijk en ook niet gemakkelijk onder te brengen.;
- niets ;) ;
- effectiviteit van activiteiten? Hoe sturen? Hoe evalueren?;
- we hebben nood aan achtergrond info ivm landbouw en duurzaamheid.;
- manier van aanbieden van educatieve projecten.;
- mogelijk te gebruiken methoden behalve rondleiding;
- geen onmiddellijke vragen. Opleiding onderwijs gevold !;

- we zijn dikwijls op zoek naar vernieuwing of nieuwe ideeën, nieuwe werkvormen om aan scholen aan te bieden.;
- ik ben altijd benieuwd om te zien hoe andere projecten dit doen. In de toekomst willen we ook meer werken rond teelten en gewassen en ook de nieuwe teelten prikkelen ons (insecten, aquaphonics,...) prikkelen ons en zouden we wel meer over willen weten. We zijn ook benieuwd om te zien hoe andere stadsprojecten omgaan met de diversiteit van herkomst van de kinderen.;
- waarom financiële steun voor de scholen en ouders zo moeilijk te krijgen is, welke er te krijgen is sommige scholen krijgen ondersteuning van de gemeente of van de stad waarvan ze komen waarom de ene gemeente niet enzo.... educatie rond dieren, landbouw, milieu is zo belangrijk vb waar komt de melk vandaan educatie rond deze thema zou uitgebreider moeten kunnen;
- we zijn nog op zoek - naar een goede manier om bezoekers ed. nog duidelijker te maken/vragen om de dieren zelf niet te voederen - naar een manier om kinderen terug meer in contact te brengen met de boerderijdieren.

Er blijken toch heel wat vragen met betrekking tot educatie te zijn bij de kinderboerderijen. Pijnpunten die naar boven komen zijn de effectiviteit en sturing van activiteiten, alsook de mogelijke methoden waarvan gebruik kan gemaakt worden.

Er is een duidelijke algemene nieuwsgierigheid naar de manier waarop andere kinderboerderijen projecten opzetten en vormgeven. Er is dus een nood naar ene communicatiekanaal tussen de kinderboerderijen, waarmee educatieve projecten uitgewisseld kunnen worden.

4.3.46 B) WELKE INTERNE KANALEN GEBRUIKT U OM DEZE VRAGEN OP TE LOSSEN?

- Bedenken van nieuwe spelletjes en activiteiten voor de bezoekers samen met de vrouw.;
- mijzelf;
- mijn ervaring en uit het overleg met de leerkrachten die op bezoek komen.;
- netwerk NME/EDO binnen de provincie Antwerpen;
- brain storm met medewerkers Internet;
- vergaderingen educatief team;
- ten rade gaan bij ons samenwerkingsbedrijf (Alkenveld);
- indien er vragen rijzen zoeken we met ons 8-koppig educatorenteam zelf naar een oplossing.;
- overleg met collega;
- elke woensdag is er teamvergadering. Vragen kunnen dan aan elkaar voorgelegd worden. Ook vrijwilligers kunnen vanuit hun kennis een input hebben.;
- rond horen bij de scholen hoe zij hun boerderijklassen gefinancierd krijgen en dit bij goede tips doorgeven;
- het eigen (educatieve) team collega's van overige diensten bv. stedelijke groendienst.

Momenteel doet men vooral beroep op de eigen expertise of deze van directe collega's of medewerkers/vrijwilligers om vragen op te lossen.

4.3.47 C) WELKE EXTERNE KANALEN GEBRUIKT U OM DEZE VRAGEN OP TE LOSSEN?

- Overleg met collega's... St Jozefshoeve Olemanshoekje;
- zie b);
- overlegplatform van alle aanbieders landbouweducatie op Vlaams niveau;
- internet bijscholing provinciaal overleg overleg Federatie.;
- andere boerderijen bevragen;
- pedagogische begeledingsdienst;
- deze zijn er veel te weinig;
- internet - inagro;
- internet is natuurlijk een goed middel. Vragen stellen aan andere projecten ook, maar dat gebeurt minder spontaan. We proberen jaarlijks ook wel andere projecten te bezoeken (kinderboerderijen of andere) die dan nieuwe inzichten kunnen geven. Ook voor het landbouwaspect zijn er vaak vragen. Er zijn voldoende organisaties in België waaraan we vragen kunnen stellen.;
- geen;
- provinciaal overleg (natuurcentra) - internet - rondbellen naar overigen (bokrijk, lanaken, ...).

Het internet wordt reeds sporadisch gebruikt om vragen rond educatie op te lossen. Verder vindt er af en toe ook een overleg met collega's plaats. Toch wordt hier aangegeven dat er momenteel te weinig externe kanalen beschikbaar zijn om deze vragen op een gegronde manier te beantwoorden.

4.3.48 OVER WELKE ANDERE ZAKEN (BV. WETGEVING) HEEFT U ZELF VRAGEN?

- Overnachting;
- soms vrij veel;
- HACCP-normen toegepast op een kinderboerderij.;
- wetgeving omtrent dieren en gebruik van levensmiddelen.;
- boekhouders raden me af om een vzw op te starten terwijl veel kinder- en jeugdboerderijen dit wel zijn. Ik vind het moeilijk om alles alleen te doen maar zonder vzw kan ik ook geen personeel aanwerven.;
- geen;
- Vzw-wetgeving is niet altijd even makkelijk op te volgen. Ook wetgeving ivm landbouw is niet altijd even overzichtelijk.;
- wetgeving verandert zo vaak dat er regelmatig nieuwe vragen zijn;
- vragen omtrent de toekomst: we krijgen nu subsidies via de provincie. dit zal wegvallen, maar we weten nog niet of we op een ander niveau deze subsidies zullen kunnen recupereren.

Er blijken toch heel wat onopgeloste vragen aanwezig te zijn bij de kinderboerderijen. Vooral naar wetgeving en subsidies toe, worden de kinderboerderijen vaak in het ongewisse gelaten.

4.3.49 OP WELKE MANIER KAN DE FEDERATIE ONDERSTEUNEN M.B.T. UW ANTWOORDEN OP VOORGAANDE VRAGEN?

- Bijeenkomsten kunnen nuttig zijn;
- misschien hebben zij al heel die regelgeving.;
- expertiseuitwisseling? Studiedag? Digitaal platform?;
- bundelen van vragen, vorming, ...;
- overleg als 'tussenpersoon' met bevoegde instanties en dit communiceren naar boerderijen. Overzicht van bestaande educatieve ;
- meer eenvormigheid over de wettelijke statuten van een kinderboerderij en hier advies over verstrekken.;
- indien wij ergens een aanvraag willen indienen / ... valt " kinderboerderij" overal buiten! Ze sturen je van het kastje naar de muur. Nergens weten ze specifiek te zeggen waar je terecht kan met al je problemen / vragen / ...;
- voor 23 door meer uitwisseling te creëren en een goed functionerende website die de kennis van de verschillende projecten deelbaar maakt. Voor 24 denk ik dat het niet de taak van de Federatie moet/kan zijn om voor al die vragen een oplossing te bieden. Wel een verwijzing op de site waar je met je vragen terecht kan, zou wel handig zijn.;
- samen stelling innemen ivm bv vogelgriep of andere preventieve maatregelen;
- zien dat er een regelgeving is voor financiële ondersteuning naar scholen die voor iedere school gelijk is zien dat er bij een echte kinderboerderij niet dezelfde regels moeten nageleefd worden als bij een landbouwbedrijf inzake mestangifte enzo;
- gezamenlijk druk uitoefenen op overheid?;
- voor vraag 23 -> een brainstorm organiseren? goede praktijkvoorbeelden aanbieden? landelijke sensibilisatiecampagne? ...

De verschillende respondenten hebben diverse ideeën over hoe de Federatie hen kan ondersteunen. Zo worden er zaken gesuggereerd als een digitaal platform, meerdere studiedagen of algemeen een vlottere communicatie. Deze werkpunten kunnen voor de Federatie een startpunt zijn voor hun verder professionalisering.

4.3.50 A) BENT U BEREID OM VORMINGEN TE VOLGEN?

Tabel 36
Bereidwilligheid tot het volgen van vormingen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	24	100%
Nee	0	0%
Totaal	24	100%

4.3.51 B) ZO JA, WELKE

- Alles dat onze kinderboerderij kan verder helpen om het publiek uit te breiden betreffende de educatie;
- voor het ogenblik nog geen nood;
- "Kijken bij de burens", best practices in de praktijk Of alles wat met het evalueren van activiteiten te maken heeft;
- vorming die aansluit bij ons werk (landbouwenducatie op kinderboerderij;
- omtrent wetgeving Aanleren van technieken;
- praktische workshops - Theoretische uitleg over de financiële kant van de zaak;
- deze die nuttig zijn voor de werking van de Schoolhoeve;
- vooral rond het omgaan met bvb. moeilijke groepen, anderstaligen, kansarmen, mensen met een handicap.;
- alles wat nuttig kan zijn voor onze werking;
- alles wat met dieren en teelten te maken heeft, alsook met educatieve (vernieuwende) methodieken. Als verantwoordelijk zou ik ook graag meer weten over personeelszaken (motivatie, veranderingsprocessen en dergelijke meer);
- van alles;
- rond teambuilding, rond projecten die wij zelf kunnen doorgeven aan de kinderen;
- van allerlei aard;
- Access, Excell,.. EHBO,...;
- kennis van dieren, natuur en milieu speels overbrengen op kinderen.

Elke kinderboerderij geeft aan bereid te zijn om vormingen te volgen. De inhoud waarover men graag meer te weten zou komen, varieert enorm. Dit gaat van de wetgeving en ICT-vaardigheden tot teambuilding en pedagogische principes.

4.3.52 C) WELKE ZIJN DE OBSTAKELS OM VORMINGEN TE VOLGEN.

- Gebrek aan tijd;
- tijd ?;
- overdag hebben we bezoekers, liefst 's avonds;
- tijd Niet altijd goed omschreven wat je kan verwachten van een vorming: ga ik er iets kunnen uithalen?;
- afstand beschikbare tijd;
- tijd Afstand;
- de informatie is vaak moeilijk te vinden.;
- tijd;
- er zijn geen obstakels;
- tijd;
- tijd en misschien ook afstand;
- aanbod en tijd;
- te weinig tijd, ik krijg nu mijn werk al niet rond. omdat onze financiën niet toelaten om nog meer personeel aan te nemen personeelskosten zijn veel te hoog;
- groepen op de boerderij;
- tijdsgebrek vooral;
- financiële middelen van de organisatie;
- budget;
- de voorziening moet het goedkeuren;
- geen;

- praktisch; het moet in de agenda passen. Wij werken uitsluitend met vrijwilligers, die ook nog een andere dagtaak hebben. Verre verplaatsingen.

Bij zowat alle kinderboerderijen komt duidelijk naar voor dat er een tekort is aan tijd om deel te nemen aan vormingen. Ook de afstand of financiële situatie verhinderen hun deelname regelmatig.

4.3.53 D) HOE KAN DE FEDERATIE DEZE OBSTAKELS VOLGENS U WEGNEMEN?

- vorming 's avonds;
- communicatie
- Digitaal;
- wisselende locatie voor vorming;
- door het aanbieden van degelijke vormingen op verschillende tijdstippen, op verschillende plaatsen, doorheen het jaar voor alle functies op de boerderij zodat altijd wel iemand kan gaan, maar niet noodzakelijk altijd dezelfde persoon.;
- de cursussen zelf organiseren of in elk geval aanbieden.;
- niet;
- tijd
- is natuurlijk moeilijk te vermeerderen. Toch kunnen kwalitatief hoogstaande vormingen de leden overtuigen om ondanks tijdgebrek in zichzelf te investeren.;
- aanbod vergroten en niet enkel op woensdagnamiddag;
- weet ik niet;
- gezamenlijke vormingen organiseren?;
- vormingen aanbieden zodat ik het kan aanvragen.;

De verschillende kinderboerderijen komen met diverse suggesties op de proppen om obstakels als tijd en afstand te omzeilen. Zo geven ze aan dat het aangenaam zou zijn de vormingen op verschillende tijdstippen en verschillende plaatsen aan te bieden. Door de communicatie eventueel digitaal te laten verlopen, kan er ook heel wat tijd uitgespaard worden. Uiteindelijk moet de nadruk liggen op de kwaliteit van de vormingen. Als deze hoog is, zullen de kinderboerderijen eerder geneigd zijn hier tijd in te investeren.

4.3.54 A) ZIJN UW MEDEWERKERS BEREID OM VORMINGEN TE VOLGEN?

Tabel 37
Bereidwilligheid van de medewerkers tot het volgen van vormingen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	19	83%
Nee	4	17%
Totaal	23	100%

4.3.55 B) ZO JA, WELKE?

- Landbouwgidsen;
- vorming aansluiten op landbouw educatie op kinderboerderij;
- omtrent dieren en aanbieden van activiteiten;
- momenteel heb ik enkel een aantal studenten die mee de kampen komen begeleiden;
- diergeneeskundig educatieve thema's;
- ook hier gaat het weer over methodieken, maar ook zaken als knutselen met de natuur of input ivm natuurlijk spelen. Ook over de dieren en de teelten kunnen vormingen interessant zijn;
- van alles;
- heel uiteenlopend;
- EHBO, facebook, speelnatuur, arbeidszorg;
- zie vraag 23;
- educatie voor kleuters rond de boerderij. educatie voor kinderen uit het buitengewoon onderwijs rond de boerderij.

Ook de inhoud van de vormingen voor medewerkers is heel uiteenlopend. Dit gaat van EHBO en digitale media tot meer informatie over de dieren en pedagogische concepten.

4.3.56 HOEVEEL VORMINGEN ZIJN ER DOOR U EN UW MEDEWERKERS IN 2014 GEVOLGD?

Tabel 38
Aantal gevolgde vormingen in 2014

1	0	0	1
4	3	3	2
2	3	3	15
0	0	3	3
5	0	0	0

In 2014 werden er gemiddeld zo'n 2 à 3 opleidingen gevolgd per kinderboerderij. Heel wat kinderboerderijen waren echter op geen enkele vorming aanwezig, terwijl één kinderboerderij aan wel 15 vormingen deelnam!

4.3.57 WAT ZIJN DE VERWACHTINGEN VAN UW BOERDERIJ TEN AANZIEN VAN DE FEDERATIE VAN KINDER-, JEUGD- EN GEZINSBOERDERIJEN?

- Ik wist zelfs niet dat het bestond. ik kende alleen het netwerk van Kijkboerderijen;
- Een overkoepelende instantie waar dus inderdaad iedere kinderboerderij terecht kan met vragen over bepaalde wetgevingen en eventueel ook terecht kan voor opleidingen en materiaal huur;
- er kan misschien eens werk gemaakt worden van kwaliteitslabel. - misschien eens een veiligheidscontrole naar de bezoekers toe;
- Geen idee;
- info uitwisselen vorming informeren groepsaankoop;
- Koepelorganisatie waar we terecht kunnen voor heel wat vragen. Organisator van activiteiten/vormingen, niet alleen om bij te leren, maar ook om anderen te leren kennen.;

- Een gezamenlijke aanpak zou goed zijn zodat we ons gesteund kunnen voelen.;
- infopunt waar je terecht kan met al uw vragen / problemen;
- Samen blijven ijveren voor het bestaan van kinderboerderijen;
- Wij weten niet echt wat de Federatie inhoudelijk kan bijbrengen;
- Uitwisseling kennis. Elkaar leren kennen Inspireren De kinderboerderijen meer in de picture zetten;
- regelgeving rond maximum factuur voor educatieve projecten rond basiskennis afschaffen;
- platform organiseren waarbinnen wij elkaar kunnen leren kennen, en de krachten kunnen bundelen;
- Op dit moment heb ik geen verwachtingen;
- *uitwisseling van dieren. *betere samenwerking tussen de kinderboerderijen. *vorming organiseren;
- steun op vlak van extra aanvragen subsidies. kennis over andere soortgelijke boerderijen in de buurt;
- voorlopig geen;
- contacten tussen de boerderijen stimuleren.

Momenteel zijn de verwachtingen ten opzichte van de Federatie uiteenlopend. Dit is grotendeels te wijten aan de afwezigheid van een duidelijke structuur. Op termijn hopen de kinderboerderijen samen met de Federatie kennis uit te wisselen en inspiratie op te doen voor nieuwe projecten.

4.3.58 WELKE TAKEN ZOU DE FEDERATIE VOLGENS UW BOERDERIJ MOETEN VERVULLEN?

- Het op punt zetten van een regelgeving met betrekking tot kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen zodanig dat niet zomaar iedereen die zijn of haar boerderij openstelt voor publiek zich een kinderboerderij kan noemen;
- Geen idee;
- zie boven;
- Koepel Vertegenwoordiger;
- Hulp bieden over de beste aanpak: een vzw oprichten of niet en hoe zorg je er dan voor dat je geen problemen krijgt bij een controle (zaken die bv. niet passen in een vzw);
- samenwerking tussen de verschillende boerderijen bevorderen;
- Ondersteuning;
- ondersteuning?;
- De kennis verzamelen en deelbaar maken. Vormingen organiseren Het kader scheppen voor een dag van de kinderboerderij;
- vorming, informatie, netwerking, inspiratie;
- communicatie tussen regelgevers en boerderijen makkelijker maken op alle vlakken;
- vragen bundelen, één stem naar de overheid;
- steunpunt voor de 'leden' samenwerking met overige actoren in de landbouw wereld, educatieve veld, ... netwerken en lobbyen;
- *overleg organiseren tussen de kinderboerderijen *vorming organiseren;
- meer initiatieven bij de werking betrekken.

De hoofdtaak van de Federatie is volgens de kinderboerderijen om meer ondersteuning te bieden. Vervolgens moet deze ook aandacht besteden aan het verduidelijken van de regelgeving naar de kinderboerderijen toe. Ten slotte moet het als vertegenwoordiger fungeren naar de overheid toe en samenwerking tussen de verschillende kinderboerderijen bevorderen.

4.3.59 HEEFT UW BOERDERIJ EEN JAARVERSLAG VAN 2013?

Tabel 39
Aantal boerderijen met jaarverslagen

Categorieën	Aantal	Procentueel aantal
Ja	14	61%
Nee	9	39%
Totaal	23	100%

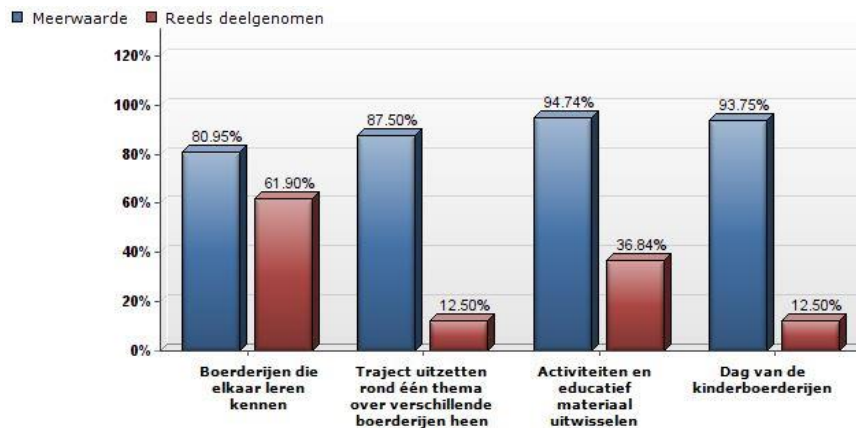
61% van de ondervraagde kinderboerderijen beschikt over een jaarverslag van 2013.

4.3.60 WELKE VAN ONDERSTAANDE ACTIVITEITEN ZOULDEN VOLGENS UW BOERDERIJ EEN MEERWAARDE ZIJN? EN AAN WELKE ACTIVITEITEN HEEFT UW BOERDERIJ REEDS DEELGENOMEN?

Tabel 40
Welke activiteiten vinden de boerderijen een meerwaarde en aan welke namen ze deel

Vraag	Meerwaarde	Reeds deelgenomen	Totaal antwoorden
Boerderijen die elkaar leren kennen	17	13	30
Traject uitzetten rond één thema over verschillende boerderijen heen.	14	2	16
Activiteiten en educatief materiaal uitwisselen	18	7	25
Dag van de kinderboerderijen	15	2	17

Er is een algemene interesse in alle activiteiten die de Federatie voorstelde. Zo willen de kinderboerderijen elkaar graag beter leren kennen, al gebeurde dit nu ook reeds sporadisch. Initiatieven zoals de 'Dag van de kinderboerderijen' kunnen ook op heel wat steun rekenen bij de respondenten. Ten slotte is er een duidelijke vraag naar het uitwisselen van educatief materiaal tussen de kinderboerderijen en het opzetten van een betere onderlinge communicatie.

Figuur 10: Activiteiten die volgens de boerderijen een meerwaarde zijn.

4.3.61 ZIJN ER NOG ZAKEN DIE U AAN ONS WIL MEEGEVEN, DIE EEN MEERWAARDE ZOUDEN KUNNEN BIEDEN VOOR HET PROJECT TER ONDERSTEUNING VAN DE FEDERATIE?

- Ieder moet zijn eigen talenten benutten en zijn eigenheid bewaren. geen kopieerwerk;
- ja, meer subsidies zodat het haalbaar blijft. Je steekt er zoveel tijd en geld in en je moet er nog kunnen van leven. Gebouwen zouden meer moeten gesubsidieerd moeten worden, bv. gehandicapten kunnen we moeilijk ontvangen omdat niemand in de stallen kan, we zouden graag een nieuwe stal willen bouwen zodat rolstoelgebruikers een rondleiding in de stal zouden kunnen krijgen, onafhankelijk van het weer. Nu staan ze letterlijk in de kou of kunnen ze niet langskomen. Heel erg vinden we dat !;
- Link naar de landbouw;
- Er moet misschien eerst werk worden gemaakt van een herkenbare, bekende Federatie bij al de boerderij. (via diverse kanalen:website/folder/... waarbij de visie en taken van de Federatie duidelijk omschreven staat.;
- Een actuele website die scholen,... kunnen raadplegen;
- administratie / wetgeving en regels ??;
- Ja, maar die hoor je dan wel van mij op volgende meetings :) merci al in elk geval;
- erkennig van wat een kinderboerderij bedoelt te zijn.

De kinderboerderijen formuleerden enkele interessante suggesties naar de Federatie toe. Zo moet er een duidelijke structuur op poten gezet worden, zodat er meer subsidies aangevraagd kunnen worden. Vervolgens moet er ook aandacht besteed worden aan een website en de verduidelijking van wetgeving en regels.

4.4 SEMIGESTRUCTUREERDE INTERVIEWS

4.4.1 VERSLAG INTERVIEW DE CAMPAGNE - 20/04/2015

4.4.1.1 ACHTERGRONDGEGEVENS

Naam: Johan Gillis

Naam kinderboerderij: De Campagne

Adres: Gijzelstraat 14, 9031 Drongen

Telefoon: 09 227 60 24

Website: www.schoolhoeve.gent.be

4.4.1.2 OPENINGSVRAAG

Zo'n 33 jaar geleden kwam hier in Drongen een boerderij vrij, hier is dan een schoolhoeve opgericht. Aanvankelijk werd dit gerund door 1 persoon en geleidelijk aan is dit uitgegroeid tot de huidige vorm. Wij zijn altijd al een dienst van stad Gent geweest. Zelf ben ik hier actief sinds 2002. Voordien bekleedde ik een gelijkaardige functie in De Bosrand te Melle, tot deze boerderij verkocht werd.

Op De Campagne ben ik coördinator, ik probeer alles zo vlot mogelijk te laten verlopen. Ik ben verantwoordelijk voor de reservaties, bestellingen, facturen, de werking en de begeleiding van het educatieve aspect (de medewerkers). Het team bestaat verder nog uit 5 educatief verantwoordelijken, 2 onderhoudsmedewerkers, 1 tuinier en 2 weekendboeren. Deze laatsten verzorgen de dieren tijdens het weekend. Binnen dit team beschikken we over 3 voltijdse equivalenten, 1 iemand die vier vijfden werkt en 1 iemand die halftijds werkt.

Voorlopig werken we nog niet met vrijwilligers, maar we zouden dit wel willen invoeren. Het probleem tot dusver is dat de vrijwilligers verwachten dat ze de dieren mogen verzorgen en voeden, maar tijdens wekdagen zijn het de kinderen die dit doen. De vrijwilligers zouden dus voornamelijk onderhoudstaken op zich moeten nemen. Tijdens het weekend zijn we gesloten, hier zouden we ook met behulp van vrijwilligers iets aan willen doen. Op deze manier zouden we dus meerdere dagen open kunnen zijn, zonder de vaste medewerkers extra te belasten. Van april t.e.m. oktober zijn we enkel de 2^e zondag van de maand open voor vrije bezoekers.

Om vrijwilligers aan te trekken werken we voorlopig samen met vzw Stappen, die werkt met probleemjongeren. We proberen ook mensen aan te trekken via straathoekwerk en hebben zelfs een korte reportage gemaakt die uitgezonden werd op de lokale zender AVS. Hierop hebben we ook al enkele reacties gekregen.

Bij het aantrekken van vrijwilligers is het de bedoeling dat onze huidige medewerkers niet extra belast worden. Zo moeten de probleemjongeren zelf voor een begeleider zorgen. Voor de vrijwilligers die evt. via AVS zouden aankloppen, wordt er een contract opgemaakt zodanig dat ze perfect weten wat ze moeten doen.

Toch vind ik het voorlopig moeilijk om vrijwilligers aan te trekken. Het zou dan ook erg nuttig zijn voor ons om hier informatie met andere boerderijen over uit te wisselen die hier meer ervaring mee hebben.

Verder komen hier ook een aantal mensen met een verstandelijke beperking om klusjes uit te voeren op maandag, woensdag en vrijdag. Dit gebeurt vanuit een overeenkomst met hun instellingen.

4.4.1.3 KERNVRAAG 1: EDUCATIEVE PROJECTEN

Op onze boerderij behandelen we thema's als brood bakken, dieren op de boerderij, boerderijwerk, de moestuin, wol verwerken... Ook zijn er verder nog 2 leerpaden die niet door ons begeleid worden. We hebben een lente- en herfstleerpad die door de leerkracht zelf moeten begeleid worden. Hiervoor voorzien wij wel de nodige informatie en leveren we ook werkblaadjes aan voor verschillende leeftijdscategorieën. De leerpaden gebeuren in het park hier vlak naast, de leerlingen voeren heel wat opdrachten uit op een route die door ons werd uitgezet.

Ik heb geen educatief project waar ik 'het meest trots' op ben, ik beschouw alle projecten als evenwaardig. Toch wordt een kinderboerderij bijna direct aan dieren gelinkt, waardoor het project 'Dieren op de boerderij' toch wel het meest succesvol is.

De doelgroep voor alle projecten zijn peuters, kleuters en 1^e graad lagere school. Enkel voor de moestuin werken we ook met kinderen van de 2^e graad lagere school. Voor deze leeftijdscategorie is er niet veel extra materiaal nodig, het contact met de dieren en de planten is het voornaamst. Enkel voor de moestuin en de leerpaden zijn er dus werkbladen voorzien voor de kinderen.

Het educatief materiaal wordt ontwikkeld door onderling overleg. De infoborden bij de dieren bijvoorbeeld kwamen er op vraag van mij als coördinator en werden vervolgens opgesteld door de educatief medewerkers. Al het materiaal is trouwens ook vrij terug te vinden op de website. Nieuwe voorstellen worden besproken in ons maandelijks 'Educatief overlegmoment'. Hierin worden er verschillende voorstellen gedaan en dan wordt er gekeken hoe hier verder mee aan de slag kan gegaan worden. Dit overleg is uitsluitend binnen het eigen team, er is geen of nauwelijks contact met de stad Gent.

We hebben geen draaiboek voor deze projecten. De specifieke inhoud ervan wordt afgestemd op de deelnemers en wordt dus steeds opnieuw bekeken. Uiteraard vormen de werkblaadjes wel een houvast. Om van een succesvol project te spreken, is de begeleiding het belangrijkste. De begeleiders moeten achter de inhoud staan. Zo deden we onlangs een project rond de dieren van de Eerste Wereldoorlog, dit was niet zo succesvol. Er waren maar een beperkt aantal inschrijvingen op deze activiteit.

Voor nieuwe projecten worden de scholen verwittigd. De communicatie verloopt via het 'Circulair'. De stadsscholen krijgen de inhoud digitaal toegestuurd, andere scholen krijgen dit opgestuurd. Vanaf volgende week mogen de scholen dan bellen om een afspraak vast te leggen.

De verschillende sessies en leerpaden worden steeds afgestemd op de leeftijd van de doelgroep. Binnen de opdrachten van de leerpaden zijn er zo verschillende graden voorzien, zodat de leerkracht telkens de inhoud op een gepaste manier kan aanbrengen. Bij de andere projecten spelen de begeleiders steeds in op het niveau van de klasgroep.

Het educatief materiaal is bij ons vrij beschikbaar op de website, maar dit wordt niet bewust gedeeld met andere boerderijen. Ik vind het persoonlijk heel jammer dat er zo weinig contact is met andere kinderboerderijen. Het aanbod van andere boerderijen is echter vaak parallel. Het is erg moeilijk om nog iets origineels te bedenken. Iedere boerderij biedt wel zaken aan als de moestuin, de dieren, brood bakken,... Toch zou het ook voor deze projecten erg zinvol kunnen zijn om hier ideeën rond uit te wisselen. Het gebrek aan uitwisseling is waarschijnlijk te wijten aan tijdsgebrek, maar ook voor een groot deel aan de afwezigheid van een organisatie hiervan.

In een minder drukke periode organiseren wij steeds 1 keer per jaar een bezoek van al onze medewerkers aan een andere boerderij. Iedereen is ook steeds welkom op onze boerderij, uit deze bijeenkomsten leren we altijd heel wat bij. Heel belangrijk hierbij is

dat we dit steeds ver op voorhand weten. We moeten deze bezoeken steeds inplannen in onze drukke eigen planning! Het zou erg interessant zijn mocht dit op grote schaal gebeuren, georganiseerd vanuit de Federatie

Tijdens de Gentse Feesten worden er tijdens de zomervakantie ook heel wat projecten opgezet die volledig begeleid worden.

4.4.1.4 KERNVRAAG 2: OPLEIDINGEN

Ik heb zelf een aggregaat Biologie, dus zowel naar de inhoud als het pedagogische toe heb ik voldoende ervaring vanuit mijn vooropleiding. Ik heb dus geen specifieke opleidingen gevolgd om deze functie uit te oefenen. Vanuit de stad Gent heb ik toch een opleiding Projectmanagement gevolgd. Dit is een verplichte cursus, wat ergens wel logisch is. Een kinderboerderij is net zoals een bedrijf. Het moet gerund worden met een beperkt budget en praktisch geen inkomsten. De schoolbezoeken zijn immers voor alle scholen van regio Gent volledig gratis. Scholen buiten deze streek betalen wel een kleine som, maar deze gaat integraal naar de stad Gent.

Verder doe ik wel regelmatig nieuwe vaardigheden op door samenwerking met de ervaren medewerkers. Ook werken we voor de verzorging en het welzijn van de dieren vaak samen met de veeartsenijschool in Merelbeke. Verder heb ik momenteel geen specifieke opleidingsnoden.

De Campagne is vrij goed gekend in Gent en omstreken. We krijgen heel wat bezoeken van scholen binnen grondgebied Gent, maar ook van daarbuiten komen er regelmatig klassen op bezoek. Vanaf de inschrijvingen openen, zit het volgend schooljaar praktisch op een week tijd volzet.

Binnenkort wordt De Campagne trouwens een portaal voor de Vinderhoutse Bossen. Dit project wil tegen 2030 een enorme oppervlakte bos aanleggen. Onze kinderboerderij wordt dan één van de toegangspunten tot dit domein, samen met het kastaal hiernaast.

4.4.1.5 KERNVRAAG 3: FEDERATIE

Heel belangrijk is dat er meer overleg en samenwerking komt tussen de verschillende boerderijen en de Federatie. Dit moet trouwens niet uitsluitend over de educatieve aangelegenheden gaan. Zo zou het bijvoorbeeld erg nuttig zijn om te kunnen communiceren op grote schaal over het aanbod van dieren. Wanneer wij vb. een varken op overschot hebben, zouden we bij de andere boerderijen moeten kunnen rondvragen wie dit dier kan gebruiken. Momenteel moeten we boerderij per boerderij gaan contacteren, waardoor dit vaak gewoon niet gebeurt!

We kennen uiteraard wel enkele andere kinderboerderijen, maar voorlopig hebben we daar vrijwel geen contact mee.

Momenteel is de Federatie voor mij absoluut niet zichtbaar genoeg, we hebben er dan ook weinig aan. Ik verwacht van hen een meer sturende rol. Zij zouden deze communicatie en eventuele boerderijbezoeken moeten organiseren. Als dit vanuit hun positie zou gebeuren, zullen er heel wat boerderijen op de kar springen.

Een ander groot probleem tegenwoordig is de geografische spreiding van de kinderboerderijen. Het is net hierdoor dat de communicatie momenteel zo stroef verloopt. Het idee van een website zou al heel wat problemen kunnen verhelpen.

De meeste kinderboerderijen zijn vzw's en draaien voornamelijk op vrijwilligers. Voor zover ik weet is enkel Brugge, Antwerpen, wij en Kiewit afhankelijk van een stad. Wij hebben het absoluut niet makkelijk om vrijwilligers aan te trekken die zich op lange termijn willen engageren.

Qua regelgeving denk ik niet dat de Federatie veel voor ons kan betekenen. Iedere kinderboerderij moet in orde zijn en weet ook wel hoe dit moet gebeuren. Ik heb daar zelf absoluut geen nood aan, maar ik kan me wel voorstellen dat nieuwe boerderijen wel een steuntje in de rug zouden kunnen gebruiken naar boekhouding en regelgeving toe.

Algemeen moet er dus veel meer uitwisseling zijn. Dit zowel op vlak van boerderijbezoeken, uitwisseling van educatief materiaal, ... Voor beginnende kinderboerderijen moet er absoluut wel meer begeleiding onder de vorm van opleidingen voorzien worden. Als er een kinderboerderij bijkomt, moet dit niet gezien worden als concurrentie.

De verschillende activiteiten die de Federatie voorstelde, zijn allemaal erg interessant. Deze zijn vooral belangrijk voor een grotere naamsbekendheid. Toch moet er een onderscheid gemaakt worden tussen kinderboerderijen en boerderijen waar kinderen kunnen opgevangen worden. Hier is een groot verschil tussen! Deze laatste categorie wordt blijkbaar wel gepromoot vanuit de provincie.

Samenvattend moeten er veel meer contacten opgezet worden tussen de verschillende boerderijen. Dit is zeker niet altijd evident door de afstand. Het zou bijvoorbeeld goed zijn om een zinvol overleg te plannen tussen boerderijen om de 3 maand. Hier kunnen actuele problemen dan besproken worden.

Een vraag die ik verder ook nog heb naar de Federatie is hoe we best kunnen omgaan met vrije bezoekers. Hier hebben we toch wel wat last mee. We moeten alle weiden en hokken afsluiten of ze zitten hier in of zetten deze open. We staan ook wel open voor enkele organisaties zoals Free-Time of scoutsgroepen, maar hier is er voorlopig nog geen begeleiding voor voorzien. We zitten met een aantal medewerkers die een onderwijzersstatuut hebben, waardoor we in de vakanties maar met 4 personen zijn ipv 9 personen. Dit maakt het begeleiden van vrije bezoekers al een stuk moeilijker.

Verder werken we soms samen met andere educatieve diensten van de stad Gent, zoals het huis en tuin van KINA.

4.4.2 VERSLAG INTERVIEW DIGGIE - 07/04/2015

4.4.2.1 ACHTERGRONDGEGEVENS:

Naam: Fien Neirynd
Naam kinderboerderij: Diggie
Adres: Diggieweg 14, 9660 Nederbrakel, België
Telefoon: +32 55 42 21 56
Website: www.diggie.be

4.4.2.2 OPENINGSVRAAG:

Ik wist niet van het bestaan van de Federatie af, maar ik werk hier zelf nog maar een paar maanden als coördinator van Diggie. Maar ook de andere leden van de Raad van Bestuur hadden hier geen weet van.

Diggie bestaat een goeie 40 jaar, dus kan wel aanschouwd worden als één van de pioniers van de kinderboerderijen. Twee gezinnen staken de koppen samen en kochten hier het domein en de gebouwen en begonnen op die manier scholen en klassen te ontvangen. In de jaren '90 hebben die gezinnen het gebouw verkocht aan een CVBA. Een 70-tal personen richtten samen een CVBA op en kochten hier dit gebouw, waar de Vzw nu gehuisvest is. De Vzw huurt dus nog steeds van de CVBA. We hebben op die manier dus wel een ruime achterban van ervaren personen achter ons staan. De Vzw blijft wel voortdurend verjongen, de Raad van Bestuur hiervan zijn twintigers.

Vanuit het jeugdwerk blijven die mensen hier vaak hangen. Meestal zijn het mensen die hier als kind op kamp gekomen zijn en hier later dan een animatorcursus volgen. Op die manier groeien ze door en geven ze zelf kampen. Het uitgangspunt was om de vervreemding tussen mens en natuur tegen te gaan en dat is nog altijd onze insteek. Tegenwoordig is Diggie toch wel sterk geëvolueerd naar de jeugdwerking.

In de vragenlijst had ik aangegeven dat Diggie over 110 vrijwilligers beschikt. Dat was het aantal vrijwilligers op het feest van vorig jaar voor het 40-jarig bestaan van de boerderij. Dit was uiteraard een piekmoment voor ons.

We beschikken over 12 arbeidszorgmedewerkers die 1 of 2 dagen per week komen. We noemen hen dus de dagelijkse vrijwilligers. Anderzijds hebben nog kampvrijwilligers. Dit zijn de moni's die de kampen begeleiden. Op sommige boerderijen is er sprake van een vrijwilligersvergoeding, maar dat is bij ons totaal het geval niet.

We trekken op verschillende manier vrijwilligers aan. Nu is er bij voorbeeld een animatorencursus aan de gang. Een aantal personen groeit door via een kamp te volgen en dan later zelf animator te worden. Maar we hebben er even goed die deze cursus volgen vanuit de scouts/chiro of zomaar uit interesse.

Eigenlijk gaat het aantrekken van vrijwilligers erg spontaan, ik sta hier zelf ook van te kijken. Er is een goeie dynamiek onder de jongeren, wat nieuwe jongeren aantrekt.

De vrijwilligers van de arbeidszorg komen hier via verschillende kanalen terecht. Via VDAB, psychiatrie, thuisbegeleiding, werkstraffen, JAC, ... Wij moeten heel veel arbeidszorgaanvragen weigeren. Enerzijds omdat de vrijwilliger te zwak is, ofwel omdat we volzet zijn en niet voldoende begeleiding kunnen voorzien.

De vrijwilligers zijn verantwoordelijk voor het voederen van de dieren, stallen uitmesten, dieren verzorgen, de moestuin, de belevingstuin, kleine herstellingswerken, onkruid wieden, spitten, poetsen van het jeugdverblijfcentrum,...

's Morgens bij het aankomen doet iemand van het team de taakverdeling bij de vrijwilligers. Die taakverdeling hangt af van de capaciteiten van de vrijwilligers

(voorkeur, achtergrond). In de loop van de dag moeten de taken uiteraard ook opgevolgd worden om deze eventueel bij te sturen en hen te motiveren. Soms wordt er ook samengewerkt, zodat de mensen hun verhaal kunnen doen. Op die manier voelen ze zich er geapprecieerd.

Om onze vrijwilligers hier te houden proberen we ze goed te verwennen. We hebben jaarlijks een verwenweekend waarbij het team een activiteit doet (die ook door vrijwilligers georganiseerd wordt). Dit in tegenstelling tot de 'werk'weekends is het hier de bedoeling om lekker te eten, leuke dingen te doen en niet te werken. Het probleem hierbij is dat de mix tussen de dagelijkse vrijwilligers en de kampvrijwilligers niet altijd even vlot verloopt. We willen deze groepen graag vermengen, maar zelf hebben ze hier geen behoefte aan. Hierdoor hebben we vb. voor elke groep een aparte nieuwjaarsreceptie gegeven. We proberen hen dus op vaste momenten te verwennen, ook vb. in de week van vrijwilligers, na het feest, ...

Door kleine attenties en een blijk van appreciatie proberen we hen hier te houden. Het belangrijkste is volgens mij toch de sfeer binnen de groep zelf. Vrijwilligerswerk wordt gedaan omdat ze achter het initiatief staan, maar vooral omdat het leuk is. Als organisatie heb je dit zeker niet altijd in de hand.

4.4.2.3 KERNVRAAG 1: EDUCATIEVE PROJECTEN

Het uitgangspunt op deze boerderij is 'Ervaringsgericht leren', zeker niet schools leren. Er heerst hier een aversie tegenover bordjes en dergelijke. We hebben nu één bord aan onze belevingstuin, aangezien we hier onze sponsors op moesten vermelden. We willen de kinderen gewoon laten spelen op het domein en door dit contact zullen ze wel leren hoe ze met de dieren moeten omgaan. Het is dus een vorm van spelenderwijs leren.

Het educatief project waar ik het meest trots op ben, is de belevingstuin. Dit was een stukje tussen de weide en de moestuin dat er nogal vuil bij lag. Het is ontstaan vanuit de vrijwilligers en enkele studenten die iets in deze richting studeren (tuinaanleg, landschapsarchitect). Zij staken de koppen bijeen en één iemand nam dan het voortouw om dit initiatief door te voeren. Er is een blote-voeten-pad, een levende wilgenhut waar er verhalen kunnen verteld worden, een parcours met autobanden, een insectenhotel, een zitbankje, een knuffelweide voor het konijn, ... Dit deel van de boerderij is vooral gericht op de jongste kinderen. Voordien hadden we voor hen een beperkter aanbod.

De aanzet voor projecten komt vaak vanuit vrijwilligers. Zij zijn hier het meest aan de slag met de kinderen, geven kampen, ... Ze zien de tekortkomingen soms beter en spelen vaak met creatieve ideeën. Het is vervolgens aan het team om deze projecten uit te werken (financiering, bouwvergunning...). Voor deze projecten hebben wij geen draaiboeken, aangezien wij vooral gericht zijn op het opdoen van ervaringen. Toch zou dit geen slecht idee zijn om enkele draaiboeken op te maken. Op die manier zouden nieuwe projecten dan beter kunnen steunen op voorgaande verwezenlijkingen en kan er meer informatie uitgewisseld worden.

Door het oprichten van de belevingstuin, houden we meer rekening met de jongste kinderen. Ook kochten we hiervoor een kleine kruiwagen en ander klein gereedschap aan. Gezien onze infrastructuur en eigenheid zijn we toch eerder geschikt voor grotere kleuters en lagere schoolkinderen. De grote oppervlakte van de weide is toch wel de sterkte van Diggie. Kinderen tussen de 5 en 10 jaar komen hier het best tot hun recht. Ze kunnen hier ravotten en houden zichzelf makkelijk bezig. Het is niet altijd evident om tieners hier bezig te houden. Het tienerkamp heeft wel nog veel succes, het tienerweekend heel wat minder. Waarschijnlijk stoot het concept 'kinder'boerderij vele tieners al tegen de borst. Die categorie komt hier vooral voor de vrienden of uit pure interesse.

Tot nu toe hebben we nog geen educatief materiaal gedeeld met andere boerderijen. Bij de bouw van de levende wilgenhut zijn er twee mensen van een andere boerderij even een kijkje komen nemen, maar dit was niet bewust zo gepland. Ik zou het sowieso echt wel leuk een leerrijk vinden om andere boerderijen te bezoeken en hier zaken van op te steken.

4.4.2.4 KERNVRAAG 2: OPLEIDINGEN

Ons team bestaat uit 4 mensen. Ikzelf ben coördinator, dan zijn er twee groepenbegeleiders en een klusjesman. Niemand van ons werkt full-time, samen zijn wij 2,5 full-time equivalenten.

Mijn taak is voornamelijk het coördineren, administratief werk, subsidies aanvragen... Van de groepenbegeleiders is er één die zich meer bezighoudt met de dieren (verzorging, aankoop...) en de arbeidszorgvrijwilligers. De andere is voornamelijk gericht op de planten (moestuin, belevingstuin...) en de kampvrijwilligers. De klusjesman heeft echt zijn specifieke job, maar de taken van de overige drie leden van het team overlappen wel.

Iemand van het team gaat een opleiding volgen 'Werken met dieren in zorg'. De bedoeling is om onze geitenbok te voorzien van een zadel met 2 zakjes om melk te halen bij de burens. Op deze opleiding zal er dan hopelijk aangeleerd worden hoe we de geit op een effectieve manier hiervoor kunnen trainen. Voor zo'n zaken zou er misschien ook een draaiboek kunnen opgesteld worden.

In het kader van mijn functie heb ik de laatste jaren geen opleidingen gevolgd. Ik heb gezinswetenschappen gestudeerd en daarna in de gehandicaptensector een coördinerende functie gehad. Het jeugdwerk was mij vreemd, maar ik heb wel een achtergrond op vlak van arbeidszorg, tuinieren en het boerenleven.

Aan de hand van opleidingen zou ik zelf graag nieuwe computervaardigheden opdoen. Het werken met Excel, Acces kan heel wat efficiënter gebeuren, dit staat het komende jaar dan ook zeker op de planning. Door met een database te werken, kan je heel veel tijd uitsparen, maar eerst moet hier tijd in geïnvesteerd worden. Ook zou ik graag nog een EHBO-cursus volgen.

Die computervaardigheden zou ik opdoen via een cursus van MediaRaven.

Diggie is landelijk gelegen en heeft uiteraard een impact op de omgeving. De straat is zelfs naar deze kinderboerderij genoemd. We hebben wel een aantal burens die bij momenten wat overlast moeten verdragen, voornamelijk bij kampen dan. Er is één specifiek gezin dat wel regelmatig klaagt, vaak wel terecht. In het weekend wordt Diggie verhuurd aan groepen als scouts, familie of vrienden. Hierdoor kan er 's avonds laat wel eens geluidsoverlast zijn.

In Oost-Vlaanderen zijn wij vrij goed gekend. De meeste deelnemers komen uit de provincie Oost-Vlaanderen (Gent, Oudenaarde, Geraardsbergen,...). Toch zijn er nog een groot aantal deelnemers uit West-Vlaanderen.

Voor de kampen hebben we een capaciteit van 33 kinderen, deze zitten vaak volzet. Hetgeen beter zou kunnen, is de spreiding overheen het jaar. We hebben een drukke periode en een rustige periode. Deze laatste iets voller krijgen, zou een goeie zaak zijn. Toch weet ik niet of dit altijd realistisch is. In januari/februari worden de lammetjes geboren, misschien kunnen we hier nog wel iets mee doen. Het drukke seizoen loopt tot en met oktober. We hebben nog een kamp in de herfstvakantie en zelfs een in de kerstvakantie. Dit laatste is wel heel wat minder druk.

Voor de vrije bezoekers zijn we maar 1 dag per maand open, maar dit is zeker nog voor bespreking vatbaar. Het gebeurt zeker wel dat mensen hier spontaan komen aankloppen.

De conciërge woont hier, maar het team is hier enkel op weekdays. We zijn dan vooral bang voor mensen die de poort laten openstaan en dergelijke, maar hiervoor kan nog wel een oplossing gevonden worden. Op deze open dag wordt er dan wel begeleiding gegeven aan de bezoekers.

We hebben gelukkig geen last van vandalisme. Af en toe is er wel eens een kind dat moeilijk gedrag vertoont, maar verder hebben we nog geen problemen ondervonden.

4.4.2.5 KERNVRAAG 3: FEDERATIE

Tot nu toe hadden we nog geen weet van de Federatie. Als coördinator zou ik graag weten hoe andere kinderboerderijen gefinancierd worden, welke kanalen zij gebruiken om subsidies aan te vragen. Verder kunnen zij ook wel informatie bieden omtrent organisatie, projectoproepen,...

Ook algemene informatie over dieren en planten zijn zeker interessant. Een zicht op de weerbaarheid van planten, welke dieren het kindvriendelijkst zijn, ... is aangewezen!

Ook vormingen vanuit de Federatie zouden zeker en vast interessant kunnen zijn. Deze kunnen allerlei thema's behandelen, zoals externe communicatie. Hoe bereik je bij voorbeeld uw vrijwilligers via Facebook? Hierbij kunnen ze zeker inspiratie ophalen bij Mediaraven, die gelijkaardige zaken doen.

Concreet lijkt het me aangewezen om voor die opleidingen ter plekke te gaan op de verschillende boerderijen. We zitten in een lerend netwerk 'Vakantieparticipatie', aangezien we per kamp 8 plaatsen voorzien aan een sociaal tarief. Hiervoor wordt er 4 keer per jaar samengekomen op verschillende plaatsen, wat heel erg interessant en belangrijk is!

Een tijdgebrek is hier het voornaamste obstakel. Toch kunnen we die opleidingen dan voornamelijk in de winter kaderen, zodat iedereen wat meer tijd heeft.

De Federatie is m.a.w. absoluut niet zichtbaar genoeg!

De voorgestelde activiteiten vanuit de Federatie lijken allemaal erg interessant. Leren van elkaar lijkt me hier het belangrijkste aspect te zijn.

4.4.2.6 SLOTVRAAG

Binnenkort zou er hier een EVS-vrijwilliger komen (Europees vrijwilligerswerk). We zijn nu momenteel aan het brainstormen welke taken we deze vrijwilliger zouden kunnen geven en zijn nog niet helemaal zeker hoe dit zal lopen.

We spelen al een tijdje met het idee om een educatief project voor Diggie uit te werken, waarmee leerkrachten dan zelfstandig mee aan de slag kunnen. Ook hier hebben we wel nog een aantal vragen over, hoe we dit concreet kunnen invullen.

4.4.3 VERSLAG INTERVIEW MIKERF – 14/04/2015

4.4.3.1 ACHTERGRONDGEGEVENS

Naam: Eva Baets

Naam kinderboerderij: Mikerf

Adres: Mikhof 25, 2930 Brasschaat

Website: www.kinderboerderijmikerf.be

4.4.3.2 KERNVRAAG 1: EDUCATIEVE PROJECTEN

Kinderboerdij Mikerf bestaat reeds 25 jaar en steunt op drie pijlers: educatie, tewerkstelling en toerisme. Ten eerste trachten zij een zo ruim mogelijk aanbod aan info op maat over te brengen aan de kinderen die op de boerderij op bezoek komen. Elk educatief pakket, telkens een volledige dag, wordt ingedeeld naar leeftijd, niveau en vooral interesse van de kinderen. Kleuters en kinderen uit de lagere school zijn het grootste doelpubliek. Mikerf werkt voortdurend via vraag en aanbod. Verder worden de educatieve projecten onderbouwd door verder te gaan dan alleen de ingrediënten waaruit de producten worden vervaardigd. Er wordt telkens een ruime achtergrond geschetst op zowel historisch, als geografisch vlak.

Eva legt, als coördinator, voor elk educatief project de basis en werkt vervolgens met een heel team elk project stap voor stap uit. Zij vertrekken vanuit de ingrediënten en doen veel opzoekwerk om alle organisatie en documentatie tot stand te brengen.

Daarnaast wordt bij Mikerf een aantal grote feesten en kampen per jaar georganiseerd en kunnen ze steunen op een bakkersteam.

4.4.3.3 KERNVRAAG 2: OPLEIDINGEN

Bij Mikerf bestaat een duidelijke functieverdeling waardoor elke kracht op het erf zijn eigen taken en verantwoordelijkheden kent. Daarom worden regelmatig competentiegesprekken gehouden om iedereen bij te sturen in zijn of haar functie. Doordat het team al lang goed samenwerkt, ligt de drijfveer heel hoog. Jaarlijks worden verschillende interne vormingen op maat georganiseerd om elke kracht op de boerderij bij te scholen. Meerdere vormingen worden ook regelmatig herhaald om specifiek op de eigen noden in te spelen. Omwille van tijdsgebrek kunnen medewerkers zelden een opleiding op verplaatsing volgen.

Mikerf is gekoppeld aan 'Alea vzw' en functioneert ook als beschutte en sociale werkplaats. In dit kader zijn er momenteel 26 werknemers actief. In 2006 zijn ze overgeschakeld naar arbeidszorg. Verder werken ze samen met GTB (onderafdeling VDAB). Ook voor deze krachten op de boerderij worden regelmatig interne vormingen georganiseerd. Op die manier proberen ze voor deze mensen een brug te maken naar de reële arbeidsmarkt.

4.4.3.4 KERNVRAAG 3: FEDERATIE

De Federatie heeft geen enorme betekenis voor Mikerf omdat zij samenhangen met een grotere organisatie en daaruit veel informatie putten. Wat deze boerderij wel fijn vindt, is dat ze via de Federatie op de hoogte blijven van alle activiteiten en de Federatie als tussenpersoon ziet om in de toekomst meer mensen en boerderijen te leren kennen zodat ze van elkaar kunnen bijleren zonder de eigenheid te verliezen. Mikerf geeft verder ook aan dat er in het verleden negatieve ervaringen geweest zijn met het uitlenen en delen van educatief materiaal en dat zij niet direct bereid zijn om dit in de toekomst nog te doen. Als laatste werd aangegeven dat de Federatie voor Mikerf wel een rol kan spelen inzake regelgeving en subsidies. Elke extra bijdrage zou een enorme stap vooruit kunnen

betekenen.

4.4.3.5 AANVULLENDE INFORMATIE

Mikerf werkt met vrijwilligers, maar deze spelen geen rol in het educatieve aspect. De vrijwilligers staan in voor de begeleiding van kampen en feesten. Een bakkersteam dat bestaat uit gepensioneerde bakkers bakt 350-450 per zondag, wat voor een groot deel van de inkomsten zorgt.

Deze vrijwilligers worden door de charmes van de boerderij en het team verleid om deel te nemen. Deze groep bestaat voornamelijk uit familie en vrienden. De vrijwilligers worden jaarlijks bedankt met een receptie. De bakkers worden wel vergoed voor hun onkosten.

Mikerf heeft een coördinator of verantwoordelijke die al 19 jaar actief is en instaat voor zowel het onthaal, aanspreekpunt ter plaatse en contact met de buitenwereld, organisatie en planning van feesten en kampen, uitbaten van de cafetaria, educatie en het maken van ambacht.

4.4.4 VERSLAG INTERVIEW TIVOLI - 30/03/2015

4.4.4.1 ACHTERGRONDGEGEVENS

Naam: Sonia Nauwelaerts

Naam kinderboerderij: Tivoli onderdeel van stedelijke dienst milieueducatie

Adres: Antwerpsesteenweg 94, 2800 Mechelen

Telefoon: 015/206684

Website: www.mechelen.be/tivoli

4.4.4.2 GESCHIEDENIS EN HUIDIGE ORGANISATIE

Domein Tivoli is in 1978 gekocht door stad Mechelen. De kinderboerderij is opgestart i.s.m. koning Boudewijn stichting, zij hebben dit ook enkele jaren opgevolgd. De kinderboerderij was toen een project van de jeugddienst van de stad Mechelen. Enkele jaren later heeft jeugddienst zich teruggetrokken en heeft de dienst milieueducatie (onderdeel van natuur- en milieuontwikkeling) dit overgenomen.

In hun taken krijgen zij ook ondersteuning van de andere stadsdiensten, zo heeft de dienst communicatie meegewerkt aan het project 'kadodder'. Toch werken zij als boerderij wel autonoom.

Zij hebben een groot team ter beschikking (10 vaste medewerkers en 8 tijdelijken) die instaan voor het verzorgen van de dieren, het groenonderhoud, administratie, educatie, ... Doorheen de tijd zijn zij geëvolueerd van kinderboerderij naar een educatieve plaats waar mensen kennis maken met milieu en natuur. Dit ook doordat de missie en visie van de stad dit mee in het vaandel draagt.

Medewerkers van Tivoli kunnen gebruik maken van het vormingsaanbod van de stad. Dit vormingsaanbod is hoofdzakelijk gericht op 'social skills' zoals klantgerichtheid.

De stad wil jonge gezinnen aantrekken en zal deze waarden dan ook meenemen en doorgeven naar al zijn diensten in de vorm van doelen. Tivoli speelt hier ook op in.

Tivoli heeft enkele jaren geleden de opdracht gekregen om meer in te zetten op de individuele bezoekers omdat de educatieve projecten van scholen al goed liepen en er reeds een ruim aanbod is, maar er voor de kinderen uit de omgeving meer moet zijn dan enkel een speeltuin. De kinderboerderij moet proberen vrije bezoekers langer in het park te houden. Daaruit is het idee van een mascotte en belevingspad ontstaan. Kadodder werd geboren en Spotter is in de maak.

4.4.4.3 INFORMATIE RESPONDENT

Hoelang bent u persoonlijk actief op de boerderij?

Vorige job leerkracht biologie, +/- 25 jaar in dienst voor Tivoli (stad Mechelen)

Wat is uw functie op deze boerderij?

Diensthooft (leidinggevende, administratie, verantwoordelijke educatie)

Zij geeft aan veel tijd te steken in het geven van opdrachten, controleren en bijsturen.

Welke taken voert u uit?

Administratie, leidinggevende, opzetten van educatieve projecten, evalueren van vaste medewerkers, evalueren van educatieve projecten om te kunnen verbeteren.

4.4.4.4 VRIJWILLIGERS

Tivoli heeft een grote stroom van vrijwilligers die bij hen willen komen werken en ze

moeten vrijwilligers weigeren omdat ze niet voor iedereen plaats hebben. Om de vrijwilligers te houden gaat de boerderij proberen in te spelen op de interesse van de vrijwilligers (het hen zo aangenaam mogelijk maken). Tijdens een kennismakend gesprek worden de taken die vrijwilligers kunnen uitvoeren toegelicht en wordt gevraagd naar de interesse van de vrijwilliger om daarop te kunnen inspelen. Het is voor de boerderij zeer belangrijk om een win-win situatie te creëren zodat de vrijwilliger zich er goed voelt en er tegelijkertijd een meerwaarde is voor de boerderij.

Medewerkers komen vaak ook vanuit sociale tewerkstelling, maar dit is ook niet altijd mogelijk omdat hier een intensievere begeleiding wordt verwacht. Vaak blijven stagiaires ook hangen na hun stage tot na hun studie en nadat ze vast werk hebben gevonden.

Naast de vrijwilligers zonder specifieke voorkennis zijn er ook vrijwilligers aanwezig die op zelfstandige basis taken komen uitvoeren zoals compostmeesters, imkers ...

Hoe worden de vrijwilligers begeleid in hun taken?

Eerst wordt hen verteld wat het takenpakket zal inhouden. Bij de start worden ze gedurende enkele weken meegestuurd met een vaste medewerker om op deze manier zelfstandig taken te leren uitvoeren. Na die periode kunnen ze vervolgens zelf aan de slag. Er blijft echter heel wat coördinatie nodig om dit in goede banen te leiden.

Er is veel werk, maar als de vrijwilligers te veel begeleiding nodig hebben, kan hier niet altijd op worden ingespeeld. Enige zelfstandigheid van de vrijwilligers moet dan ook worden verwacht anders is er geen win-win situatie.

4.4.4.5 EDUCATIEVE PROJECTEN

Tivoli heeft sterk ingespeeld op de noden van de scholen. Zij maken zelf de link met de leerplannen en gaan per educatief project de eindtermen beschrijven waaraan wordt gewerkt. Om de link met de scholen te maken, voert de boerderij enquêtes uit. Hierin wordt gepolst naar de verwachtingen van de scholen, de evaluatie van de georganiseerde activiteit. Dit maakt ook dat ze beter kunnen inspelen op de behoeften van de scholen. Hierbij gaat het niet enkel over de scholen uit de buurt, scholen komen van heinde en ver en combineren dit vaak met andere bezoeken (vb. halve dag kinderboerderij, halve dag museum). De gegevens die worden verzameld uit de enquêtes worden ook effectief ingezet om projecten te schrappen of te verbeteren.

De activiteiten die bij Tivoli worden georganiseerd zijn steeds gericht op actief leren, bezig zijn met dieren, spelen in de natuur... Dit motiveert de bezoekers ook. Tivoli is gericht op kinderen (allerkleinsten tot lagere school). Zij spelen dan ook in op thema's die ook in de kleuter- en lagere school aan bod komen (Pasen, herfst, ...). Om het voor deze kleine kinderen leuk te maken, vertrekken ze steeds vanuit een verhaaltje (vb. kabouters zijn paddenstoel is kapot en moet opzoek naar een nieuwe paddenstoel).

Naast de schoolse activiteiten vinden er veel verjaardagsfeestjes plaats op woensdagnamiddag en in het weekend. Deze zijn dan ook gericht op andere thema's, zo bieden ze een Halloween programma aan 'hocus pocus', ook in programma's als deze wordt wel vertrokken vanuit natuur en dier.

Tivoli werkt met freelance gidsen (betaald door de scholen). Deze gidsen nemen de educatieve activiteiten op de boerderij op zich en zijn ook de ontwikkelaars van de educatieve bundeltjes (i.s.m. Sonia). Er is een goede samenwerking tussen Tivoli en de gidsen.

Hoe worden gidsen aangetrokken?

Dit is jarenlang opgebouwd en ook via mond aan mond reclame komen er nieuwe gidsen

bij. De vereiste is wel dat deze het diploma 'natuurgids' (2 jarige opleiding) bezitten dat door natuurpunt wordt georganiseerd. Daarnaast gaan zij in Tivoli zelf ook een training krijgen om op de hoogte te zijn van de werking. Voordat zij mogen starten moeten zij 2 à 3 keer mee hebben meegelopen met ervaren gids om zelf een project te mogen uitvoeren, dit om de kwaliteit van de projecten te waarborgen.

Tijdens het interview kwam een gids nog even binnen om te melden dat ze een nieuw spel nog had ontworpen omdat het slecht weer was en ze mogelijk toch enige tijd met de kindjes binnen zou moeten doorbrengen. Je merkt dan ook dat deze zelfstandig aan de slag gaan. Ook tijdens de rondleiding zijn we vrijwilligers tegengekomen die een spel rond sorteren van afval uit aan het werken was. De gidsen zijn ook zelf verantwoordelijk voor het regelen van vervanging indien ze voor een afgesproken activiteit niet aanwezig kunnen zijn. Ze werken dus autonoom binnen de kinderboerderij.

Tivoli is erop gericht om zoveel mogelijk tijd buiten door te brengen, maar het feit dat er met kleine kinderen wordt gewerkt en het weer niet altijd geschikt is, hebben zij ook verschillende (heel leuke ☺) klasjes gemaakt om ook activiteiten binnen te kunnen uitvoeren zoals heksenkamer, labo, theater, lenteklasje, bosklasje, ...

De educatieve prioriteiten van deze kinderboerderij liggen niet enkel op de kinderboerderij, maar liggen (vanuit hun structuur binnen de dienst natuur- en milieuontwikkeling) eerder op de brede zin nl. natuur- en milieueducatie.

U gaf aan dat 'Het kadodderpad' (educatief boerderijpad met 20 info en voelhuisjes) het educatief project is waar u het meest trots op bent. Hoe is dit ontstaan?

Hoe is dit ontstaan?

Ze waren op zoek naar een mascotte en hebben door een grafisch vormgever een mascotte laten ontwerpen. Deze mascotte moet staan voor waarden die de boerderij uitdraagt. Het moet de kinderen aanspreken maar mag niet volmaakt zijn zodat alle kinderen zich hierin kunnen herkennen (kadodder heeft vb. maar één oor). Kadodder heeft kenmerken van zowel planten als dieren. Hij is gecreëerd op papier, maar ze wilden ook dat hij in Tivoli zou wonen dus hebben ze hier een huisje voor ontwikkeld en vervolgens een verhaal laten schrijven door Marc de Bel en liedjes ingezongen (opgezet als wedstrijd 'de stem van kadodder' waar opzoek is gegaan naar de beste stem, maar iedereen heeft uiteindelijk mogen zingen op de cd). In het park en de kinderboerderij zijn 20 voel- en infohuisjes opgehangen die betrekking hebben op de dieren op die locatie, mensen weten deze ook te vinden door het plan van het park dat ook in teken van kadodder is getekend. Op deze verschillende locaties zijn er ook opdrachtjes opgehangen waar de kinderen gestimuleerd worden om actief bezig te zijn. Daarnaast zijn er doe-boekjes ontwikkeld waar de kinderen opdrachten krijgen die ze zelf kunnen uitvoeren op de kinderboerderij of thuis vb. maak een nepdrol. Om Kadodder nog meer naamsbekendheid te geven, is er een pak ontwikkeld zodat kadodder ook op andere locaties aanwezig kan zijn (vb. boekenbeurs). Je merkt dat zij projecten zeer professioneel aanpakken en dat kwaliteit zeker boven kwantiteit staat. Al deze materialen kunnen dus gebruikt worden door vrije bezoekers of scholen en zijn aan te kopen op de boerderij zelf.

Wie wordt er betrokken in de ontwikkeling?

De stad geeft ruimte om dingen te creëren, Sonia neemt de externe contacten op zich en binnen de boerderij wordt gebrainstormd. Daarnaast ik ook de dienst communicatie om hulp gevraagd om advies te geven over hoe ze dit best kunnen aanpakken.

Momenteel is er een tweede belevingspad 'spotter' in de maak voor de iets grotere kinderen (leeftijd 9 jaar tot volwassenen) dat gaat over het bos en een eekhoorn, hierbij

zullen ook verschillende activiteiten worden ontwikkeld zoals klimmen als een eekhoorn.

Daarnaast wil Tivoli de focus op dierenwelzijn leggen, ze willen speeltjes gaan ontwikkelen voor de dieren. Ze hebben als stadsdienst een voorbeeldfunctie naar de maatschappij en ze willen dan ook tonen dat een dier houden meer is dan enkel hokken proper maken, ze willen meegeven dat dieren ook een fijn leven moeten kunnen hebben. Tijdens de jaarlijkse evaluatiegesprekken met de medewerkers van de boerderij wordt dan ook de opdracht meegegeven om eens na te denken over mogelijkheden om deze te ontwikkelen.

Hebben jullie voor elk project een draaiboek?

De gidsen hebben voor elk project een handleiding. Deze maken zij zelf i.s.m. Sonia. Hierin wordt de link ook gelegd met de leerplannen/eindtermen.

In deze bundeltjes wordt gestart met de eindtermen waaraan wordt gewerkt. Vervolgens staan hierin de materialen die benodigd zijn, de tijd dat ze eraan kunnen besteden en een duidelijke beschrijving van het project zelf.

Zijn jullie bereid dit met ons te delen?

De draaiboeken mogen niet worden meegegeven. De gidsen maken deze zelf en zijn niet bereid deze te delen. Volgens dat ik heb begrepen hebben zij in het verleden wel materiaal gedeeld met de Federatie, maar hebben hier zelf niets voor in de plaats gekregen van andere boerderijen, waardoor de openheid om te delen beperkt is. Ze hebben een map met allemaal verschillende projecten en nieuwe projecten.

Ze zijn wel bereid om deel te nemen aan bv een themadag van de Federatie rond kippen maar waar dan iedere deelnemer zijn materialen ook effectief uitwisselt zodat het een win-win situatie is. Hier is het ook belangrijk dat kinderboerderijen niet zomaar materialen kopiëren (zo is een affiche van hen volledig gekopieerd in een andere boerderij), maar respect hebben voor elkaars materialen.

Hoe passen jullie het educatief materiaal aan de verschillende leeftijds categorieën aan?

Tivoli speelt in op de eindtermen van de leerplannen en houden daarnaast rekening met de mogelijkheden van de kinderen op bepaalde leeftijd zo moet je voor het Kadodderpad niet kunnen lezen, maar voor het Spotterpad wel.

In welke mate hebt u reeds educatief materiaal gedeeld met andere boerderijen?

Materialen worden momenteel met niemand gedeeld. Zij zien hun projecten als concurrentie voor de andere boerderijen (zij moeten hun aantal bezoekers halen). Zij gaan ook zelf geen projecten van andere kinderboerderijen kopiëren omdat ze van mening zijn dat de projecten op maat van de kinderboerderij moeten zijn ontwikkeld vb. zij zitten in een bos waardoor zij niks kunnen kopiëren van iemand in plattelandsomgeving.

Zij werken wel samen met projecten uit de omgeving: Samenwerking met moestuinproject, boomgaardbeheer, bijenhal, insectenhotel, natuurleerpad, MOS.

4.4.4.6 NODEN VAN DE BOERDERIJ

Welke vormingen heeft u in functie van de boerderij de laatste vijf jaar gevolgd?

- Vormingen volgen rond natuur en milieueducatie (Pime)
- EHBO voor dieren (Boer op toer)
- Vormingen over dieren (Sle)
- Verzorging van groen (inverde)
- Social skills (stad Mechelen)

Heeft u de kennis die u hierin heeft verworven, gedeeld met uw medewerkers of andere kinderboerderijen?

Kennis wordt binnen de eigen afdeling gedeeld (team groen, team dieren) → de leidinggevende van deze teams staan in voor de deling van deze kennis.

Welke obstakels zijn er om deel te nemen aan vormingen? (budget)

Er zijn hele dure cursussen, maar hier is geen budget voor. Budget van stad is gericht op de social skills niet op externe cursussen.

4.4.4.7 DE FEDERATIE VAN KINDER-, JEUGD- EN GEZINSBOERDERIJEN

Hoe ziet u de Federatie?

Tivoli heeft geen goede ervaring met Federatie. Ze hebben het gevoel dat ze lidgeld moesten betalen, maar er weinig return kwam voor dit geld. Sonia heeft deelgenomen aan de vorming insectenweken, maar hier waren weinig kinderboerderijen aanwezig, ze vond dit interessant en er mag meer komen. Vb. een dag rond dierenwelzijn waar iedere deelnemer vooraf de opdracht krijgt om er eens over na te denken zodat die dag concrete ideeën kunnen worden uitgewisseld. Sonia is van mening dat de deelnemers aan deze vormingen mensen moeten zijn die echt een bijdrage kunnen leveren zodat een win-win situatie wordt verzekerd. Sonia haalt ook aan dat de Federatie vaak op reis gaat (Duitsland, Noorwegen). Hierover is zij van mening dat er hier nog zoveel van elkaar geleerd kan worden dat de Federatie daarop de eerste prioriteit zou moeten zetten.

Daarnaast ziet zij de Federatie taken uitvoeren als:

- Uitwisseling van dieren → hierin ondersteunen, waar, bij welke boerderijen, ...
- Problemen op de kinderboerderij vb. mest → op gang brengen van een community of practice rond deze thema's

Momenteel legt Tivoli zelf ook geen contact met de Federatie bij bijvoorbeeld vragen omdat zij niet weet wie momenteel allemaal de Federatie is en wie welke taken op zich neemt. Voor Tivoli moet er meer samenwerking komen, zij staan dan ook open om kinderboerderijen te ontvangen en zo een rondleiding te kunnen geven, ervaringen te kunnen delen, en zo van elkaar te kunnen leren.

Sonia geeft aan dat "boer op toer" momenteel meer de taak van de Federatie uitvoert. Pime heeft hier een medewerker voor in dienst om kinderboerderijen samen te brengen. Dit is echt wat het moet zijn. Kinderboerderijen kwamen bij hen langs om te leren over afval en zij gingen vervolgens leren bij andere kinderboerderijen. Debatteren de voormiddag rond een educatief thema en vervolgens in de namiddag vind een rondleiding op de kinderboerderij plaats.

Zij heeft niet het gevoel dat als een thema op verschillende kinderboerderijen wordt geïmplementeerd dat hier telkens het warm water opnieuw wordt uitgevonden, daar het om een andere omgeving en vaak een andere doelgroep gaat. Samen materialen opstellen is voor haar dan ook geen meerwaarde. Liever kennisdeling in de vorm van ideeën. Voor de website ziet zij het zeker een meerwaarde dat leuke spellen/opdrachten worden gedeeld.

Wat heeft u momenteel aan de Federatie?

Niet veel

Op welk aspect kan de Federatie volgens u ondersteuning bieden?

Educatief vlak → hebben hier weinig nood aan

Praktische zaken en regelgeving → Eerder problemen zoals wat met de allerkleinsten die nog pampers dragen maar toch op workshop komen, wat met vrijwilligersvergoedingen, wat met mest, dierenwelzijn hoe werken kinderboerderijen dit uit, ...

Welke obstakels ziet u hierin?

Planning van de vorming moet passen in eigen planning van de kinderboerderij. Vastgestelde data kan beter met doodle gezocht worden naar meest geschikte datum (datum met meeste respons wordt dan gekozen).

Tivoli is gebonden aan thema's die soms al een jaar op voorhand vastliggen waardoor ze niet kunnen deelnemen. Een jaarplan van de vormingen van de Federatie zou dan ook beter haalbaar zijn.

Is de Federatie zichtbaar genoeg?

Nee, ze moeten gemakkelijk bereikbaar zijn en moeten weten wie je moet aanspreken. Zij kennen de nieuwe medewerkers van de Federatie niet en weten dus ook niet wie ze voor wat mogen aanspreken, wat mogen ze verwachten, wie staat voor wat → hierin moet duidelijkheid geschept worden. Ook voor vormingen, weten zij dus niet wie ze op de locatie moeten zoeken en hadden bv. bij de vorming van insecten ook geen gsm nummer ter beschikking (stond niet in communicatie).

Sonia is tevreden dat er aan de Federatie gewerkt wordt, want ze rekent er eigenlijk wel op maar er is weinig steun.

4.4.5 VERSLAG INTERVIEW DE ZEVENTORENTJES - 01/04/2015

4.4.5.1 ACHTERGRONDGEGEVENS

Naam: Yan Verschuere
Naam kinderboerderij: De Zeventorentjes
Adres: Canadaring 41, 8310 Assebroek
Telefoon: 050 34 40 43

4.4.5.2 OPENINGSVRAAG

Deze kinderboerderij heeft zijn oorsprong begin 1302, het was toen één van de tuinen van een edele uit Brugge. In 1978 heeft het Stad Brugge de gronden waar de kinderboerderij gelegen is opgekocht met de bedoeling om ze een andere bestemming te geven. Door de aanwezige gebouwen hebben ze eerst besloten om er tijdelijk een kinderboerderij mee op te starten. Vanaf het begin was het een groot succes zodat Stad Brugge besloot de site als kinderboerderij te behouden.

De kinderboerderij is dus nog steeds eigendom van Stad Brugge en de werking ervan gebeurt door drie technisch educatieve medewerkers met een werkervaring tussen de 1,5 en 32 jaar. Deze groep van medewerkers heeft één educatieve hoofdverantwoordelijke die ook instaat voor de educatieve projecten in het Natuurcentrum te Beisbroek. Dit team staat in voor enerzijds de administratie (opvolging van de dieren, facturatie scholen, deelnemers aantallen, ...) en anderzijds voor het ontwerpen, vernieuwen en uitwerken van de educatieve projecten.

De kinderboerderij maakt geen gebruik van vrijwilligers. Enkel tijdens de jaarlijkse schaapscheerdag kunnen ze beroep doen op een team van vrijwilligers dat de specifieke demonstraties (spinnen, weven, breien, vilten) betreffende het scheren van schapen geeft.

4.4.5.3 KERNVRAAG 1: EDUCATIEVE PROJECTEN

De kinderboerderij is op vlak van educatieve projecten fier op zijn goed uitgebouwde maandthema's (die men kan verkrijgen in een brochure) zoals maïs, bieten binnenhalen, dieren op stal, zaaïen en snoepen uit de moestuin Deze thema's staan er al 20 jaar, maar de thema's worden steeds geëvalueerd, vernieuwd, verfijnd en/of uitgebreid. Binnen deze thema's zijn er activiteiten als brood bakken, kaas maken, boerderijwerk... . Elke medewerker geeft aan welke vernieuwing of verbetering kan doorgevoerd worden. In team wordt bekeken naar de praktische uitvoering ervan.

Er is een goede samenwerking met de kinderboerderij in Torhout. Het delen van educatief materiaal gebeurt vooral door het volgen van schoollessen bij elkaar. Thema's worden gedeeld, maar kregen afhankelijk van de eigenheid en prioriteit van de desbetreffende kinderboerderij hun specifieke invulling bij voorbeeld hoe gaan wij kuikens vastnemen t.o.v. het herkennen van soorten kippenrassen. De prioriteit bij deze kinderboerderij is de kinderen hun schrik laten overwinnen, het omgaan met en het respect voor de dieren. Het team van educatieve medewerkers geeft aan dat ze het belangrijk vindt om de inhoud van de thema's te koppelen aan de eindtermen van onderwijs. De kwaliteit hiervan wordt met behulp van een enquête bevraagd bij de begeleidende leerkrachten. Binnen de educatieve projecten wordt een onderscheid gemaakt op basis van leeftijd: vanaf de derde kleuterklas t.e.m. het 1ste jaar secundair onderwijs.

4.4.5.4 KERNVRAAG 2: OPLEIDINGEN

De educatieve medewerkers moeten minstens over een diploma technisch secundair onderwijs beschikken. Dit wordt vooropgesteld door Stad Brugge. Het team verrijkt haar kennis door over bepaalde thema's te lezen en te experimenteren. Kennis binnen het team wordt steeds gedeeld door het volgen van elkaars lesmomenten. Af en toe volgen ze specifieke vormingen gerelateerd aan bepaalde activiteiten zoals omgaan met bijen. Wel geeft het team aan dat ze zoveel als mogelijk (als het in hun interesseveld ligt) proberen deel te nemen aan studiedagen ingericht door Stad Brugge, de provincie en de Federatie voor kinderboerderijen. Er is een nood aan kennis van hoe ze de vrije bezoekers kunnen informeren, zonder dat daar vandalisme of diefstal mee gepaard gaat. Maar ook coaching betreffende didactische aanpak zou voor hen zeker een meerwaarde kunnen betekenen.

De groendienst van de Stad Brugge zal de paden van de kinderboerderij heraanleggen. Hierdoor willen ze de vrije bezoekers beter begeleiden, het zou dan voor het educatieve team ook leuk zijn om de vrije bezoeker op gepaste wijze te kunnen informeren. Wat betreft impact op de omgeving kan de kinderboerderij als een gevestigde waarde worden aanzien: de steeds talrijke bezoekers van dit domein zorgen dat Stad Brugge deze site zeker als waardevol blijft aanzien. Tijdens de lesvrije periodes kent de kinderboerderij heel wat piekmomenten, met vandalisme en diefstal als gevolg. Het team van educatieve medewerkers is zich bewust van de logistieke inspanningen van de Stad en is daar dankbaar voor want het stelt hen in staat zich volledig te concentreren op het educatieve luik.

4.4.5.5 KERNVRAAG 3: FEDERATIE

Binnen het team is er één contactpersoon voor de Federatie. De huidige studiedagen kaasmaken voor dummy's (voor een team met heel wat ervaring), alsook insecten eten (een mentale brug te ver) lagen niet meteen in hun interesseveld. Deze persoon probeert ook steeds aanwezig te zijn op de algemene vergadering, het bezoeken van de gastkinderboerderij vinden ze een enorme meerwaarde. De studiedagen uit het verleden (kaas maken, stalinrichting, maken van een wilgenhut en duurzaamheid) blijven toch op een positieve manier bij. Enkele suggesties voor vormingen zijn: waar men bepaalde producten kan aankopen en het organiseren van boerderijbezoeken bij andere kinderboerderijen. De Federatie zou ook een meerwaarde kunnen betekenen wat betreft de aanvraag van uitzonderingsmaatregelen voor kinderboerderijen i.v.m. bepaalde regelgevingen van VLM, mestbank en FAVV. Andere interessante vormingen kunnen gaan over het geven van tips over hoe met bepaalde epidemieën (vogelgriep, mond en klauwzeer ...) omgegaan moet worden.

Wat betreft de zichtbaarheid van de Federatie heeft het team toch aan dat er nog heel wat werk aan de winkel is. De contacten met de West-Vlaamse provincie en INAGRO zijn beter dan deze met de Federatie van kinderboerderijen. Een nood aan een "dag van de kinderboerderij" is er niet. Activiteiten zodat boerderijen elkaar beter leren kennen vinden ze de belangrijkste meerwaarde.

4.4.6 VERSLAG INTERVIEW KINDERBOERDERIJ VAN JETTE – 07/04/2015

4.4.6.1 ACHTERGRONDGEGEVENS

Naam: John Doulié

Naam kinderboerderij: Kinderboerderij van Jette

Adres: Kleine Sint-Annastraat 172, 1090 Jette

Website: www.kinderboerderijvanjette.be

4.4.6.2 KERNVRAAG 1: EDUCATIEVE PROJECTEN

De globale missie van de kinderboerderij is het sensibiliseren van kinderen tussen de 4 en 12 jaar over het behoud van de natuurlijke omgeving. Om dit te doen gebruiken ze het boerderijleven en het contact met de boerderijdieren als vertrekpunt. Er wordt hard gewerkt rond het agriculterele patrimonium om de rol en de context van de landbouw in het denken van stadskinderen te integreren. Verder wordt er veel gewerkt rond duurzame voeding, met de kinderboerderij als vertrekpunt van onze voedingsketen. Het doel daarvan is de kinderen er zich bewust van maken dat een gezonde en duurzame voeding nodig, met lokale en seizoensgebonden producten nodig is. De moeilijkheidsgraad van de pedagogische boodschap wordt aangepast aan de leeftijd van de kinderen. Ook oude, artisanale technieken worden behandeld.

4.4.6.3 KERNVRAAG 2: OPLEIDINGEN

Over het algemeen ontwikkelen de medewerkers van de kinderboerderij zich door van elkaar te leren. Vijf van de zes medewerkers hun opleiding situeert zich in animatie of sociale wetenschappen. Eén medewerker is landschapsarchitect, en heeft daarover veel kennis die hij kan doorgeven, maar hij volgt wel een cursus als animator.

Nieuwe medewerkers worden gerekruteerd uit het publiek dat al jaren op de kinderboerderij rondloopt. Daardoor kennen ze de manier van werken op de kinderboerderij en hebben ze een affectieve band met de kinderboerderij en haar werking. Ze worden in de eerste weken wel bijgestaan door meer ervaren medewerkers. Ze begeleiden ook steeds per tweeën een groep kinderen zodat er interactie kan ontstaan tussen de medewerkers zodat ze op die manier van elkaar kunnen leren.

De coördinator en de medewerkers van de kinderboerderij van Jette staan open voor het volgen van bijkomende opleidingen, maar het ontbreekt de coördinator aan tijd om er naar op zoek te gaan. De opleidingen die hen worden aangeboden kunnen ofwel als socio-cultureel ofwel als animatie gecatalogeerd worden. Het is dus heel moeilijk om opleidingen te vinden die op maat zijn van de kinderboerderij en die dus de moeite zijn om tijd aan te besteden.

Het belangrijkste pedagogisch materiaal is de kinderboerderij zelf. De medewerkers willen vermijden dat de kinderen in een schoolse situatie leren. Daarom wordt steeds vanuit de ervaringen die kinderen opdoen op de kinderboerderij vertrokken om hen iets bij te leren. Het bijleren wordt dus inductief benaderd.

4.4.6.4 KERNVRAAG 3: FEDERATIE

De kinderboerderij van Jette ziet de Federatie als een overkoepelende organisatie die de kinderboerderijen als groep vertegenwoordigt naar de buitenwereld. Verder zou de Federatie ook vormingen en/of contactmomenten kunnen organiseren. Aangezien tijdsgebrek een constante factor is gaat hun voorkeur uit naar gerichte bijeenkomsten rond concrete onderwerpen. Zo zijn ze geïnteresseerd om eens af te spreken met een

aantal stadsboerderijen om met elkaar ervaringen uit te wisselen (divers publiek, vandalisme, contact met omgeving, zelfde mogelijkheden en beperkingen ...) Een andere rol voor de Federatie is het verbeteren van het contact tussen de Waalse en Vlaamse Federaties en hun leden.

4.4.6.5 AANVULLENDE INFORMATIE

De Kinderboerderij van Jette wil graag in het licht zetten dat zij heel veel aanvragen hebben voor hun vakantiestages, maar dat ze elke keer heel veel kinderen moeten weigeren. Als ze meer middelen ter beschikking zouden hebben zouden ze meer kinderen kunnen opvangen. Er is dus nood aan een overkoepelend beleid voor gelijkaardige boerderijen of natuurcentra in Brussel en omgeving.

5 RESULTATEN

5.1 ONDERZOEKSVRAAG 1: WELKE KENMERKEN MAKEN HET MOGELIJK KINDERBOERDERIJEN TE GROEPEREN ZODAT ZE VAN ELKAAR KUNNEN LEREN?

Om de Federatie de mogelijkheid te geven om de kinderboerderijen te groeperen, verwijzen we hen naar het excelbestand dat meegeleverd werd op de dvd. Dit bestand bevat de verzamelde data uit de vragenlijst.

Hieronder beschrijven we op welke kenmerken de kinderboerderijen gegroepeerd kunnen worden. We bouwen dit op volgens de structuur die we hebben gehanteerd in het excelbestand.

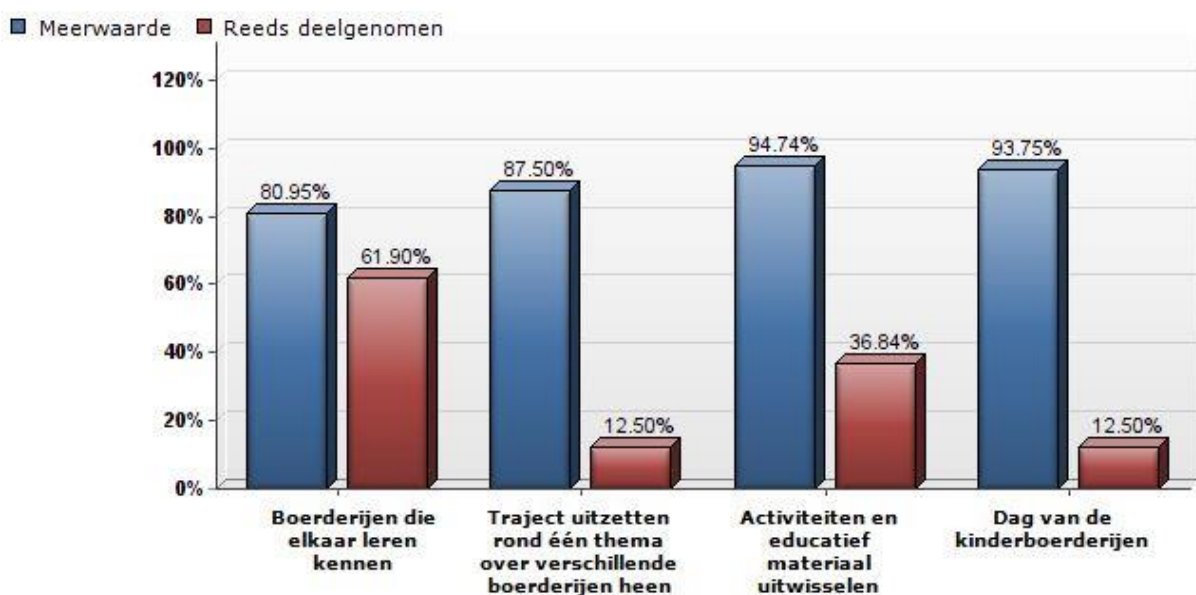
- Contactgegevens
 - Provincie
- Organisatiegegevens
 - Hoofddoel van de kinderboerderijen al dan niet educatief
 - Beleidsniveau
 - Venoetschapsvorm
 - Drink-, eetfaciliteiten en overnachtingen
 - Taken vrijwilligers
- Bezoekersgegevens
 - Geschatte bezoekersaantal
 - Doelgroepen (leeftijd en school/vereniging/vrije bezoeker)
- Educatie
 - Opleidingsnoden en vormingen
- Educatieve projecten
 - Doelgroep educatieve projecten
 - Methodiek educatieve projecten

5.2 ONDERZOEKSVRAAG 2: HOE KAN DE FEDERATIE KINDERBOERDERIJEN ONDERSTEUNEN OP EDUCATIEF VLAK?

5.2.1 WELKE (EDUCATIEVE) NODEN ERVAREN DE KINDERBOERDERIJEN IN VLAANDEREN EN BRUSSEL?

5.2.1.1 ANTWOORDEN VANUIT DE VRAGENLIJST

- Er blijken toch heel wat onopgeloste vragen aanwezig te zijn bij de kinderboerderijen. Vooral op het vlak van wetgeving en subsidies, worden de kinderboerderijen vaak in het ongewisse gelaten.
- Elke kinderboerderij geeft aan bereid te zijn om vormingen te volgen. De inhoud waarover men graag meer te weten zou komen, varieert enorm. Dit gaat van de wetgeving en ICT-vaardigheden tot teambuilding en pedagogische principes.
- Er blijken toch heel wat vragen met betrekking tot educatie te zijn bij de kinderboerderijen. Pijnpunten die naar boven komen zijn de effectiviteit en sturing van activiteiten, alsook de mogelijke methoden waarvan gebruik kan gemaakt worden.
- Er is een duidelijke algemene nieuwsgierigheid naar de manier waarop andere kinderboerderijen projecten opzetten en vormgeven. Er is dus een nood aan een netwerk tussen de kinderboerderijen, waarin kennis kan worden gedeeld.
- Het overgrote deel van de kinderboerderijen ziet de geplande initiatieven van de Federatie als een meerwaarde (zie figuur 11).

Figuur 11: Reactie kinderboerderijen op initiatieven van de Federatie

5.2.1.2 ANTWOORDEN VANUIT DE INTERVIEWS

- Een educatieve nood die door de verantwoordelijken van de kinderboerderijen vermeld wordt, is het ontbreken van specifieke vormingen tot medewerker van een kinderboerderij. Kinderboerderijen ervaren dat de aangeboden vormingen gericht zijn op het socio-cultureel werk of op animatie, maar zelden worden opleidingen gevonden die beantwoorden aan de specifieke noden van de medewerkers van een kinderboerderij.
- Ook geeft elke kinderboerderij aan dat ze de nood ervaren om meer in contact te

komen met andere kinderboerderijen om de kans te krijgen van elkaar te kunnen leren.

- Praktische noden waar de kinderboerderijen mee zitten, zijn: hoe omgaan met vandalisme, hoe reageren op klachten van burens na overlast, hoe omgaan met regelgeving rond mest, wat met dierenwelzijn?
- De verantwoordelijken van de kinderboerderijen geven aan dat ze nood hebben aan een Federatie die om contacten tussen de kinderboerderijen faciliteert. Ook wordt van de Federatie verwacht dat ze meer zichtbaar aanwezig is en dat duidelijk wordt wie in de Federatie zetelt, wat hun functie is, wat die functie inhoudt en wie waarvoor aangesproken kan worden.
- Verder is er nood aan een Federatie die fungeert als tussenpersoon voor het uitwisselen van dieren.
- Andere noden die opgesomd worden door de verantwoordelijken zijn: het organiseren van specifieke vormingen, het adviseren bij regelgeving rond bijvoorbeeld mest, hoe omgaan met epidemieën e.d.

5.2.2 HOE PAKKEN KINDERBOERDERIJEN EDUCATIEVE PROJECTEN AAN?

Een aantal kinderboerderijen doet enkel beroep op de eigen medewerkers om pedagogische projecten te ontwikkelen. Op elke kinderboerderij worden de projecten in vraag gesteld. Dit gebeurt niet door middel van systematische evaluaties, maar wel wanneer bezoekers of medewerkers ervaren en aangeven dat (een onderdeel van) een project niet voldoet.

Op sommige kinderboerderijen worden er vaste overlegmomenten ingelast, op andere kinderboerderijen niet. Op één kinderboerderij is het ontwikkelen van pedagogische projecten in handen van natuurgidsen die opgeleid zijn bij Natuurpunt. De verantwoordelijke van de kinderboerderij coördineert de gidsen die verder autonoom werken. Zij ontwikkelen zelf het spellen, werkblaadjes, infobrochures en andere materialen die allemaal in verband gebracht worden met de eindtermen. Deze kinderboerderij krijgt dan ook veel aanvragen van scholen. Naast het koppelen van het materiaal aan de eindtermen komt deze kinderboerderij de scholen ook tegemoet door het inrichten van klasjes waar de kinderen spelenderwijs leren.

Andere kinderboerderijen hebben geen draaiboeken of werkbundels. De verklaringen hiervoor zijn gelijklopend: men wil de nadruk leggen op het spelenderwijs leren, men wil zo ver als mogelijk wegblijven van de dagelijkse schoolpraktijken om de kinderen zoveel mogelijk de kans te geven ervaringsgericht te leren. Om het aanbod van de projecten aan te passen aan de doelgroepen wordt er beroep gedaan op de ervaring van de begeleiders of worden de projecten aan de eindtermen gelinkt. Er gebeurt momenteel nog veel op het gevoel.

Op twee kinderboerderijen wordt wel nagedacht over het opstellen van draaiboeken of bundels waarin een project beschreven staat zodat de evaluatie ervan iets makkelijker wordt of om de bundels beschikbaar te stellen voor scholen zodat de leerkrachten er zelf mee aan de slag kunnen.

De medewerkers die belast zijn met het ontwerpen en ontwikkelen van de pedagogische projecten hebben daar vaak geen specifieke opleiding voor gekregen. In de meeste kinderboerderijen krijgen de medewerkers de tijd en de ruimte om te groeien en te leren uit opgedane ervaringen en uit overleg met collega's.

5.3 ONDERZOEKSVRAAG 3: VOOR WELKE UITDAGINGEN EN CONCRETE ACTIES STAAT DE FEDERATIE OM TE EVOLUEREN NAAR EEN PROFESSIONELERE ORGANISATIE?

In het kader van onderzoeksdoelstelling 3 en als resultaat van ons onderzoek willen we de Federatie enkele adviezen geven, een aantal concrete acties die ze kunnen ondernemen in hun professionaliseringsproces. Om structuur te brengen in de adviezen, ordenen we ze aan de hand van de onderzoeksvragen.

5.3.1 ONDERZOEKSVRAAG 1: WELKE KENMERKEN MAKEN HET MOGELIJK KINDERBOERDERIJEN TE GROEPEREN ZODAT ZE VAN ELKAAR KUNNEN LEREN?

Zoals eerder aangehaald adviseren we de Federatie om een lerende organisatie te worden. Collectief leren is daarin onmisbaar. Vandaar ook ons streven naar het verbinden van de individuele kinderboerderijen met dezelfde kenmerken. We adviseren de Federatie om kinderboerderijen met gelijkaardige kenmerken samen te brengen zodat ze van elkaar kunnen leren.

5.3.2 ONDERZOEKSVRAAG 2: HOE KAN DE FEDERATIE KINDERBOERDERIJEN ONDERSTEUNEN OP EDUCATIEF VLAK?

Uit de literatuur haalden we wat dit betreft al enkele belangrijke richtlijnen (Hauben & Van Goolen, 2011), namelijk het belang van het verder blijven ontwikkelen van didactische kwaliteiten en het aanbieden van didactische ondersteuning. Ook de professionalisering van landbouweducatie werd op basis van hun onderzoek als belangrijke aanbeveling geformuleerd.

Tijdens vormingen moet de nodige tijd en ruimte voorzien worden voor de kinderboerderijen om elkaar te leren kennen en informatie uit te wisselen, zowel formeel als informeel. Uit de interviews met de kinderboerderijen blijkt namelijk dat ze wel degelijk vragende partij zijn om deze contacten te leggen. Het organiseren van een teambuilding voor de leden van de Federatie kan in deze op termijn ook een meerwaarde bieden.

In onze toolbox hebben we enkele tools voorzien die de Federatie kunnen helpen bij het uitbouwen van een strategie om tegemoet te komen aan de educatieve noden bij de kinderboerderijen en om een professionaliseringsbeleid uit te werken. We denken hierbij aan de tools rond het bevragen van educatieve noden, het organiseren van opleidingen en educatieve projecten. Weliswaar raden we aan om ook de tools rond communicatie en zelfevaluatie hierin mee te nemen.

Uit de interviews met de verantwoordelijken van de kinderboerderijen blijkt dat enkele kinderboerderijen die veel scholen ontvangen hun pedagogische projecten gelinkt hebben aan de eindtermen. De Federatie kan andere kinderboerderijen die scholen tot hun doelgroep hebben adviseren hetzelfde te doen. Ze kunnen de kinderboerderijen de weg wijzen naar deze eindtermen en ondersteunen om ze te interpreteren en implementeren. Dit zorgt voor een win-win situatie waarbij de scholen hun uitstap makkelijker kunnen linken aan de eindtermen en dus mogelijks sneller een bezoekje brengen aan de kinderboerderij.

De Federatie zou het aanbod van vormingen die betrekking kunnen hebben op kinderboerderijen en georganiseerd worden door andere organisaties (PIME, LNE, de Vroente, Inagro...) kunnen centraliseren om het eigen aanbod daar op af te stemmen en om een duidelijk overzicht aan de kinderboerderijen te presenteren. Op die manier wordt het voor de kinderboerderijen gemakkelijker uit een groot algemeen aanbod specifieke

vormingen te kiezen.

Kinderboerderijen geven aan dat tijdsgebrek een struikelblok is bij het volgen van vormingen. Daarom adviseren we de Federatie om vormingen te organiseren die de moeite waard zijn om tijd in te investeren.

In de interviews geven enkele verantwoordelijken van kinderboerderijen aan dat een dergelijke vormingsdag uit twee delen zou moeten bestaan: een deel met specifieke onderwerpen (mest, uitwisseling van dieren, vandalisme, pedagogische projecten, vrijwilligers...) en een tweede deel waar ruimte is voor het leggen van contacten zodat een netwerk kan ontstaan. Uit de vragenlijst en de interviews kwamen specifieke onderwerpen naar voor.

Een tweede manier om tegemoet te komen aan tijdsgebrek bij kinderboerderijen is om de informatie uit de vormingen beschikbaar te stellen op de website, zodat deze daar te allen tijde kunnen geraadpleegd worden. Ook een wisselende locatie en tijdstippen wordt door de kinderboerderijen zelf als oplossing voor het tijdsprobleem aangehaald.

Uit de interviews bleek ook dat kinderboerderijen die voornamelijk op het educatieve aspect gericht zijn, ondervinden dat er piekmomenten zijn wat het aantal bezoekers betreft. Zij vragen om vormingen dan ook zoveel mogelijk in de 'rustige' momenten (de wintermaanden) te organiseren.

Een andere vorm van elkaar te kunnen leren is het uitwisselen van educatieve medewerkers. Wanneer een medewerker van de ene kinderboerderij, een educatief project van een andere kinderboerderij volgt, kan deze hier veel uit leren.

Communicatie is en blijft fundamenteel: een duidelijke aankondiging voldoende op voorhand zodat de kinderboerderijen de tijd hebben om hierop te anticiperen. Eventueel kunnen wat sfeerbeelden van de vorming via Facebook gedeeld worden, om andere kinderboerderijen warm te maken voor volgende vormingen.

De website moet voortdurend worden onderhouden om actueel te blijven en zo aantrekkelijk te blijven voor de kinderboerderijen en de bezoekers.

We raden medewerkers van de Federatie aan om de educatieve projecten van de eigen kinderboerderij te delen en zo andere kinderboerderijen te overtuigen van de win-win situatie die gecreëerd kan worden door het uitwisselen van educatieve materialen.

Naast de website is het belangrijk dat ook de Facebookpagina nieuw leven wordt ingeblazen door bijvoorbeeld activiteiten te posten, informatie te delen met betrekking tot vormingen... Nieuwe educatieve materialen op de website kunnen via Facebook in de spotlight worden gezet.

5.3.3 ONDERZOEKSVRAAG 3: VOOR WELKE UITDAGINGEN EN CONCRETE ACTIES STAAT DE FEDERATIE OM TE EVOLUEREN NAAR EEN PROFESSIONELERE ORGANISATIE?

Het is belangrijk dat jaarlijks in een meeting met Raad van Bestuur de missie, visie, strategie, het meerjarenplan en het jaarplan actueel worden gehouden. Op deze manier krijgt men zicht op eventuele nieuwe noden.

We adviseren de Federatie om de huidige taakverdeling intern te bespreken en de taken te herverdelen o.b.v. de bijgeleverde matrix. Op die manier wordt het voor elke medewerker van de Federatie duidelijk wie welke taken dient uit te voeren.

Daarnaast wordt de taakverdeling best ook formeel herbekeken wanneer een nieuwe medewerker bij de Federatie aansluit. Daardoor worden de taken en verwachtingen geëxpliciteerd.

Om ervoor te zorgen dat de kinderboerderijen een goed beeld krijgen van het functioneren van de Federatie is het nuttig de taakverdeling openbaar te maken op de website van de Federatie. Dit kan de kinderboerderijen helpen in het zoeken naar de juiste persoon voor het beantwoorden van een bepaalde vraag of helpen oplossen van een bepaald probleem.

We raden de Federatie aan om voldoende aandacht te besteden aan kwaliteitszorg en zelfevaluatie. De tools 'Kwaliteitszorg' en 'Zelfevaluatie' uit de toolbox kunnen hierin een handig hulpmiddel zijn.

We willen de medewerkers van de Federatie er op attent maken dat bij verandering weerstand kan ontstaan. Het is belangrijk dat zij dit herkennen, erkennen en hierop inspelen. Hiervoor kunnen ze gebruik maken van de tool 'Omgaan met weerstand' in de toolbox.

We raden de Federatie aan om ook andere kinderboerderijen over de streep te trekken door hen te laten zien welke voordelen er kunnen verbonden zijn aan een samenwerking met de Federatie. Naamsbekendheid en reclame zijn hier voorbeelden van, maar ook de kennisuitwisseling, via de website, die later aan bod komt, biedt zeker een meerwaarde.

De Federatie zal het nodige moeten doen om haar website te promoten. Dit kan door flyers te maken en te verspreiden bij de kinderboerderijen, zodat zij deze dan weer aan hun bezoekers kunnen bezorgen. Ook Facebook, e-mail, websites van andere organisaties kunnen gebruikt worden om de eigen website in de kijker te zetten.

Uit de interviews met de verantwoordelijken van de kinderboerderijen is gebleken dat zij ook een platform zoeken om dieren en materialen, uit te wisselen. Facebook zou in deze ook een goed hulpmiddel kunnen zijn. Ook hier wijzen we op het belang van een regelmatig onderhoud: blijf de stakeholders prikkelen!

We stellen ook voor dat de Federatie het aantal boerderijbezoeken, op korte termijn, opdrijft. Daar kan ze zichzelf en hun huidige taken toelichten. Ook de missie kan hier in een vertrouwelijke sfeer besproken worden. Dit kunnen leermomenten zijn voor de Federatie, in aanvulling van de resultaten van dit onderzoek.

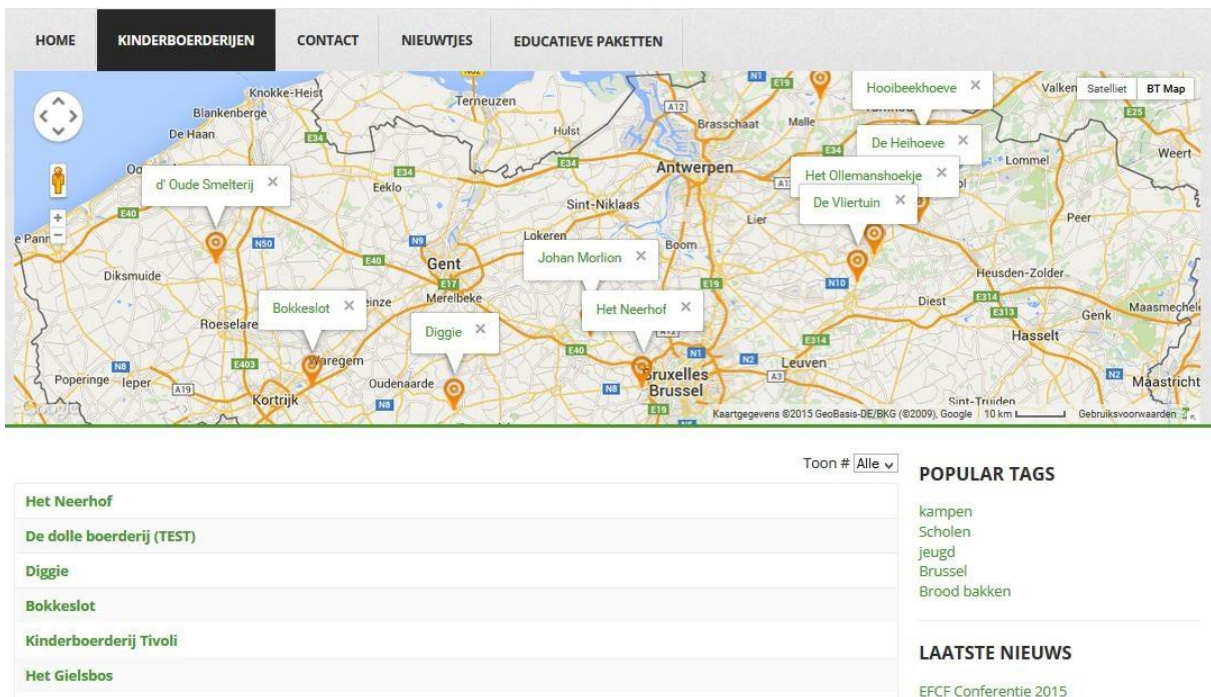
Daarenboven kan de organisatie van een 'Dag van de Kinderboerderij' naamsbekendheid in de hand werken. Ook voor dit initiatief is het belangrijk dat de Federatie een duidelijk projectplan uitwerkt dat een weergave vormt van de concrete verwachtingen van deze dag. Wanneer deze basis gelegd is, kan er een duidelijk plan van aanpak opgesteld worden waarin ook de taakverdeling naar boven komt. Bij de opstart van elk project is het immers belangrijk om een gestructureerde aanpak te hanteren.

Tot slot raden we de Federatie aan een gezamenlijk cloudservice aan te maken en hier de materialen uit dit project te verzamelen. Daarnaast kan deze omgeving gebruikt worden om samen te werken.

5.4 ONTWIKKELDOELSTELLING 1: WEBSITE

De website is te bezoeken via: www.kinderboerderijen.com

Hierbij een impressie van de website.

Figuur 12: Printscren van de website

5.5.1 ALMANAK

'Almanak' werkjaar Federatie van kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen voor Vlaanderen en Brussel

Opbouw van de cyclus

Deze cyclus start met het opstellen van een missie, visie en strategie. Daaruit wordt een meerjarenplan afgeleid. Vervolgens worden de opleidingsnoden bepaald, o.a. door het bevragen van de kinderboerderijen. Daarna wordt een jaarplan opgesteld, met focus op de juiste doelen i.f.v. de opleidingsnoden. Gedurende het jaar worden minstens drie vormingen georganiseerd. Tegen het einde van het werkjaar wordt een evaluatie gehouden i.f.v. het jaarverslag voor de Algemene Vergadering en de Raad van Bestuur. Gedurende het hele jaar moet elk deel van de cyclus onderhevig zijn aan kwaliteitszorg, door minder van o.a. zelfevaluatie. Deze cyclus geldt voor een volledig werkjaar.

Figuur 13: Tool Almanak "opbouw van de cyclus"

Template 'Almanak' 2015

juni	<ul style="list-style-type: none"> • Projectverslag 'De boer op' <ul style="list-style-type: none"> - Doornemen eindverslag en toolbox - Bepalen prioriteiten - Opstellen halfjaarplan 2015 (doelstellingen o.b.v. projectverslag) - Opstellen jaarplan 2016 (doelstellingen o.b.v. projectverslag)
juli	<ul style="list-style-type: none"> • Opvolgen doelstellingen halfjaarplan 2015
augustus	<ul style="list-style-type: none"> • Opvolgen doelstellingen halfjaarplan 2015 • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden + contactgegevens controleren - Facebookpagina opvolgen - Data en onderwerpen externe vormingen (andere instanties)
september	<ul style="list-style-type: none"> • Europese federatie
oktober	<ul style="list-style-type: none"> • Opvolgen doelstellingen halfjaarplan 2015 • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden + contactgegevens controleren - Facebookpagina opvolgen - Data en onderwerpen externe vormingen (andere instanties)
november	<ul style="list-style-type: none"> • Geven van vorming • Leden bevragen naar nieuwe noden • Opvolgen doelstellingen halfjaarplan 2015 • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden - Facebookpagina opvolgen (foto's vorming, feedback na vorming)
december	<ul style="list-style-type: none"> • Opvolgen doelstellingen halfjaarplan • Missie/visie/strategie: <ul style="list-style-type: none"> - Moet de missie/visie aangepast worden? - Zijn de doelen van het meerjarenplan nog relevant/haalbaar? - Zijn de taken goed verdeeld? • Jaarplan <ul style="list-style-type: none"> - Bepalen focus doelen komende jaar (integreren jaarplan 2016 o.b.v. projectverslag)

Figuur 14: Tool Almanak "Template" 2015

Template 'Almanak' volledig werkjaar

januari	<ul style="list-style-type: none"> • Leden bevragen naar nieuwe noden • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden + contactgegevens controleren - Facebookpagina opvolgen(foto's vorming, feedback na vorming) • Leden informeren: <ul style="list-style-type: none"> - Data en onderwerpen eigen vormingen - Data en onderwerpen externe vormingen (andere instanties) - Jaarplan met o.a. focus op bepaalde doelen • Geven Van vorming 1
februari	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie jaar i.f.v. jaarverslag voor AV en RvB
maart	START WERKJAAR FEDERATIE
	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden + contactgegevens controleren - Facebookpagina opvolgen (foto's vorming, feedback na vorming) • Geven van vorming 2 • Europese federatie • AV en RvB
april	
mei	<ul style="list-style-type: none"> • Leden bevragen naar nieuwe noden
juni	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden + contactgegevens controleren - Facebookpagina opvolgen (foto's vorming, feedback na vorming)
juli	
augustus	
september	<ul style="list-style-type: none"> • Europese federatie
oktober	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden + contactgegevens controleren - Facebookpagina opvolgen - Data en onderwerpen externe vormingen (andere instanties)
november	<ul style="list-style-type: none"> • Geven van vorming 3 • Leden bevragen naar nieuwe noden • Coördinatie en communicatie: <ul style="list-style-type: none"> - Website up-to-date houden - Facebookpagina opvolgen (foto's vorming, feedback na vorming)
december	<ul style="list-style-type: none"> • Missie/visie/strategie: <ul style="list-style-type: none"> - Moet de missie/visie aangepast worden? - Zijn de doelen van het meerjarenplan nog relevant/haalbaar? - Zijn de taken goed verdeeld? • Jaarplan <ul style="list-style-type: none"> - Bepalen focus doelen komende jaar • Evaluatie opvolging IP-project 'De boer op'

Figuur 15: Tool Almanak "Template" volledig werkjaar

Één van onze doelstellingen is om aan te geven welke uitdagingen de Federatie moet aangaan om te kunnen evolueren naar een professionelere organisatie. Bij de realisatie van dit doel hadden we ervoor kunnen kiezen om de Federatie met de adviezen, geformuleerd in onze conclusie en discussie, aan de slag te laten gaan. We willen hen echter meer meegeven dan enkel onze adviezen en we willen hen op weg helpen met onze adviezen door hen praktisch tools mee te geven zodat zij geen tijd verliezen met het opzoeken van achtergrondinformatie, praktische middelen die ze kunnen gebruiken enz.

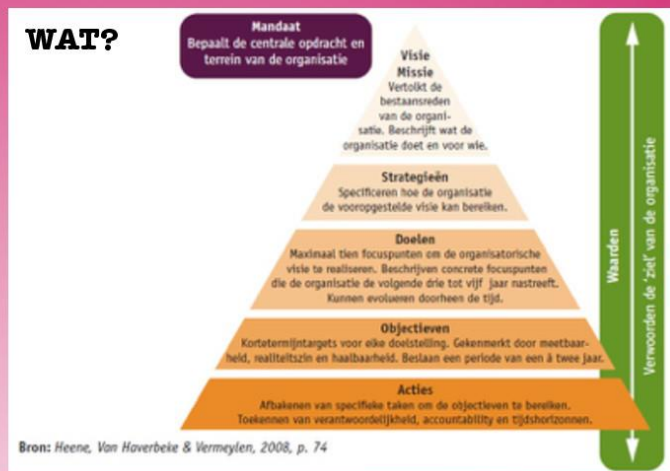
Bij de ontwikkeling van de toolbox zijn we vertrokken vanuit onze adviezen en hebben we gekeken naar wat de Federatie nodig heeft om verder te professionaliseren. We hebben er dan ook voor gekozen om een 'Almanak' te ontwikkelen: een verbeter- en ontwikkelcyclus die haar zal helpen om te groeien als professionele organisatie.

In deze 'Almanak' zit, naast deze ontwikkelcyclus, een kalender met aanduiding van de momenten waarop de verschillende zaken zouden moeten worden behandeld. Dit kan de Federatie de komende jaren structuur bieden in de uit te voeren taken. We geven hen ook toegang tot de originele documenten zodat zij deze naar hartenlust verder kunnen ontwikkelen of zaken kunnen bijsturen.

Samen naar 1 doel

WAT?

WAAROM?

Als organisatie wil je **verbeteren en groeien** in wie je bent en wat je doet. Zonder een duidelijke **richting** en haalbare **doelen** die nagestreefd kunnen worden, weet je niet welke acties je moet inzetten om te groeien.

Daarnaast geven deze **missie, visie, strategieën**, ... andere actoren, zoals de overheid, de kinderboerderijen een **duidelijk beeld** van wat zij kunnen en mogen verwachten van de federatie.

En nu aan de slag

- Visie en missie opmaken = Dromen
- Strategische doelen = Denken
- Strategie, lange termijnplan en operationeel plan = Plannen
- Uitvoering = Doen

WIE?

Om een **gedeelde en gedragen visie** op te maken, is het van groot belang alle **belanghebbenden** erbij te betrekken. Wie uiteindelijk aan de tafel zit om dit op te maken bepaal je zelf, maar maak bewust de keuze om mensen die mee een **rol** kunnen spelen in de uitwerking hierbij te betrekken. Na het maken van al deze **strategische documenten** is het belangrijk om ook **andere actoren** hiervan op de hoogte te brengen. Denk na over deze communicatie en stel jezelf volgende vragen: naar wie wil je wat communiceren, in welke vorm, met welke middelen en media, wanneer wil je de communicatie laten plaatsvinden, wie gaat deze communicatie doen en hoe wordt met feedback van de doelgroep om gegaan?

HOE?

Figuur 16: Tool "Samen naar 1 doel"

De Federatie gaf ons de opdracht om hen te helpen bij de professionalisering van hun organisatie, ze willen zichzelf verbeteren en groeien in wie ze zijn en wat ze doen. Om dit mogelijk te maken, is het belangrijk dat de Federatie het pad gaat uitzetten dat ze willen bewandelen. Dit pad gaat aan alle medewerkers, maar ook de overheid, de kinderboerderijen en de maatschappij, een helder beeld geven van waar de Federatie voor staat, wat ze willen bereiken, hoe ze dit gaan doen, wat je van hen kan en mag verwachten ... Tijdens het gehele project hebben we ondervonden dat de Federatie een sterke missie en visie heeft, bij de start van het project was deze echter nog niet vastgelegd op papier. Doorheen het project heeft de Federatie hierop ingezet en op de dag van vandaag ligt er een geschreven versie van de missie en visie.

De Federatie geeft aan de komende jaren te willen groeien en indien mogelijk extra mankracht, al dan niet vrijwillig, te mogen verwelkomen. De Federatie is op dit ogenblik samengesteld uit allemaal vrijwilligers van kinderboerderijen. Maar zij zien in dat het een meerwaarde zou zijn om medewerkers te verwerven uit verschillende sectoren (onderwijs, toerisme...) om zo andere kennis in de Federatie binnen te halen. Voor nieuwe medewerkers geeft deze missie, visie en strategie een helder werkkader om te kunnen starten aan hun opdrachten. Dit zal hen steunen in hun job, zodat ze een goede start kunnen maken en zelfstandig aan de slag kunnen.

Eens er een mooi team is samengesteld om de Federatie te laten groeien, is het belangrijk om alle neuzen nogmaals in de juiste richting te krijgen. Dit zorgt voor een gedragen visie. Om dit proces mee in goede banen te begeleiden, geven we naast de tool 'Samen naar 1 doel' een document (Samen naar 1 doel.xlsx) mee, waarin 3 workshops staan beschreven waarmee je aan de slag kan om een gezamenlijke, gedragen visie, missie en strategie te creëren.

Nadat de visie en missie verder vorm hebben gekregen, is het belangrijk dat deze missie wordt omgezet naar concrete doelen en acties. Waar wil je met de Federatie staan over vijf jaar? Welke van deze langetermijndoelen ga je eerst aanpakken? Welke concrete acties ga je het komende jaar doen? Wie gaat welke rol hierin spelen? Wat heb je nodig om dit te kunnen realiseren? Zijn dit haalbare dingen? ...

Allemaal vragen die je als Federatie gaat beantwoorden in je lange- en korte termijnplan. Het opstellen van deze plannen, maakt het ook mogelijk om te kunnen evalueren, welke doelen zijn gerealiseerd en welke niet? Waarom zijn ze niet gerealiseerd? Wat kunnen we doen om dit te voorkomen? Welke zijn de volgende doelen om te bereiken? ... Het stellen van deze doelen en het aanwijzen van verantwoordelijken, maakt dat je grip krijgt op de organisatie en dat de effectiviteit en efficiëntie doorheen de jaren zal stijgen.

Het communiceren van deze missie, visie en lange termijnplanning zorgt ervoor dat de kinderboerderijen zicht krijgen op de meerwaarde van de Federatie en dus ook sneller geneigd zullen zijn om lid te worden.

Taakverdeling

WAT & WAAROM?

Duidelijke taakverdeling zorgt voor:

- **afbakening** taken en verantwoordelijkheden per **medewerker**;
- **duidelijkheid** voor alle medewerkers wie welke taak uitvoert leidt tot meer **doelgerichtheid**
- mogelijk instrument tijdens **evaluatie- en/of functioneringsgesprekken**

HOE?

4 te volgen stappen (stap 1 gebeurt individueel, stap 2, 3 en 4 gebeuren in groep)

- **Stap 1:** noteer elke taak en de tijdsbesteding ervoor.
- **Stap 2:** plaats elke taak in één van deze categorieën:
 - 'hoge prioriteit + heel belangrijk',
 - 'hoge prioriteit + minder belangrijk',
 - 'lage prioriteit + heel belangrijk'
 - 'lage prioriteit + minder belangrijk'
- **Stap 3:** welke dromen hebben jullie voor de federatie? + Welke taken horen hierbij?
- **Stap 4:** verdeel de taken over de medewerkers (zie WIE?)

WIE?

Wie voert welke taak uit?

- Rekening houden met **talenten medewerkers**
- Rekening houden met nodige **kennis, vaardigheden en attitudes**
- Hebben de medewerkers een **voorkeur** voor bepaalde taken?
- Taken **in overleg** verdelen kan tot minder weerstand leiden

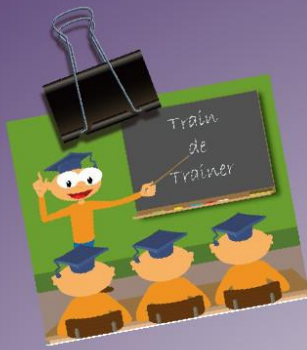
Interessante link i.v.m. taakverdeling: www.carrieretijger.nl

Figuur 17: Tool "Taakverdeling"

Uit gesprekken met leden van de Federatie werd duidelijk dat er geen formele taakomschrijvingen en taakverdelingen bestaan. In het kader van het professionaliseren van de Federatie willen we hen aanraden deze toch uit te werken. De tool 'Taakverdeling' wordt uitgebreid met het tabblad 'Matrix taakverdeling' in het bestand 'Samen naar 1 doel. xls'. Met dit document kan de Federatie aan de slag.

Een duidelijke taakverdeling zorgt voor een afbakening van taken en verantwoordelijkheden van elke medewerker. Hierdoor ontstaat er ook voor elke medewerker duidelijkheid wie welke taak uitvoert, waardoor efficiënter gewerkt kan worden. Wanneer nieuwe leden toetreden tot de Federatie krijgen ook zij een duidelijk overzicht wie welke taken uitvoert. Tot slot is een formele taakverdeling een instrument dat gebruikt kan worden tijdens evaluatie- of functioneringsgesprekken.

Vervolgens wordt in vier stappen uitgelegd hoe een takenlijst kan opgesteld worden en wordt toegelicht hoe de taken verdeeld kunnen worden.

Opleidingsnoden bepalen

WAAROM?

Levenslang en levensbreed leren, we leven in een samenleving waarin leren centraal staat. Een goed opgeleide werknemer is breder inzetbaar.

Het werkt **motiverend** om te vertekken van **bestaande opleidingsnoden** wanneer je opleidingen wil organiseren. Gemotiveerde werknemers stellen graag hun competenties ten dienste van de organisatie. De Federatie geeft de boerderijen daarenboven een reden om zich aan te sluiten als ze inspelen op hun opleidingsnoden.

Een kwaliteitsvolle probleemanalyse is een basisvoorwaarde om correcte en resultaatgerichte **opleidingsdoelstellingen** te formuleren, om een **deelnemers-gerichte aanpak en werkvormen** te selecteren en om trainingsprogramma's te ontwerpen waarin de kans op **transfer** van kennis en vaardigheden naar de praktijk zo groot mogelijk is.

"Voor elk probleem, voor elke behoefte zijn

meerdere oplossingen mogelijk, maar opleiding is

niet noodzakelijk de enige juiste"

HOE?

Op regelmatige tijdstippen stel je de vraag welke **opleidingsnoden** er zijn binnen de verschillende boerderijen. Je levert hiervoor de nodige instrumenten aan (1). Op basis van deze inventarisatie en in overeenstemming met je **missie en visie** bepaal je de prioriteiten voor dat jaar. Deze **prioriteitenlijst** vormt de basis voor je opleidingsplanning. Ga na of bepaalde opleidingen al worden aangeboden vanuit andere organisaties en/of er leden zijn die als **best practice** kunnen worden voorgesteld. Indien dit niet het geval is, zal je zelf een opleiding moeten organiseren (zie fiche: opleidingen organiseren).

Ook tijdens **informele gesprekken** kan je polsen naar wat leeft bij de boerderijen en welke opleidingsnoden er zijn.

(1) Voorbeeldvragen

Over welke zaken m.b.t. educatie heeft u vragen?

Welke kanalen (intern/extern) gebruikt u om aan deze vragen tegemoet te komen?

Over welke andere zaken (bv. wetgeving) heeft u vragen?

Op welke manier kan de Federatie u hierin steunen?

Welke obstakels zijn er om vormingen te volgen? Hoe kan de Federatie deze wegnemen?

...

Het is meestal niet mogelijk om aan alle opleidingsnoden tegelijk tegemoet te komen, vandaar het belang van prioriteren. Let hierbij op de investering, urgentie, kans op succes, billijkheid (altijd dezelfde mensen of krijgt iedereen een kans?), haalbaarheid, doelmatigheid...

Op het niveau van de boerderijen kan men de opleidingsnoden nagaan aan de hand van een **gesprek** rond taken en opleidingsnoden. Daarnaast kan ook aan de hand van een **bevraging** (1) gepolst worden naar de noden van de medewerkers. Het is daarbij belangrijk dat wordt uitgelegd hoe met de antwoorden zal worden ongesproken. Er moet voldoende tijd worden voorzien om de medewerkers te laten nadenken over de vragen. Men kan ook de kans bieden om de antwoorden toe te lichten. Belangrijk is ook dat de medewerkers de vragen op een 'veilige' manier kunnen invullen er er niet op aangesproken worden.

Figuur 18: Tool "Opleidingsnoden bepalen"

Voor de tool rond het bepalen van opleidingsnoden werd hoofdzakelijk vertrokken vanuit een aanvullende literatuurstudie. Via verschillende kanalen werd gezocht naar zowel het belang van het detecteren van opleidingsnoden als naar manieren waarop dit kan worden gedaan. Er werd gekozen om als voorbeeldvragen (instrument) de vragen uit onze vragenlijst te hanteren en niet de vragen uit bestaande tools, zoals bijvoorbeeld van de VDAB. We zijn overtuigd dat de vragen uit onze vragenlijst de belangrijkste noden aan het licht kunnen brengen.

Uit de literatuur blijkt het belang van levenslang leren. We leven in een samenleving waarin leren centraal staat. Een goed opgeleide werknemer is breder inzetbaar en daar kan iedereen alleen maar bij winnen!

Ondernemingen en organisaties hebben, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid, een opdracht met betrekking tot talentontwikkeling van elke werknemer. Talentontwikkeling is één van de belangrijkste hefboomen, naast innovatie en internationaal ondernemen, om de transformatie en groei van onze economie te kunnen blijven waarborgen en om groeiende duurzame tewerkstelling te realiseren.

Elke onderneming en organisatie in Vlaanderen moet minstens het luik talentontwikkeling opnemen: in de zin van het voor elke werknemer voorzien in opleiding (hetzij formeel, hetzij informeel via werkplekleren); dit wordt idealiter opgenomen in een opleidingsplan voor de organisatie en/of een POP (persoonlijk ontwikkelplan) voor iedere werknemer (Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité, 2007).

Voor elk probleem, voor elke behoefte zijn vaak meerdere oplossingen mogelijk, maar opleiding is daarom niet noodzakelijk de enige juiste mogelijkheid. Soms zijn er andere mogelijke oplossingen: werkorganisatie, personeelsbeleid, communicatie... Pas wanneer de oorzaak van het probleem te wijten is aan een tekort aan competenties (kennis, vaardigheden, attitudes) én men het probleem ook daadwerkelijk wil oplossen is er sprake van een opleidingsbehoefte. (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, 2009). Dit kan op verschillende niveaus bekeken worden: verantwoordelijke van de kinderboerderijen of alle werknemers, vrijwilligers...

Opleidingen organiseren

WAT + WAAROM?

Om kinderboerderijen een kans te bieden zich te **ontwikkelen**, is het zinvol voor de Federatie om **drie keer per jaar** een opleiding aan te bieden voor de aangesloten kinderboerderijen. De Federatie kan opleidingen organiseren **op maat**, waardoor de kinderboerderijen een **meerwaarde** van het lidmaatschap ervaren. Om dit te bereiken moeten de opleidingen **professioneel** georganiseerd worden.

WIE?

Voor een opleiding opgesteld wordt, moeten een aantal aspecten duidelijk zijn: de **doelgroep**, de **voorkennis** van de doelgroep en het **beoogde resultaat**. Wanneer deze aspecten door de Federatie geëxpliciteerd zijn, kan een **uitnodiging** worden verstuurd. **Datum, plaats, tijdstip, onderwerp** en **verwachte uitkomsten** van leerdoelen van de opleiding moeten zeker vermeld worden.

HOE?

1. Opleidingsnoden bepalen (zie tool 'Opleidingsnoden bepalen')
2. Doelgroep bepalen
3. Opleidingsdoelen opstellen
4. Werkvormen kiezen
5. Opleidingsmateriaal ontwikkelen
6. Locatie en praktische inrichting bepalen
7. Uitnodiging verzenden
8. Opleiding geven
9. Opleiding evalueren (zie tool 'Zelfevaluatie')

Bron: (2015, 5 1). Opgehaald van mijn calibris :
<http://mijn.calibris.nl/Leerbedrijf/Index/>

Figuur 19: Opleidingen organiseren

Goede vormingen, afgestemd op de noden van de leden van de Federatie, kunnen een argument zijn om nieuwe leden aan te trekken. Belangrijk daarbij is dat er een meerwaarde gecreëerd wordt voor de deelnemers. Wanneer de nodige aandacht wordt besteed aan de organisatie van de opleiding, zorg je voor kwaliteit en is de kans op transfer naar de werkplek ook groter. Dit betekent ook dat de nodige zorg wordt besteed aan de praktische organisatie en aan een tegemoetkoming aan de noden en behoeften van de leden. Wanneer een opleiding georganiseerd wordt, vertrekt men van een vooropgestelde doelstelling. Daarbij houdt men in het achterhoofd voor wie de vorming bedoeld is, wat is de voorkennis van de deelnemers en welk resultaat wordt beoogd (Baf, 2015) Deze tool is bedoeld om de Federatie te ondersteunen in de organisatie van opleidingen, vertrekkende van de opleidingsnoden bij de kinderboerderijen. Daarbij wordt gestreefd om de vooropgestelde doelstellingen te realiseren. Er worden enkele stappen aangereikt die ervoor zorgen dat geen essentiële zaken vergeten worden.

Educatieve projecten organiseren

WAAROM?

Kinderboerderijen werken allen rond dezelfde **thema's** en werken hier, al dan niet op papier, educatieve projecten uit.

WIE?

Om als Federatie de kinderboerderijen te ondersteunen in de **ontwikkeling** van educatieve projecten, is het nuttig kinderboerderijen die rond dezelfde thema's werken **samen te brengen**. Tijdens deze bijeenkomsten kunnen de kinderboerderijen ideeën uitwisselen, hun educatieve projecten verbeteren of samen een educatief project ontwikkelen vanaf scratch.

WAT?

Welke onderdelen hebben een **toegevoegde waarde**?

Welke onderdelen zijn een **meerwaarde** om te beschrijven in een educatief project?

- **Onderwerp** van het educatief project;
- beschrijving van de **doelgroep**;
- **leerdoelen** gekoppeld aan de **eindtermen**;
- benodigde **materialen**;
- beschrijving van de educatieve **werkvormen**;
- inschatting van de **tijd** per onderdeel.

HOE?

1. Materialen delen op de website

Zet als federatie in op het **delen** van materialen op de website. Deel je eigen materialen en **stimuleer** anderen door hen te tonen wat erop staat en ook te vragen naar materialen die zij willen delen. Ook materialen die **samen ontwikkeld** worden kunnen hier gedeeld worden met de andere kinderboerderijen. Doe op regelmatige tijdstippen een **oproep** naar de kinderboerderijen (via Facebook, via de website of bij bezoeken) om materialen uit te wisselen.

2. Kinderboerderijen samenbrengen om van elkaar te leren

Sessie organiseren

Bepaal het thema in samenspraak met de kinderboerderijen.

Probeer een moment te zoeken waarop zoveel mogelijk van de kinderboerderijen aanwezig kunnen zijn (indien mogelijk probeer je een groep samen te stellen die ook dezelfde doelgroep voor ogen heeft).

Laat dit leermoment doorgaan op een kinderboerderij die reeds aan de slag is met dit educatief project.

Laat hen vooraf nadenken over een aanpak van het thema.

Inhoud sessie

Start met een kennismakingsronde (wie ben je, van welke kinderboerderij ben je afkomstig, wat is je ervaring rond dit educatief project en wat verwacht je van deze bijeenkomst).

Start een brainstorm rond het educatief project: laat de ideeën de vrije loop (hulpvragen: kijk bij 'Wat').

Laat de gastkinderboerderij hun aanpak van het educatief project voorstellen. Vraag hen ook een evaluatie/reflectie over het educatief project (wat loopt er al goed, wat kan er nog beter?)

Schrijf samen met hen het educatief project uit en beantwoord de vragen bij 'Wat'.

Evalueer de workshop (wat is het gevoel van de deelnemers, wat hebben ze geleerd, wat nemen ze mee naar hun kinderboerderij?)

Ga na in hoeverre de verwachtingen zijn ingelost en welke andere **verwachtingen** er nog zijn en hoe je als Federatie hier nog op kan inspelen.

Deel de ontworpen materialen via de website.

TIP: om de **kwaliteit** van educatieve projecten te verhogen, kan het zeker een **meerwaarde** zijn om opleidingen te organiseren rond werkvormen, hoe inspelen op doelgroepen ... Speel hier bijvoorbeeld op in door hiervoor leraren als experts voor uit te nodigen.

Figuur 20: Tool "Educatieve projecten organiseren"

Kwaliteitsvolle educatieve projecten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling, waarbij kinderen en jongeren respectvol leren omgaan met elkaar, met dieren en met de natuur. Educatieve projecten kunnen uitgewerkt worden door de Federatie, maar ook door de kinderboerderijen zelf. Deze tool kan dus door beide niveaus gebruikt worden. Samenwerken en materialen delen kan ervoor zorgen dat nieuwe thema's verkend worden en dat een uitgebreid bestand ontstaat waaruit de kinderboerderijen kunnen putten. Zo gaat men niet telkens opnieuw het warm water uitvinden, maar kan men bestaande projecten verder uitdiepen of aanpassen aan de eigen noden.

Communicatie

WAAROM ?

- Ontwikkelen van een goede **kwaliteitszorg**
- **Gezamenlijke doelgerichtheid** bij het uitwerken van de doelstellingen van de federatie
- Andere kinderboerderijen **enthousiast** maken en betrokken houden bij verbeteracties.
- Kennis distribueren (delen) en combineren.

WAT ?

- Verbaal en non-verbaal gedrag
- **Inhouds-** (zakelijk aspect) en **betrokkingsniveau** (relationeel aspect)
- **Proces** waarin mensen elkaar informatie geven door middel van het uitwisselen van boodschappen
- **Contact** maken met de ander

"Het belangrijkste in communicatie is horen wat er niet gezegd wordt."

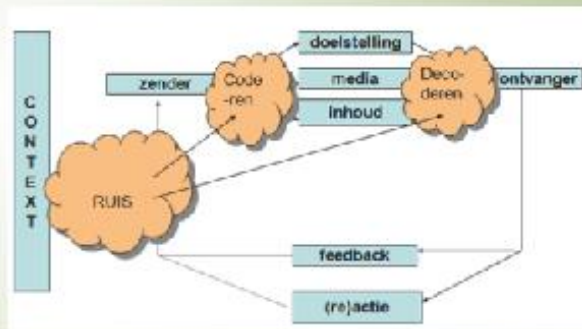

HOE ?

Optimale communicatie

- Goede **voorbereiding** op het onderwerp;
- Goede **inleving** in de plaats van de medewerkers;
- Doelen vooraf **duidelijk** maken;
- **Open** communicatie;
- **Actief luisteren**: doorvragen, non-verbale signalen bespreken, regelmatig samenvatten;
- Oogcontact;
- Wederzijds vertrouwen en onderlinge **samenwerking**;
- **Positieve waardering**.

Voor extra info rond communicatie, zie o.a. 'Communicatieplan' in bijlage.

WAT BIJ WEERSTAND BIJ COMMUNICATIE ?

- **Informeel** contact zoeken met de andere, vragen wat het specifieke probleem is.
- Geen felle tegenreactie geven of alles zelf doen.
- Zoek samen naar oplossingen en geef hier op een goede manier **feedback** op.

Door deze aanpak kan weerstand leiden tot extra **betrokkenheid!**

Figuur 21: Tool "Communicatie"

Zowel uit de vragenlijst als de interviews kwam naar voor dat doeltreffende communicatie centraal zou moeten staan in de werking van de Federatie. Om de Federatie met deze uitdaging op weg te helpen, reiken we hen een tool aan met de voornaamste aandachtspunten om de communicatie zowel effectiever als efficiënter te laten verlopen. Naast deze tool vormen de vernieuwde en onderhouden website en Facebookpagina ook zeker geschikte hulpmiddelen om contacten te vereenvoudigen.

Bij het uitwerken van de doelstellingen van de Federatie is het belangrijk om een gezamenlijke doelgerichtheid na te streven. Hier komt een gepaste communicatie dus erg goed van pas. Door de vele kinderboerderijen betrokken te houden bij verbeteracties, wordt het enthousiasme van de leden van de Federatie verhoogd. Op deze manier ontwikkelt de Federatie een goede kwaliteitszorg. Dit enthousiasme ondersteunt tevens de distributie en combinatie van kennis, twee centrale processen bij het beheer van kennis (van der Spek & Spijkervet, 2005).

Communicatie is een proces waarin mensen elkaar informatie geven door middel van het uitwisselen van boodschappen (van Zoest, 2013). Om dit op een goede manier te doen, is het nodig dat de betrokkenen vaardig zijn om verschillende aspecten van de boodschap te kunnen hanteren. Het zakelijke aspect van de boodschap heeft betrekking op de feiten in de boodschap. We spreken hier over het inhoudsniveau van de communicatie. Verder is er ook nog het betrekkingniveau in de communicatie. Dit relationele aspect in de boodschap zegt iets over de verhouding die de zender aanneemt tegenover de ontvanger. Het is belangrijk om met respect en op niveau van gelijkwaardigheid met andere te communiceren.

Communicatie bestaat uit verbaal en non-verbaal gedrag. Enerzijds is er hetgene de zender tegen de ontvanger zegt, anderzijds is er ook de manier waarop de zender zijn boodschap overbrengt. Uit onderzoek is gebleken dat slechts 30% van de communicatie verbaal is, terwijl 70% non-verbaal verloopt (van Zoest, 2013). We kunnen dus zeggen dat 'niet communiceren' niet bestaat! Het belangrijkste in communicatie is horen wat er niet gezegd wordt.

Het is dus belangrijk om een optimale communicatie na te streven. Hiervoor zetten we een aantal aspecten in de verf waarmee de Federatie rekening moet houden. Zo is het te allen tijde belangrijk om goed voorbereid te zijn op het onderwerp dat in het kader van kwaliteitszorg speelt. Vervolgens moeten de medewerkers van de Federatie zich goed kunnen inleven in de plaats van de medewerkers van de kinderboerderijen en vooraf steeds het doel van de communicatie duidelijk maken. Tijdens deze communicatie moet er zoveel mogelijk op de andere geconcentreerd worden. Dit kan via het stellen van open vragen en vooral door actief te luisteren. De ontvanger van de boodschap zal zich beter geapprecieerd voelen als de zender doorvraagt, non-verbale signalen bespreekt of regelmatig samenvat wat de ander zegt. Zo wordt er een klimaat van gelijkwaardigheid gecreëerd, wat het communicatieproces bevordert. Een situatie van wederzijds vertrouwen en onderlinge samenwerking tussen de verschillende actoren is nodig om tot een goede communicatie te komen.

Zelfs als deze aandachtspunten grondig worden toegepast, is het niet ondenkbaar dat de Federatie op weerstand botst van enkele kinderboerderijen of andere instanties. Hier wordt dieper op ingegaan bij de tool 'Omgaan met weerstand', maar toch geven we hier reeds enkele tips mee. In communicatietermen kan weerstand zich uiten op een passieve of actieve manier (van Zoest, 2013). Bij een passieve uiting haakt degene die weerstand heeft al snel af. Bij een actieve houding zal de tegenstander zich vaak vurig verdedigen en hierbij heel wat woorden gebruiken.

In zo'n situatie is het belangrijk om informeel contact te zoeken met de andere en te

vragen wat het specifieke probleem is. Vermijd hierbij zeker een felle tegenreactie, dit komt de relatie tot deze persoon zeker niet ten goede. Hoewel dit een natuurlijke reactie kan zijn, is het geen goed idee om alles zelf te doen. Op die manier wordt het probleem niet aangepakt maar enkel omzeild. Ga dus samen met de tegenstanders op zoek naar oplossingen en geef hen hier op een goede manier feedback op. Op die manier kan weerstand leiden tot extra betrokkenheid.

Vervolgens bevat het onderdeel van de tool 'Communicatie' ook duidelijke instructies om een communicatieplan op te stellen. Communicatie is immers een essentieel onderdeel van elk project. De communicatieacties voor een project moeten, net als het project zelf, gestructureerd verlopen. Zo'n gestructureerd overzicht van de communicatieacties is het communicatieplan. Hiervoor werd gebruik gemaakt van de aanbevelingen van de Federale Overheidsdienst Personeel en Organisatie (<http://www.fedweb.belgium.be>). Dit bestaat uit zeven stappen, die nader toegelicht worden in het 'Communicatieplan' op de dvd. Als eerste moeten de doelstellingen van de communicatie van een project SMART geformuleerd worden. Vervolgens wordt de context van het project geschetst, waarna een doelgroepanalyse kan gebeuren. Hierna kiest men best enkele duidelijke boodschappen en kan er aandacht besteed worden aan de planning en organisatie van het project. De uitgevoerde acties moeten steeds gerapporteerd worden, zodat bijsturing mogelijk is. Een project dient steeds besloten te worden met een grondige evaluatie en debriefing om de deskundigheid aan te scherpen.

Ten slotte leveren we hier ook nog enkele duidelijke tips aan met betrekking tot enkele cruciale acties die centraal staan bij een doeltreffende communicatie. Deze bijlagen, terug te vinden op de dvd, behandelen de onderwerpen 'Slim publiceren', 'Online nieuwsberichten opstellen', 'Duidelijke boodschappen' en het correct gebruik van 'Email'. We zijn ervan overtuigd dat deze theoretische bevindingen en de praktische tips de Federatie een heel eind op weg kunnen helpen. Ook deze zijn gebaseerd op de informatie aangereikt op de website van FedWeb (<http://www.fedweb.belgium.be>).

Website

WAT en WAAROM? Het nut van een website

Het is een **extra dienstverlening** naar **kinderboerderijen** en hun **bezoekers** toe. Daarbij doe je eveneens aan '**branding**', dat is het bekend maken van je logo, de naam van federatie, je slogan, filosofie en huisstijl. Een website combineert zo goed als alle aspecten van **informatie** geven.

Vroeger namen mensen en scholen de gouden gids als ze het adres of contactgegevens zochten.

Vandaag "**Googelen**" ze naar degelijke informatie. Het is snel, efficiënt en vooral: zoveel gemakkelijker!

Als men de boerderij in kwestie terugvindt en deze zelf een **eigen website** heeft, kan men, naast de gezochte informatie, nog heel wat **extra info** raadplegen: een gedetailleerde wegbeschrijving mét plan, activiteiten, speciale evenementen, het (al dan niet) jaarlijks verlov ...

"Een heleboel informatie. In één klik."

HOE?

Enkele tips:

Wegwijs, contact en informatie.

Stel je in de plaats van je **doelgroep**: wat zoeken de mensen? Waarmee kan je hen van dienst zijn. Maak de bezoeker **wegwijs** en geef zoveel mogelijk **praktische informatie** (boerderij gerelateerde info, adres, wegbeschrijving, contactgegevens, jaarlijks verlov,...).

Dit is de **basis** van je website.

Vervolgens **stel je je organisatie voor**: waarvoor sta je, welke activiteiten zijn er gepland, FAQ... Dit gedeelte van de website mag een **persoonlijke touch** krijgen. Je staat hier **in direct contact** met je bezoeker.

De website staat online. Wat met het onderhoud?

Net zoals een uitstalraam met **regelmaat** wordt **aangepast**, schoongemaakt en opgefrist,.. zo ook dient een website onderhouden te worden: zowel op **inhoudelijk** als op **technisch** gebied.

Dit is om twee redenen aangeraden:

1. **De inhoud.** Denk aan je **doelgroep**! Als je partners en bezoekers elke keer dezelfde informatie te zien krijgen zullen ze na een tijdje de site minder en minder raadplegen (ze weten wat er in de winkel staat). Wil je je partners en bezoekers blijven dienen? Neem dan af en toe de moeite om een nieuw artikel toe te voegen, een foto te veranderen, ... Zorg dat je uitstalraam **aantrekkelijk** en up-to-date blijft!
2. **Het technische onderhoud** gebeurt achter de schermen maar is niet onzichtbaar voor je klanten: een **actuele website** (geschreven met de juiste code) zal **sneller** laden in de browser, minder blokkeren, geen foutmeldingen geven (van bv links die nergens naar verwijzen),... Een actuele website krijgt betere punten van Google en mag een **bank vooruit in de zoekresultaten!**

Bron: <http://www.ivdb.be/nl/home/website/>

Figuur 22: Tool "Website"

De websitetool is ontstaan omdat we er van uit gaan dat niet iedereen van de Federatie de automatismen en kennis bezit om 'de website kwalitatief te onderhouden. Een website onderhouden is ook geen evidente taak. Het leek ons dan ook een opportuniteit om in de toolbox de tool 'Website' op te nemen en enkele werkinstructies mee te geven over hoe men de website kan beheren.

Er werd gekozen om vooral te werken met een stappenplan met schermafbeeldingen die visuele ondersteuning bieden bij het updaten van de website. De tool beschrijft de vaakst uit te voeren acties waar de medewerkers van de Federatie toegang tot hebben:

- toevoegen nieuw artikel;
- aankondigen opleidingen;
- toevoegen en vernieuwen foto's;
- toevoegen nieuwe fiche kinderboerderij;
- uploaden en beheren van educatieve pakketten.

Omgaan met weerstand

WAT?

Elk project is een **verandering**, zowel voor de Federatie als voor de kinderboerderijen die aangesloten zijn bij de Federatie. Bij deze vernieuwing wordt de **bestaande situatie** geconfronteerd met de **wenselijke situatie**. Hierbij kan **weerstand** ontstaan, dit is een **defensiemechanisme** dat **spontaan** ontstaat bij de betrokkenen.

Belangrijk is deze weerstand **herkennen**, **erkennen** en hier correct op **reageren** adhv onderstaande tips.

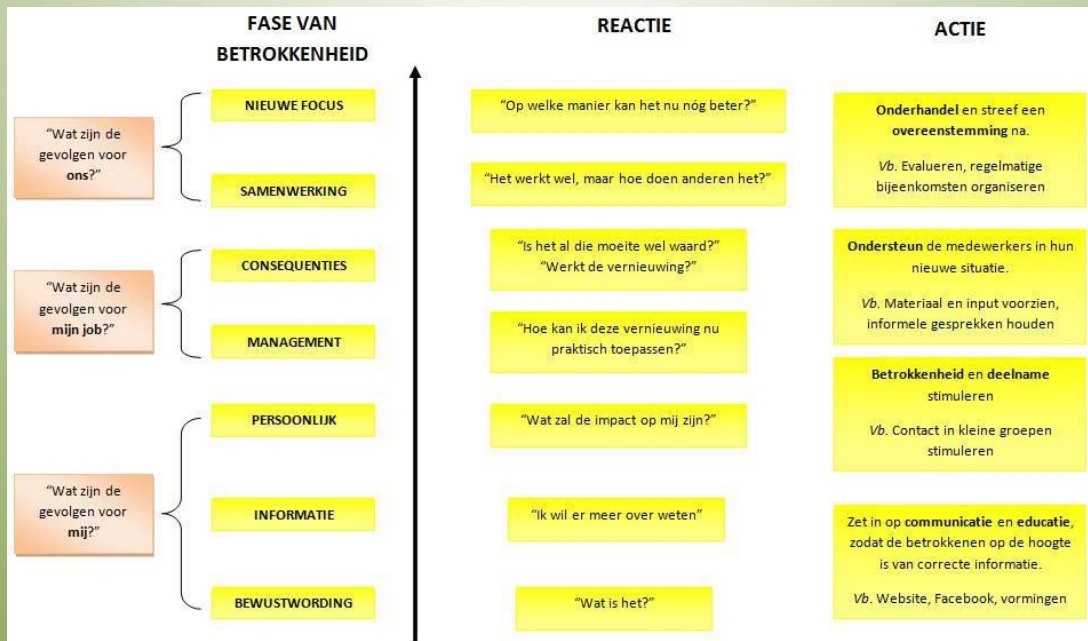
WAAROM?

Het is belangrijk om weerstand te zien als een teken van **betrokkenheid** en dus als een grote hoeveelheid **energie**. Als deze energie juist gebruikt wordt, kan weerstand het veranderproces dus juist versnellen in plaats van vertragen!

Een **snelle bewustwording** is hierbij erg belangrijk. Op die manier kan er onmiddellijk ingegrepen worden, waardoor er zo weinig mogelijk energie verloren gaat.

HOE?

Als veranderaar is het belangrijk om je bewust te zijn van de **mening** van de anderen. Het is noodzakelijk om de **individuele noden** van de medewerkers te bekijken om hen mee te krijgen.

Figuur 1: CBAM - 7 fasen van betrokkenheid

Figuur 23: Tool "Omgaan met weerstand"

Elk project is een verandering, zowel voor de Federatie als voor de leden van de Federatie. Bij deze verandering wordt de bestaande situatie geconfronteerd met de wenselijke situatie (de Caluwé & Vermaak, 2006). Hierbij kan weerstand ontstaan, dit is een defensiemechanisme dat spontaan ontstaat bij de betrokkenen. Belangrijk hierbij is dat de Federatie deze weerstand herkent, erkent en hier correct op reageert aan de hand van de tips die wij formuleerden vanuit de literatuur.

Professionele organisaties krijgen tijdens dit veranderproces te kampen met drie kernproblemen (de Caluwé & Vermaak, 2006). Ten eerste kan er versnippering optreden, waarbij iedereen een eigen richting uitgaan en er geen eenheid in gedachten en handelingen is. Vervolgens is er het gevaar van middelmatigheid. In dit geval nemen de betrokkenen genoegen met hun huidige kennis, vaardigheden en inzichten. Niemand leert van elkaar. Ten slotte is er nog het probleem van de vrijblijvendheid. De deelnemers gaan geen verbintenissen aan waardoor ze zich ook nergens toe verplicht voelen en weinig engagement tonen.

Het is belangrijk om weerstand te zien als een teken van betrokkenheid (van Zoest, 2013) en dus als een grote hoeveelheid energie. Als deze energie juist gebruikt wordt, kan weerstand het veranderproces dus juist versnellen in plaats van vertragen. Een snelle bewustwording is hierbij erg belangrijk. Op die manier kan er onmiddellijk ingegrepen worden, waardoor er zo weinig mogelijk energie verloren gaat.

Als veranderaar is het belangrijk om je bewust te zijn van de mening van de anderen. Het is noodzakelijk om de individuele noden te bekijken om hen mee te krijgen in het verhaal van de Federatie. Concrete tips reiken we aan vanuit het 'Concerns-Based Adoption Model' (CBAM). Dit model reikt tools aan om leiders, evaluatoren en onderzoekers het complexe proces van vernieuwing en verandering te leren begrijpen, monitoren en leiden (Hall & Hord, 2006).

Binnen dit model is er sprake van zeven fasen van betrokkenheid bij verandering, onderverdeeld in drie grote groepen. Aanvankelijk vraagt de betrokkene zich af wat de gevolgen zijn voor zichzelf. Iets verder in het proces stelt hij zich de vraag wat de gevolgen van de verandering voor zijn job inhouden. Op het hoogste niveau voelt de persoon zich betrokken ten opzichte van zijn collega's en denkt na over de gevolgen voor het collectief. De zeven fasen zijn gerangschikt volgens een continuüm van stijgende betrokkenheid bij de vernieuwing. Deze zijn respectievelijk 'bewustwording', 'informatie', 'persoonlijk', 'management', 'consequenties', 'samenwerking' en 'nieuwe focus'.

Wanneer de personen die weerstand bieden zich voornamelijk op de laagste fasen van betrokkenheid situeren, moet de Federatie voornamelijk inzetten op communicatie en educatie. Zo wordt de betrokkene op de hoogte gebracht van alle correctie informatie. Dit proces kan gebeuren via Facebook of de website, maar even goed via vormingen die de Federatie geeft.

Personen die vooral geïnteresseerd zijn in de persoonlijke impact van de vernieuwing op hun eigen werking en de praktische implementatie ervan, kunnen ondersteund worden door betrokkenheid en deelname te stimuleren. De Federatie kan contact in kleine groepen stimuleren waar onderling informatie kan uitgewisseld worden. Deze sociale factor kan enerzijds een antwoord bieden op vragen, anderzijds worden de verantwoordelijken meer betrokken in het proces.

Medewerkers die voornamelijk twijfels hebben over de consequenties van de verandering, moeten ondersteund worden in hun nieuwe situatie. De Federatie kan hiervoor het nodige materiaal en input voorzien of informele gesprekken houden om de precieze noden en twijfels op te sporen en hierop in te spelen.

Wanneer de kinderboerderijen toch reeds een hoge mate van betrokkenheid tonen, moet de Federatie voornamelijk onderhandelen en overeenstemming nastreven. Dit kunnen ze doen door regelmatig bijeenkomsten te organiseren, waardoor de samenwerking bevorderd wordt. Heel belangrijk is ook dat de Federatie hun eigen werking en hun vormingen of projecten grondig evalueert. Dit is niet alleen een blijk van professionaliteit naar de kinderboerderijen toe, het is ook een erg leerrijk proces naar verbetering toe.

Kwaliteitszorg

WAT?

Onder kwaliteitszorg verstaan we alle initiatieven en activiteiten die ondernomen worden om de **kwaliteit** van een organisatie te **onderzoeken**, te **bewaken**, te **verbeteren**, te **borgen** of zelfs **openbaar** te maken.

WAAROM?

- Kwaliteitszorg geeft een beeld over de manier waarop een organisatie **bestuurd** wordt;
- Kwaliteitszorg bezorgt het bestuur van de organisatie een beeld over wat de **verwachtingen** zijn van de relevante stakeholders en hoe de organisatie deze verwachtingen tracht te vervullen;
- Kwaliteitszorg creëert de mogelijkheid tot **zelfsturing en verbetering** van functioneren van de organisatie.

HOE?

- **Relevante stakeholders** oplijsten;
- **verwachtingen** van relevante stakeholders bevragen;
- **doelen** afleiden uit **missie, visie en strategie**;
- doelen **SMART** (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) opstellen (zie link onderaan);
- nagaan of de doelen **bereikt** zijn (zie ook tool zelfevaluatie).

Nuttige link:

<http://www.carriertijger.nl/functioneren/management/leidinggeven/doelen-stellen/smart>

WANNEER?

Kwaliteitscontrole gebeurt **het hele jaar**

door voor:

- **elke activiteit** die georganiseerd wordt (vormingen, bezoeken...);
- **elke actie** die ondernomen wordt (missie, visie, strategie, meerjarenplan, jaarplan opstellen, communicatie met de kinderboerderijen ...).

Figuur 24: Tool "Kwaliteitszorg"

Kwaliteitszorg is een rekbaar begrip (Mahieu, P., Vanhoof, J & Vanlommel, K., 2013). Belangrijk daarbij is dat men in het achterhoofd houdt dat kwaliteit anders kan gedefinieerd worden, afhankelijk van het standpunt, zoals ook blijkt uit de 'perspectives on educational quality' van Scheerens, Luyten en van Ravens (2011). Voor bepaalde stakeholders zou je kwaliteit kunnen beschouwen als 'tegenmoet komen aan bepaalde eindtermen uit het lager onderwijs', terwijl vanuit het standpunt van de kinderboerderijen een attitudewijziging m.b.t. milieueducatie bijvoorbeeld veel belangrijker kan zijn.

Om het voor de Federatie toepasbaar te maken hebben we ook hiervoor een tool opgesteld. Om aan kwaliteitszorg te kunnen doen moeten eerst de verwachtingen van relevantie stakeholders opgelijst worden. Vervolgens moeten de doelen van de Federatie opgesteld worden in functie van die verwachtingen. Na afloop van elke actie die ondernomen wordt en elke activiteit die georganiseerd wordt moet de Federatie nagaan of de doelen gerealiseerd werden. Uit die analyse moet blijken of de respectieve actie of activiteit bijdraagt tot het verhogen van de kwaliteit van de werking van de Federatie. Dit leidt dan weer tot zelfsturing en het verbeteren van het functioneren van de Federatie.

Zelfevaluatie

WAT + WIE?

Voor de Federatie kan **zelfevaluatie** omschreven worden als een **reflectie** die door de **Federatie** zelf gebeurt. Wanneer binnen de Federatie **feedback** gegeven wordt aan elkaar kan dit ook als zelfevaluatie gezien worden.

WAAROM + WANNEER?

Zelfevaluatie is een **onmisbaar** aspect voor een organisatie die wil blijven **evoluëren**. Het is een **continu proces** wanneer elke ondernomen actie geëvalueerd wordt. Dankzij zelfevaluatie worden **sterke en zwakke punten** geëxpliciteerd waaruit **nieuwe doelen** geformuleerd kunnen worden. Dankzij zelfevaluatie wordt gewerkt aan een **kritische houding** tegenover het eigen handelen.

HOE?

Om zelfevaluatie uit te voeren kunnen volgende stappen ondernomen worden:

- stap 1: **oriënteren**. Welke actie willen we evalueren?
- stap 2: **resultaten bekijken**. Hoe is de te evalueren actie verlopen?
- stap 3: **controleer**. Geven de resultaten voldoende informatie te kunnen evalueren?
- stap 4: **resultaten bespreken**. Wat is goed gelopen, wat kan er beter?
- stap 5: **plan opstellen**. Hoe en wanneer de verbeterpunten aanpakken?

Bron: <http://www.kuleuven.be/onderwijs/evalueren/feedback/zelfevaluatie>

Figuur 25: Tool "Zelfevaluatie"

Reflectie en zelfevaluatie kunnen de kwaliteit binnen een organisatie aanzienlijk verhogen. Openheid speelt bij zelfevaluatie een belangrijke rol. Men moet bereid zijn om actief te luisteren en feedback te geven om een doeltreffende communicatie op gang te brengen en te onderhouden. Wanneer men wil groeien en professionaliseren is een voortdurende zelfevaluatie aan te raden. Daaruit kunnen verbetertrajecten worden onttrokken, die de organisatie in de juiste richting zullen leiden. Deze tool biedt een cyclus aan, waarmee de Federatie een zelfevaluatieproces kan initiëren.

6 CONCLUSIE

Ons project komt zo goed mogelijk tegemoet aan de vooropgestelde doelstellingen van de Federatie. Met betrekking tot hun vraag om zicht te krijgen op de kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel, leverden we meer af dan alleen een lijst met kenmerken en contactgegevens. We zorgden voor een kaart op de website van de Federatie met daarop de kinderboerderijen die hiervoor de toestemming hebben gegeven. Wanneer bezoekers doorklikken op de naam van de kinderboerderijen, krijgen ze alle relevante informatie te zien. Dit zorgt ervoor dat de Federatie een troef in handen heeft om nieuwe kinderboerderijen te overtuigen om zich aan te sluiten. Een vermelding op de website van de Federatie kan namelijk extra bezoekers opleveren. Uiteraard kreeg de Federatie wel het volledige overzicht van de informatie die uit de vragenlijst naar voor is gekomen.

Een tweede doelstelling die werd vooropgesteld in de projectaanvraag betreft de educatieve noden van de kinderboerderijen. De Federatie wenst hier zicht op te krijgen om zo hun aanbod daarop te kunnen afstemmen. Ook hier hebben we geprobeerd om verder te gaan dan alleen maar een oplist van bestaande noden. De noden werden bevraagd via onze vragenlijst en waar nodig werden deze verder uitgediept in de daaropvolgende interviews. De interviews geven de Federatie ook een beeld over hoe kinderboerderijen educatieve projecten aanpakken. We bieden de Federatie tevens een tool aan die hen kan helpen om in de toekomst de opleidingsnoden te bevragen en één die hen kan helpen om opleidingen te organiseren. Daarenboven nemen we de timing van deze bevraging van opleidingsnoden mee in onze 'Almanak', die de Federatie eraan zal herinneren om dit op regelmatige tijdstippen te doen. Tot slot geven we hen ook nog enkele concrete adviezen mee. Ze kunnen namelijk meer doen dan hun opleidingsaanbod afstemmen op de noden van hun leden, door bijvoorbeeld ook rekening te houden met relevante opleidingen van andere organisaties. Dit betekent een meerwaarde voor de aangesloten leden, daar zij op die manier een duidelijk overzicht krijgen van het bestaande opleidingsaanbod én dat er, waar mogelijk, aan hun educatieve noden tegemoet wordt gekomen.

Dit brengt ons bij de derde doelstelling, namelijk uitdagingen en concrete acties om zich te professionaliseren. We ontwikkelden de eerder genoemde 'Almanak' o.a. om de Federatie te helpen bij het ontwerpen van een jaar- en meerjarenplan. Hieraan koppelden we een toolbox met daarin enkele concrete tools die de Federatie kunnen ondersteunen op hun weg naar professionalisering. Vanuit ons onderzoek formuleerden we tevens concrete adviezen, waarmee de Federatie aan de slag kan.

Ook werd de website nieuw leven ingeblazen en werd deze, naast zijn functie als portaalwebsite, uitgebouwd tot een instrument voor kennisdeling. Opnieuw zorgt dit voor een argument om nieuwe leden aan te trekken, want leren van elkaar, daar wordt iedereen beter van!

Naast cijfergegevens die aantonen dat de kinderboerderijen wel degelijk een maatschappelijk draagvlak hebben, hopen we dat we de Federatie met dit project de weg hebben getoond naar het uitbouwen van een netwerk waarbinnen kennismanagement en professionalisering op de voorgrond kunnen treden. In dit netwerk kunnen de kinderboerderijen elkaar leren kennen en van elkaar leren. Dit brengt ons terug naar onze eerste kennismaking met de Federatie, het beleidsinterview. We stelden hen daar de vraag om te dromen over de rol van de Federatie in 2020. Ze droomden van kinderboerderijen die elkaar leren kennen, activiteiten en educatief materiaal uitwisselen, het uitbouwen van een netwerk... Wij hebben met dit project tools aangeleverd die hen kunnen helpen die droom waar te maken.

De Federatie zal echter zelf aan de slag moeten met de aangereikte tools en adviezen. Het project loopt voor ons af, maar voor de Federatie is dit slechts de start van een nieuw hoofdstuk. We hebben wel gemerkt dat tijdens ons project al heel wat zaken door de Federatie werden opgenomen en vormgegeven. Ons project gaf hen kriebels om aan de slag te gaan. We wensen hen dan ook veel succes met hun verdere ontwikkeling en groei naar een professionele organisatie!

7 REFERENTIES

9 teamrollen van Belbin. (z.d.). Geraadpleegd op 15 oktober, 2014, van <http://www.thesis.nl/testen/belbin/de-teamrollen-van-belbin/>.

Aan de slag met zelfevaluatie. Handreiking voor zorggroepen. (z.d.). Geraadpleegd op 1 mei, 2015, van <http://ineen.nl/wp-content/uploads/2014/10/140513-Handreiking-en-bijlage-zelfevaluatie-zorggroepen.pdf>.

Bentvelsen, Y. Omgaan met weerstand. Geraadpleegd op 14 april, 2015, van <http://www.carrieretijger.nl/functioneren/professionele-vaardigheden/weerstand>.

Brown, J. S., & Duguid, P. (1991). Organizational learning and communities-of-practice: toward a unified view of working, learning, and innovation. *Organization Science*, 2(1), 40-57.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7e druk). London: Routledge.

Colpaert, J. (2014). *Instructioneel design*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

Communicatie. (z.d.). Geraadpleegd op 15 april, 2015, van http://www.fedweb.belgium.be/nl/over_de_organisatie/communicatie/#.VVU5jvntmko.

Cyclis proces-EduWiki. (z.d.). Geraadpleegd op 1 mei, 2015, van http://www.leernetwerkeducatie.nl/mediawiki18/index.php?title=Cyclisch_proces.

de Caluwé, L., & Vermaak, H. (2006). *Leren veranderen: een handboek voor de veranderkundige*. Deventer: Wolters Kluwer.

De Laat, M. (2006). *Networked Learning* (pp. 16-28). Apeldoorn: Politieacademie.

Demarteau, M. (1991). *L'A: P: P: R: E: T: une méthode pour construire des programmes d'éducation pour la santé*. Association pour la promotion de l'Education pour la Santé (APES).

Dienst Onderwijsprofessionalisering en -ondersteuning. (z.d.). Geraadpleegd op 2 maart, 2015, van <http://www.kuleuven.be/onderwijs/onderwijsbeleid/doo>.

EFCF. (z.d.). Mission. Geraadpleegd op 4 april, 2015, van <http://www.cityfarms.org/mission>.

EFCF. (2004). Some of the threats and the opportunities facing city farming throughout Europe (p. 2).

Fedweb Belgium (2015) Communicatieplan voor een project. Geraadpleegd op 29 maart, 2015, van http://www.fedweb.belgium.be/nl/over_de_organisatie/communicatie/communicatieplan/voor_een_project/#.VUthvo7tmkq.

- Goossens, M., Van Hoeck, L., Van Den Ouweland, L., Reale, A., & Huygelberghs, P. (2013). *Kennismanagement in Clara Fey. Een kennisaudit als eerste stap*. [Productverslag Interdisciplinair Project – Opleidings- En Onderwijswetenschappen, Universiteit Antwerpen]. Gedownload van https://blackboard.uantwerpen.be/bbcswebdav/pid-64319-dt-content-rid-136957_1/xid-136957_1.
- Grit, R. (2011). *Projectmanagement: Projectmatig werken in de praktijk* (6e druk). Groningen: Noordhoff.
- Hall, G.E. & Hord, S.M. (2006). *Implementing change: Patterns, principles, and potholes* (2nd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon
- Hauben, L., & Van Goolen, R. (2011). *Analyse van de rendabiliteit en de kritische succesfactoren van plattelandseducatie bij professionele bezoekboerderijen* [rapport]. Leuven: Katholieke hogeschool Leuven: Departement economie.
- Heene, A., & Vanhaverbeke, J. & Vermeulen, S. (2007). *Praktijkboek strategie: routeplan voor het ontwikkelen van een werkbare bedrijfsstrategie*. Tielt: lanoo campus.
- Hoe organiseer ik een cursus of presentatie? (z.d.). Geraadpleegd op 4 maart, 2015, van <http://www.thenexttrainer.nl/hoe-organiseer-ik-een-cursus-of-presentatie/>.
- Informeel en niet-formeel leren (z.d.). Geraadpleegd op 6 november, 2014 van <http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/algemeen/edo/edo-aanbod/informeel-en-niet-formeel-leren>.
- Introductie, waarom educatie? (z.d.). Geraadpleegd op 15 mei, 2015, van http://www.up4africa.org/up4africa/introductie,_waarom_educatie.html.
- Korthagen, F., & Vasalos, A. (2002). *Niveaus in reflectie: naar maatwerk in begeleiding*. 23(1), 29-3.
- Korthagen, F., & Vasalos, A. (2001). *Maatwerk bij coaching. Handboek Effectief Opleiden*. 26(167), 11.5-3.01 – 11.5.-3.16.
- Lerend Netwerk Competentiemanagement (z.d.). *Competentiecompagnon: Actiemap voor duurzaam HR-beleid*. Mechelen: Resoc.
- Mahieu, P., Vanhoof, J & Vanlommel, K. (2013). *Management en strategische sturing van een professionele organisatie* [Cursus]. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Mestdagh, M. (2013). Hoe organiseer ik best professionele vorming? Geraadpleegd op 2 maart, 2015, van <http://www.2mpact.be/nl/article/hoe-organiseer-je-het-best-professionele-vorming>
- Milieu op school: schakelkaart. (z.d.). Geraadpleegd op 6 november, 2014, van <http://www.lne.be/doelgroepen/onderwijs/mos/mos-aanbod/mos-schakels/>.
- Mintzberg, H. (1983). *Structures in fives: designing effective organisations*. University of Michigan: Prentice-Hall.
- Mintzberg, H., & Goedee, J. (2013). *Organisatiestructuren* (2e druk). Amsterdam: Pearson.

Probst, G., & Borzillo, S. (2008). Why communities of practice succeed and why they fail. *European Management Journal*, 26, 335-347.

Samuelsson, F., Schauman, C., & Buschmann, P. (2012). 4H at Rås Gård - How can 4H address Sustainability Challenges in Tranås (pp. 1-68).

Scholliers, D. (2010). *Meer en meer nood aan kinderboerderijen in Vlaanderen* (Bachelorproef, Departement Agro- en biotechnologie, katholieke hogeschool Sint-Lieven Sint-Niklaas). Geraadpleegd op <http://archive-be.com/page/179001/2012-07-21/http://www.kahosl.be/site/index.php?p=/nl/downloads/1759/kinderboerderijen-in-vlaanderen--dries-schollierspdf>

Scheerens, J., Luyten, H., & van Ravens, J. (Eds.). (2011). *Perspectives on Educational Quality*. Nederland: Springerbriefs in Education.

SEDL. (2013). Concerns-based adoption model (CBAM). Gedownload op 19 april, 2015, van <http://www.sedl.org/cbam/>.

Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité. (2007). *Competentieagenda 2010*. Geraadpleegd op 14 april, 2015; van <http://www.serv.be/uitgaven/1162.pdf>.

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. (2009). *Inspirerende voorbeelden van competentiebeleid*. Geraadpleegd op 14 april, 2015; van <http://www.serv.be/uitgaven/1527.pdf>.

Ten Have, S. (1999). Gezond verstand in managementland. *Holland management review*, 64, 56-65.

Transformatie - 25 definities - Encyclo. (z.d.). Geraadpleegd op 13 mei, 2015, van <http://www.encyclo.nl/begrip/transformatie>

Thijssen, L. (z.d.). *Werken aan de lerende organisatie*. Geraadpleegd op 14 april, 2015, van http://www.lerenindesocialprofit.be/Leren/Lereninorganisaties/LE_3.11_werkenaanlerendeorganisatie.pdf

Tjosvold, D. (1998). Cooperative and Competitive Goal Approach to Conflict: Accomplishments and Challenges. *Applied psychology: an international review*, 47(3). 285-342.

van der Spek, R., & Spijkervet, A. (2005). *Kennismanagement: Intelligent omgaan met kennis* (2e druk). Utrecht: Kenniscentrum CIBIT.

Vanhoof, J., & Petegem, P. (2008). *Pei/ijlen naar succesvol schoolbeleid: Praktijkboek voor de beleidseffectieve school*. Mechelen: Plantyn.

van Oosterhout, M. (2015). Prioriteiten stellen. Geraadpleegd op 14 april, 2015, van <http://www.carrieretijger.nl/functioneren/professionele-vaardigheden/eigen-werk-organiseren/prioriteiten-stellen>

Van Petegem, P. (2003). Zelfevaluatie van scholen: visie, concepten en methodologie. *Schoolleiding en -begeleiding*, 4.

Vanweddingen, M. (2010). *Participeert iedereen wel in gelijke mate?* Geraadpleegd op 4 april, 2015, van

<http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/publicaties/Publicaties/webpublicaties/2010-12-22-webartikel2010-21-levenslang-leren.pdf>

van Zoest, C. (2013). *Kwaliteitszorg voor non-profitorganisaties: met succes overleven in een concurrerende markt*. (7^e druk). Den Haag: Boom Lemma

Vereniging samenwerkende kinderboerderijen Nederland. (z.d.). Geraadpleegd op 6 november, 2014, van <http://www.kinderboerderijen.nl/>.

Vorming Hoe kan navorming van verpleegkundigen in RVT's in de praktijk worden gerealiseerd? (z.d.). Geraadpleegd op 3 mei, 2015, van <http://www.baf.be/documents/pdf/beroepsontwikkeling/themas/levering-aan-rusthuizen/les-6-mfo-en-vorming-in-rusthuis/draaiboek-vorming.pdf>.

Wierdsma, A., & Swieringa, J. (2011). *Lerend organiseren en veranderen: Als meer van hetzelfde niet helpt* (3e dr. ed.). Groningen: Noordhoff.

Www? Als dierenarts heb je geen website nodig. Toch?... (z.d.). Geraadpleegd 15 maart, 2015, van <http://www.ivdb.be/nl/home/website/>

Zaal, M. (2014). City farms: An opportunity to combat a range of important health and safety threats. *Maastricht University: Faculty of Health, Medicine and Life Sciences*.

Zelfevaluatie. (z.d.). Geraadpleegd op 1 mei, 2015, van <http://www.kuleuven.be/onderwijs/evalueren/feedback/zelfevaluatie>.

Zelfevaluatie. (z.d.). Geraadpleegd op 1 mei, 2015, van <http://www.sjaakklunder.nl/KLPD/zelfevaluatie.html>.

Template voorstel Interdisciplinair project

Terugsturen naar: Instituut voor Onderwijs- en informatiewetenschappen
t.a.v. Karen Meynen

Venusstraat 35

2000 Antwerpen

Mailen naar: karen.meynen@ua.ac.be

Faxen naar: 03/265.45.01

Deze template voorstel Interdisciplinair project bestaat uit twee delen:

Het *publiek-luik*: bevat alle praktische informatie over het project. Dit luik wordt tevens aan de studenten bezorgd als eerste kennismaking met het project.

Het *privé-luik*: bevat de projectafspraken tussen de externe opdrachtgever en de opleiding Opleidings- en Onderwijswetenschappen.

DEEL I: PUBLIEK-LUIK

Gegevens organisatie

Organisatie: Federatie van Kinder-, Jeugd- en Gezinsboerderijen
Adres: Schapenstraat 14, 1750 Sint Martens Lennik
Contactpersoon: Jan Pille E-mailadres: jan.neerhof@edpnet.be
Telefoonnummer: 02/569.14.45 Faxnummer 02/569.26.51

Voorstelling organisatie

Geef een korte omschrijving van de organisatie (doelstellingen, activiteiten, etc.).

De Federatie van Kinder-, Jeugd- en Gezinsboerderijen is de Vlaamse koepel van kinderboerderijen. Als koepel streeft ze ernaar de belangen van de verschillende kinderboerderijen te behartigen en de noden van de verschillende projecten in kaart te brengen.

De Federatie zet zich onder meer in om op geregelde tijdstippen activiteiten te organiseren voor verantwoordelijken, personeel, vrijwilligers en geïnteresseerden van kinderboerderijen. De Federatie wil ook de kennis en de expertise van de verschillende projecten bundelen en uitwisselbaar maken.

Ook voor diverse inlichtingen of specifieke informatie omtrent kinderboerderijen kun je bij iemand van de Federatie terecht.

Sprekende titel voor het projectvoorstel

(maximaal 10 woorden)

Van de nood een deugd maken : Professionalisering van de omkadering voor educatie op kinderboerderijen

Omschrijving van het projectvoorstel

Geef hierna een schets van het projectvoorstel aan de hand van volgende rubrieken (op 1 of max 1,5 pagina). Enkel op basis van dit formulier zal de keuze tussen de verschillende projecten gemaakt worden. U kunt als achtergrondinformatie bijlagen toevoegen die, indien uw project werd uitgekozen, naderhand geraadpleegd kunnen worden door de studenten.

1. Drie kernwoorden die het project typeren

- Kinderboerderij
- Educatieve en recreatieve modellen
- Educatieve noden & uitdagingen voor de Federatie

2. Situering project: thema en probleemstelling

Kinderen en jongeren komen, zeker in stedelijke omgevingen, steeds minder vaak in contact met de natuurlijk wereld en het leven op boerderij/de landbouw. Zo hebben veel kinderen de voeling verloren met de natuur en kennen ze vaak de link tussen wat er op hun bord verschijnt en de landbouw niet. Educatie kan hierin een belangrijke rol spelen.

Kinderboerderijen zijn projecten die op verschillende plaatsen in Vlaanderen – en elders in België, Europa en de wereld – zijn ontstaan vanuit die educatieve dynamiek. Namelijk om kinderen, jongeren en gezinnen op een actieve en ervaringsgerichte manier in contact brengen met verschillende hoevedieren, de gewassen en alle afgeleide producten en ambachten. Op die manier willen kinderboerderijen bijdragen aan een duurzame ontwikkeling. Enerzijds willen kinderboerderijen de vertrouwde van kinderen en jongeren met het leven in en rond een boerderij, en de natuur (opnieuw) opbouwen. Anderzijds willen de boerderijen het draagvlak voor het belang van de landbouw als een speler in duurzame ontwikkeling verbreden.

Dé kinderboerderij bestaat echter niet. Ieder heeft zijn eigenheid en zijn accenten. Die verscheidenheid maakt het voor de Federatie moeilijk om een goed zicht te krijgen op de noden en uitdagingen waar al deze kinderboerderijen voor staan. Aangezien de Federatie op dit ogenblik op vrijwillige basis geleid wordt de verantwoordelijken van een drietal kinderboerderijen, hebben wij noch de tijd, noch de middelen om hier onderzoek rond te voeren. Toch weten we dat heel wat kinderboerderijen nood hebben aan ondersteuning en gebaat zouden zijn bij meer uitwisseling tussen de kinderboerderijen en eventuele andere partners. De resultaten van dit onderzoek zouden een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot de verdere professionalisering van de Federatie en dus ook elk van de bestaende en nog op te richten kinderboerderijen.

3A. Algemeen: projectdoelstellingen

De Federatie stelt de studenten voor dit IP volgende onderzoeksvragen voor:

1. Een zicht krijgen op de verschillende typen kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Het opstellen van een staalkaart van de boerderijen : welke zijn educatieve modellen die gehanteerd worden, hoe zijn de boerderijen gestructureerd, en wat is hun rol in de nabije en bredere omgeving?
2. Welke noden ervaren de kinderboerderijen op educatief vlak?.
3. Gezien de bevindingen uit 1&2; Wat zijn de voornaamste uitdagingen voor de Federatie en welke professionele structuur / organisatievorm zou hier het best voor geschikt zijn?

3B. Specifiek: activiteiten die studenten zullen uitvoeren

Kwantitatief onderzoek naar de verschillende soorten kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Daarbij staat enerzijds het voorstellen van een theoretisch kader centraal, en anderzijds het beschrijven van de populatie aan kinderboerderijen volgens dat kader.

Daarnaast omvat het onderzoek ook een kwalitatief onderzoeksluik bij een beperkt aantal welgekozen boerderijen, met een specifieke focus op de manier waarop zij werken en de noden die ze ervaren. Eventueel kunnen de resultaten van die kwalitatieve luik input zijn voor het kwantitatief en grootschalig in kaart brengen van de ervaren noden van kinderboerderijen in Vlaanderen.

De studenten zullen een lijst krijgen van de bestaande kinderboerderijen in Vlaanderen en Brussel. Via survey-onderzoek (online of op papier) en via plaatsbezoeken zal aan dataverzameling gedaan worden..

De resultaten uit zowel het kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksluiken stelt de studenten in staat om eigen voorstellen te doen naar de professionaliteit van Federatie toe. In dit voorstel kunnen de studenten hun pedagogische kennis en hun creativiteit ontplooiën, en de inzichten die hen in de opleiding OOW worden aangereikt rond zowel educatie als organisatiekunde ten volle inzetten.

4. Voorlopige projectplanning

Oktober : Opstart verkennende fase van de samenwerking

- kennismaking met het team
- verkenning van de doelstellingen van het project : de neuzen in één richting krijgen
- opbouwen van theoretisch kader

November-december : Kwantitatief luik ifv OZV 1

- selecteren en contacteren van boerderijen
- opstellen van een survey die toelaat de onderzoeksvraag te beantwoorden
- verzamelen van de data (online of op papier)

Februari – maart : Kwalitatief en kwantitatief luik ifv OZV 2

- criteria voor inclusie in kwalitatief luik bepalen in overleg met opdrachtgever
- opstellen van een interviewleidraad
- uitvoeren van interviews/focusgroepen
- verwerken van de data
- omzetten van inzichten uit kwalitatieve data in survey voor kwantitatief luik
- grootschalig bevragen van de boerderijen aangaande ervaren noden

April – mei : integratie van input uit OZV 1&2 om OZV 3 te beantwoorden

- integreren van data en inzichten om tot aanbevelingen te komen voor de verdere professionele ontwikkeling van de Federatie als (lerende) organisatie

5. Randvoorwaarden (talenkennis, interesses, ICT-vaardigheden)

Bereidheid om in een open dialoog samen met de opdrachtgever de competenties die aangereikt worden in de opleiding OOW in te zetten om de verdere professionele ontwikkeling van de Federatie als (lerende) organisatie te onderzoeken.

Talenkennis: *De Vlaamse, vaak totaal onverstaaanbare dialecten*, voor Brussel is enige kennis van het Frans handig.

Interesses: Geboeid zijn door de educatieve en recreatieve kansen die kinderboerderijen bieden is uiteraard mooi meegenomen. De studenten zullen uiteraard in de loop van het onderzoek ook heel wat kunnen bijleren op dit vlak. Ook interesse in de professionaliteit van organisaties is een mooie meerwaarde. ICT: Geen bijzondere kennis vereist. Digitale presentatie van het onderzoek zou wel mooi meegenomen zijn.

Aanspreekpunt

Wie is het aanspreekpunt voor de studenten in de organisatie?

Naam: Pille Jan, Willem Labbeeuw en Jessica Minten

Adres: Neerhofstraat 2 – 1700 Dilbeek

Telefoonnummer: 02/569.14.45 – 0477/34.13.27 (Jan Pille)

E-mailadres:

jan.neerhof@edpnet.be

willem@bokkeslot.be

jessica.minten@groenantwerpen.provant.be

DEEL II: PRIVE-LUIK

Faciliteiten

Welke faciliteiten kan uw organisatie ter beschikking stellen (telefoon, fax, computer, kopieertoestel, vergaderlokaal, ...)?

De studenten kunnen indien gewenst gebruik maken van de beschikbare werkruimten in de kinderboerderijen in één van hun aanspreekpunten. Ook telefoon en internet is aanwezig. Verder wil de Federatie elke bijkomende vraag naar benodigdheden (vervoersonkosten,...) altijd samen met de studenten bekijken.

Geen resultaatverbintenis

Ten einde de primaire doelstelling van een Interdisciplinair project (namelijk het creëren van een leerervaring) niet in het gedrang te brengen, kan aan de externe opdrachtgever geen resultaatverbintenis worden verzekerd.

Continuïteit waarborgen

De externe opdrachtgever verplicht zich ertoe, indien het project geselecteerd wordt, te voorzien in een continuïteit in de begeleiding. Dit houdt ondermeer in dat de studenten ten alle tijden een vast aanspreekpunt (minstens 1 persoon) kunnen contacteren.

Uitgaven gerelateerd aan het project

Alle kosten die het Interdisciplinair project met zich meebrengt, worden gedekt door de externe opdrachtgever. De opleiding Opleidings- en Onderwijswetenschappen voorziet niet in middelen om Interdisciplinair projecten te ondersteunen. De meest courante kosten die door de projectgroep worden gemaakt zijn kopiekosten (verslagen, nota's, tussentijds en definitief projectverslag).

Datum

Handtekening

Opgemaakt te

8.2 BIJLAGE B: VRAGENLIJST

Beste

Zoals u reeds vernomen heeft, werd door de Federatie voor kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen een project uitgeschreven voor de Universiteit van Antwerpen. In navolging hiervan willen wij u vriendelijk vragen om bijgevoegde vragenlijst zo volledig en correct mogelijk in te vullen. U zal hiervoor vermoedelijk 30 minuten nodig hebben. De gegevens worden vertrouwelijk behandeld.

Bij vragen kan u contact opnemen met de projectgroep via de contactpersoon vermeld in de e-mail. Om voortgang in ons onderzoek te houden is het belangrijk dat we deze vragenlijst ten laatste op vrijdag 28 november 2014 ingevuld terug ontvangen hebben. Vanaf juni 2015 zijn de resultaten bekend door de projectgroep en de Federatie van kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen. Wilt u achteraf graag de resultaten van het onderzoek verkrijgen:

- Ja, graag!
- Nee, bedankt!

Wij danken u alvast voor uw medewerking!

Contactgegevens

Naam van de boerderij	
Contactpersoon	
Adres	
e-mailadres	
telefoonnummer	

7. a) Hoeveel vrijwilligers heeft u ter beschikking?
b) Welke taken voeren de vrijwilligers uit? ☐ Begeleiden/Educatie ☐ Zorgtaken: Dieren ☐ Zorgtaken: Teelt en gewassen ☐ Cafetaria ☐ Feesten ☐ Andere:
c) Ontvangen zij een vrijwilligersvergoeding? ☐ Ja ☐ Nee
8. a) Aan welk beleidsniveau is uw boerderij verbonden? ☐ Federaal ☐ Gewestelijk ☐ Provinciaal ☐ Gemeentelijk / Stedelijk ☐ Privé-initiatief ☐ Andere:
b) Onder welke vennootschapsvorm staat uw boerderij geregistreerd? ☐ Vzw ☐ Bvba ☐ feitelijke vereniging ☐ andere:
9. a) Is uw boerderij van subsidies afhankelijk? ☐ Ja ☐ Nee
b) Zijn deze subsidies voldoende om de boerderij te runnen? ☐ Ja ☐ Nee
c) Welke andere financiële middelen zijn ter beschikking om de boerderij te runnen?

DEEL II - Educatieve projecten

10. a) Zijn er educatieve projecten voor scholen ? ☐ Ja ☐ Nee
b) Zo ja, welke educatieve projecten voor scholen biedt u aan?

<p>c) Welke methodiek past u toe bij de educatieve projecten voor scholen?</p> <table> <tr> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> </tr> <tr> <td>☐ Actief leren: Natuur</td> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> </tr> <tr> <td>☐ Geleide wandelingen</td> <td>☐ Andere:</td> </tr> </table>	☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Natuur	☐ Actief leren: Dieren	☐ Geleide wandelingen	☐ Andere:				
☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Dieren									
☐ Actief leren: Natuur	☐ Actief leren: Dieren									
☐ Geleide wandelingen	☐ Andere:									
<p>11. a) Zijn er educatieve projecten voor vrije bezoekers?</p> <p>☐ Ja ☐ Nee</p>										
<p>b) Zo ja, welke educatieve projecten voor vrije bezoekers biedt u aan?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>										
<p>c) Welke methodiek past u toe bij de educatieve projecten voor vrije bezoekers?</p> <table> <tr> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> </tr> <tr> <td>☐ Actief leren: Natuur</td> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> </tr> <tr> <td>☐ Geleide wandelingen</td> <td>☐ Andere:</td> </tr> </table>	☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Natuur	☐ Actief leren: Dieren	☐ Geleide wandelingen	☐ Andere:				
☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Dieren									
☐ Actief leren: Natuur	☐ Actief leren: Dieren									
☐ Geleide wandelingen	☐ Andere:									
<p>12. a) Zijn er educatieve projecten voor jeugdverenigingen / instellingen?</p> <p>☐ Ja ☐ Nee</p>										
<p>b) Zo ja, welke educatieve projecten voor jeugdverenigingen / instellingen biedt u aan?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>										
<p>c) Welke methodiek past u toe bij de educatieve projecten voor jeugdverenigingen / instellingen?</p> <table> <tr> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> </tr> <tr> <td>☐ Actief leren: Natuur</td> <td>☐ Actief leren: Dieren</td> </tr> <tr> <td>☐ Geleide wandelingen</td> <td>☐ Andere:</td> </tr> </table>	☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Natuur	☐ Actief leren: Dieren	☐ Geleide wandelingen	☐ Andere:				
☐ Actief leren: Dieren	☐ Actief leren: Dieren									
☐ Actief leren: Natuur	☐ Actief leren: Dieren									
☐ Geleide wandelingen	☐ Andere:									
<p>13. Voorziet de boerderij in educatieve kampen of workshops tijdens schoolvakanties?</p> <p>☐ Ja ☐ Nee</p>										
<p>14. a) Welke educatieve onderwerpen streeft uw boerderij na?</p> <table> <tr> <td>☐ Teelt en gewassen</td> <td>☐ Ambachtelijke technieken</td> </tr> <tr> <td>☐ Dieren</td> <td>☐ Nieuwe technieken</td> </tr> <tr> <td>☐ Milieu-educatie</td> <td>☐ Andere:</td> </tr> <tr> <td>.....</td> <td></td> </tr> <tr> <td>☐ Natuureducatie</td> <td></td> </tr> </table>	☐ Teelt en gewassen	☐ Ambachtelijke technieken	☐ Dieren	☐ Nieuwe technieken	☐ Milieu-educatie	☐ Andere:		☐ Natuureducatie	
☐ Teelt en gewassen	☐ Ambachtelijke technieken									
☐ Dieren	☐ Nieuwe technieken									
☐ Milieu-educatie	☐ Andere:									
.....										
☐ Natuureducatie										

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Teelt en gewassen**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Dieren**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Milieu-educatie**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Natuureducatie**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Ambachtelijke technieken**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Nieuwe technieken**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

b) Welke doelen streeft u na voor het onderwerp **Andere**
(u hoeft niet noodzakelijk 9 doelen te formuleren)

Kennis 1	
Kennis 2	
Kennis 3	
Vaardigheid 1	
Vaardigheid 2	
Vaardigheid 3	
Attitude 1	
Attitude 2	
Attitude 3	

c) Geef in onderstaande matrix aan in hoeverre uw boerderij deze doelen bereikt.
Geef een volgorde van 1 (helemaal niet) tot 5 (altijd).

	1	2	3	4	5
Kennis 1	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 2	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis 3	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 1	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 2	☐	☐	☐	☐	☐
Vaardigheid 3	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 1	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 2	☐	☐	☐	☐	☐
Attitude 3	☐	☐	☐	☐	☐

DEEL III - Educatieve en andere noden

<p>22. a) Welke functies bestaan in uw team?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Leidinggevende☐ Verantwoordelijke educatie☐ Begeleider educatieve projecten☐ Landbouwer☐ Technisch onderhoud☐ Poetsploeg☐ Keukenpersoneel☐ Administratie☐ Andere:
<p>b) Welke van bovenstaande functies neemt u zelf op?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Leidinggevende☐ Verantwoordelijke educatie☐ Begeleider educatieve projecten☐ Landbouwer☐ Technisch onderhoud☐ Poetsploeg☐ Keukenpersoneel☐ Administratie:
<p>23. a) Over welke zaken met betrekking tot educatie heeft u zelf vragen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>b) Welke interne kanalen gebruikt u om deze vragen op te lossen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>c) Welke externe kanalen gebruikt u om deze vragen op te lossen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>24. a) Over welke andere zaken (bv. wetgeving) heeft u zelf vragen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>b) Welke interne kanalen gebruikt u om deze vragen op te lossen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

<p>c) Welke externe kanalen gebruikt u om deze vragen op te lossen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>25. Op welke manier kan de Federatie ondersteunen m.b.t. uw antwoorden op vragen 23 en 24?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>26. a) Bent u bereid om vormingen te volgen?</p> <p>☐ Ja</p> <p>☐ Nee</p>
<p>b) Zo ja, welke</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>c) Welke zijn de obstakels om vormingen te volgen.</p> <p>.....</p>
<p>d) Hoe kan de Federatie deze obstakels volgens u wegnemen?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>27. a) Zijn uw collega's bereid om vormingen te volgen?</p> <p>☐ Ja</p> <p>☐ Nee</p>
<p>b) Zo ja, welke</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>c) Welke zijn de obstakels van uw collega's om vormingen te volgen.</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>28. Hoeveel vormingen zijn er in 2014 gevolgd?</p>

DEEL IV - Professionalisering Federatie

29. Wat zijn de verwachtingen van uw boerderij ten aanzien van de Federatie van kinder-, jeugd- en gezinsboerderijen?

.....

.....

.....

30. Welke taken zou de Federatie volgens uw boerderij moeten vervullen?

.....

.....

.....

31. a) Heeft uw boerderij een jaarverslag van 2013?

- Ja
 Nee

b) Zo ja, kan u het a.u.b. e-mailen naar kinderboerderij.ua@gmail.com

32. Welke van onderstaande activiteiten zouden volgens uw boerderij een meerwaarde zijn? En aan welke activiteiten heeft uw boerderij reeds deelgenomen?

	Meerwaarde	Reeds deelgenomen
Boerderijen die elkaar leren kennen		
Traject uitzetten rond één thema over verschillende boerderijen heen.		
Activiteiten en educatief materiaal uitwisselen		
Dag van de kinderboerderijen		

33. Zijn er nog zaken die u aan ons willen meegeven, die een meerwaarde zouden kunnen bieden voor het project ter ondersteuning van de Federatie?

.....

.....

.....

8.3 BIJLAGE C: OVERZICHT KINDERBOERDERIJEN DEELGENOMEN AAN VRAGENLIJST

Kinderboerderij	Contactpersoon	Gegevens
Schapenhof	Jef Aerts	Langstraat12, 2310 Rijkevorsel info@schapenhof.be 0495340488
Kinderboerderij de Heihoeve	Nancy Van Bael	Kleinemeerdijk 21, 2440 Geel Kinderboerderijdeheihoeve@gmail.com 0496757039
Johan Morlion	Johan Morlion	Nedermolenstraat 130, 9310 Meldert -Aalst johanmorlion@telenet.be 0530670789
Het Ollemanshoekje	Dany Verheyen	Westerlosesteenweg 82a, 2230 Herselt hetollemanshoekje@gmail.com 0474373745
Hooibeekhoeve	/	Hooibeeksedijk 1, 2440 Geel hooibeekhoeve@provincieantwerpen.be 014852707
Kinderboerderij d'Oude Smelterij	Veerle Callebert	Ieperse Heerweg 5, 8820 Torhout kinderboerderij@torhout.be 050216703
Kinderboerderij Bokkeslot	Willem Labeeuw	Tapuitstraat 57, 8540 Deerlijk info@bokkeslot.be 056777929
De vliertuin	Karen Baert	Donkstraat 22, 2230 Ramsel info@devliertuin.be 0479705069
De Campagne	Johan Gillis	Gijzelstraat 14, 9031Drongen johan.gillis@gent.be 09227 60 24
't Struisvogelnest	Ellen Gielis	Zuut 18, 2500 Lier tstruisvogelnest@hotmail.be 0497113730